

PÉNZÜGYMINISZTERIUM
TÁMOGATÁSOKAT VIZSGÁLÓ IRODA

2003. április

Ezt a kiadványt a Pénzügyminisztérium szervezeti keretein belül működő Támogatásokat Vizsgáló Iroda készítette.

A kiadvány – egyéb, az állami támogatások témájában fontos információkkal együtt – elérhető a Támogatásokat Vizsgáló Iroda magyar és angol nyelvű honlapján (<http://www.p-m.hu/>).

Szerkesztő: Hargita Eszter

Lezárva: 2003. április

HU ISSN 1589-5203 (nyomtatott)

HU ISSN 1589-5327 (on-line)

Kérjük az anyaggal kapcsolatban észrevételeit, kérdéseit jelezze a Támogatásokat Vizsgáló Irodának.

A Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Vargha Ágnes

Hargita Eszter

Bodó Zajzon

dr. Firle Dóra

dr. Für István

Giba Gábor

dr. Havasi-Bóta Enikő

dr. Ivanics Gábor

Kozma Zsófia

dr. Remetei Filep Zsuzsanna

dr. Staviczky Péter

Zsarnóci Csaba

főcsoportfőnök

főosztályvezető-helyettes

Cím: 1054 Budapest, József nádor tér 2-4.

T: 327-2343, F: 318-3663, e-mail: tvi@pm.gov.hu

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Előszó</i>	5
SZABÁLYISMERTETÉS	
<i>Hargita Eszter: A vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet módosítása</i>	6
<i>dr. Staviczky Péter: Az állami támogatásokhoz kapcsolódó bizottsági eljárások és reformjuk</i>	9
<i>Bodó Zajzon: A foglalkoztatási célú állami támogatások nyújtásának feltételeiről szóló bizottsági rendelet összefoglalója</i>	16
<i>dr. Staviczky Péter: Tájékoztató a megmentési és a szerkezetátalakítási célú támogatásokkal kapcsolatban</i>	19
<i>Tóth Annamária: A szénbányászat támogatási lehetőségének módosításáról: a tanácsi javaslat és a magyar szabályozás</i>	22
<i>A piaci magánbefektető elve</i>	27
<i>Melvin Könings: Megújuló energiaforrások felhasználásához nyújtott állami támogatás</i>	32
<i>A Bizottság fenntartja a kutatás-fejlesztésre vonatkozó jelenlegi támogatási keretszabályt</i>	37
<i>Az árvíz okozta károk megtérítésére nyújtható támogatások</i>	38
<i>Giba Gábor-Hargita Eszter: Scoreboard, avagy összefoglaló nyilvántartás a tagjelölt országokban vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokról</i>	39
<i>Az Európai Bizottság jogi eszközöket javasol a harmadik országok támogatott légitársaságai által kifejtett tisztességtelen verseny ellen</i>	44
<i>Loyola de Palacio új lehetőségeket vet fel a légi közlekedés biztosítására</i>	46
<i>Az Európai Bizottság engedélyezte a 2001. szeptember 11-i támadásokat követően létrehozott francia kártérítési tervezetet</i>	47
ESETISMERTETÉS	
<i>Az Európai Közösségek Bíróságának a Ferring-ügyben hozott előzetes döntése</i>	48
<i>Andreas Bartosch Ferring-ügyhöz fűzött kommentárja</i>	53
<i>Davide Grespan: Egy példa az állami támogatási szabályok alkalmazására az olaszországi közszolgáltatási szférában</i>	54
<i>Christian Koenig és Jürgen Kühling: Az állami forrásokból nyújtott támogatások közösségi kontrollja</i>	64
<i>Az elmaradott térségekben megvalósított beruházásokhoz nyújtott adókedvezmények</i>	71
<i>Adolfo Barberá Del Rosal és Jan Kleinheisterkamp: A közös piacot sértő üzleti adózás: az Elsőfokú Bíróság állami támogatásokkal kapcsolatban hozott fontos döntése</i>	75
<i>Három francia kutatás-fejlesztési állami támogatás</i>	77
<i>A Bizottság engedélyezte két baszk energetikai program támogatását</i>	79

<i>Magdalena Brenning: A de minimis szabály alkalmazásának tisztázása az állami támogatás terén – az Európai Bíróság megerősítette a Bizottság holland benzinkutakkal kapcsolatos döntését</i>	81
<i>A Regional Selective Assistance támogatási program engedélyezése</i>	85
<i>Az Adria-Wien Pipeline eset</i>	89
<i>Légi közlekedés: A TAP által tervezett kölcsönfelvételek nem minősülnek állami támogatásnak</i>	93
<i>Rövid összefoglalók</i>	94

Előszó

Hosszabb szünet után jelentkezik a TVI információs füzetek 10. száma. Az elmúlt időszak mozgalmasan telt: A csatlakozási tárgyalásokon 2002. december közepéig folytak a megbeszélések a Verseny fejezet lezárásáról, 2003 januárjától kezdődően pedig már a tagállamként való működés feladataival ismerkedünk.

Természetesen időközben az állami támogatások szabályozásában is számos változás történt, mind Magyarországon, mind az Unióban. Ennek megfelelően, a TVI információs füzetek 2003. évi első számában több témával foglalkozunk.

1. A szabályismertetés keretében bemutatjuk a *vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről* szóló 163/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet 2003. január 1-je óta hatályos változásait. Foglalkozunk azokkal az eljárási szabályokkal, amelyek a csatlakozástól kezdve Magyarországra is kötelezőek lesznek, valamint kitérünk a közösségi szabályok aktuális módosulásaira is. Ez utóbbiak közül kiemelendő a foglalkoztatási csoportmentességi rendelet elfogadása, amely e területen is szigorú felső korlátokat vezet be a korábbi „laza” szabályokkal ellentétben.
2. Az esetismertetés középpontjában az Európai Bíróság közszolgáltatásokkal kapcsolatos - egymásnak néhol ellentmondó - döntései állnak, amelyek számos vitát váltottak ki az Unión belül. Ezek mellett bemutatunk csekély összegű támogatással, adókedvezményekkel és kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos döntéseket is.

Kérjük, amennyiben az állami támogatási témával, vagy az e számban megjelentekkel kapcsolatban kérdése vagy észrevétele van, keressen meg minket.

Budapest, 2003. április

Hargita Eszter

Hargita Eszter: A vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) kormányrendelet módosítása

2003. január 1-jén lépett hatályba a *vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről* szóló 163/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) módosítása¹ (a továbbiakban: módosítás).

A 2001-ben elfogadott kormányrendelet megvalósította a harmonizációt az irányadó közösségi szabályok jelentős részével, ugyanakkor ennek módosítása az alább ismertetett okok következtében vált szükségessé:

1. A rendelet alkalmazása során azonosítottunk néhány területet, ahol a közösségi *acquis*-hoz képest eltért a magyar szabályozás (pl. az elszámolható költségek szabályozása a beruházási támogatás esetén). Emellett a közösségi rendelkezések elmúlt évi változása is indokolt módosítást² (pl. a nagyberuházások, a gépjárműgyártás, a szénbányászat, a szintetikus szál ipar stb. támogatására vonatkozó rendelkezések). Végül a hazai alkalmazás során felmerültek olyan gyakorlati kérdések, amelyeket jogszabályi szinten szükséges rendezni (pl. a támogatástartalom számítása kezességvállalás esetén).
2. Az Európai Bizottság a Magyarország által bejelentett, a csatlakozáson túlnyúló állami támogatásokkal³ kapcsolatban – a kormányrendelet hatályát érintően – tett módosító javaslatokat, melyek végrehajtása szükséges volt a kérdéses támogatásoknak a csatlakozási okmány mellékletében való szerepeltetéséhez.
 - a) A támogatási programoknak tartalmazzanak a támogatás nyújtására vonatkozó lejárat határidőt.
 - b) A kormányrendelet 29. §-ában meghatározott regionális támogatási térképet – amely a beruházási támogatáshoz adható intenzitásról rendelkezik – legyen teljes összhangban a közösségi szabályokkal.
 - c) Beruházási támogatás esetén az immateriális javak költségét a teljes beruházás 25%-a helyett csak a tárgyi eszköz beruházások 25%-áig lehessen elszámolni.
 - d) A kis- és középvállalkozásoknak nyújtott környezetvédelmi támogatás esetén intenzitási bónusz csupán egyszer vehető igénybe: vagy kis- és középvállalkozásként, vagy a környezetvédelmi cél alapján.

¹ A *vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről* szóló 163/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet módosításáról szóló 241/2002 (XI. 16.) Korm. rendelet (Magyar Közlöny 142. szám, 2002. november 16.)

² Multiszektorális keretszabály a nagyberuházásokra vonatkozó regionális támogatásokról (HL C sorozat 70. szám; 2002.03.19.)

A Bizottság közleménye a nehéz pénzügyi helyzetbe került acélipari vállalkozások megmentési és szerkezetátalakítási támogatásáról (HL C sorozat 70. szám; 2002.03.19.)

Bizottsági közlemény az ESZAK hatálya megszűnésének következményében bekövetkező változásokról (HL C sorozat 152. szám; 2002.06.26.)

A Tanács 1407/2002. számú rendelete a szénipar állami támogatásáról (HL L sorozat 205. szám, 2002.08.02.)

³ A Kormány 2073/2002. (III. 21.) Korm. határozata a csatlakozáson túlnyúló állami támogatások Európai Unió Bizottságának történő első alkalommal történő bejelentéséről, valamint a Kormány 2330/2002. (XI. 7.) Korm. határozata a Magyarország által a csatlakozási okmányban szerepeltetni kívánt, csatlakozáson túlnyúló állami támogatások Európai Unió Bizottságának történő bejelentéséről

A módosítás legfontosabb elemei

- Az értelmező rendelkezések közé *új fogalmak* kerültek be, amely a kormányrendelet érthetőségét segítik. Ilyen például az elsődleges beszállító fogalmának pontosítása, a piacképes kockázat, a szinten tartás, a termelési egység és az érintett termék és termékpiac fogalmának bevezetése.
- A *támogatási szabályok „kedvezményezett-baráttá”* tételét célozza az a rendelkezés, hogy a támogatást nyújtó köteles a kedvezményezettet tájékoztatni a nyújtott támogatás támogatástartalmáról és a támogatási kategóriáról. Ez a rendelkezés különösen fontos az ún. csekély összegű (de minimis) támogatások esetében, ahol a kormányrendelet által előírt 100 ezer eurónak megfelelő forintösszegre – 3 év tekintetében – vonatkozó felső határ betartását a kedvezményezettnek kell figyeln.
- A *kockázati tőkealapokra* és tőketársaságokra vonatkozó szabályok pontosításra kerültek, átvéve azt a közösségi előírást, hogy a kockázati tőkével kapcsolatos állami beavatkozásra csak akkor kerülhet sor, ha a piac működése nem megfelelő.
- A regionális támogatási térkép módosulásával a következő fejezet foglalkozik.
- Az egyes ágazatokra vonatkozó szabályok közül kiemelendő, hogy
 - az autóiparban nyújtott beruházási támogatás esetében egyszerűsödtek a szabályok. A korábban megkövetelt alternatív telephely prezentálása már nem szükséges. Beruházási támogatás címen a regionális támogatási térkép szerinti mérték 30%-a adható.
 - a szintetikus száliparban beruházási támogatás nem nyújtható.
 - az acéliparban a korábban adható támogatásokon túl mód nyílt foglalkoztatási és csekély összegű támogatás nyújtására is.
- A nagyberuházások esetében adható maximális támogatási intenzitás kiszámítása szintén egyszerűsödött.
- Az eljárási szabályok változásából kiemelendő, hogy a jövőben egyedi bejelentés-köteles az a képzési támogatás, amely egy vállalkozásnak egy projekthez egy millió euró forintösszeg feletti támogatásnyújtást tervez.
- A közösségi kívánalmaknak megfelelően, a kormányrendelet értelmében a támogatási programok 2006. december 31-én hatályukat veszítik. Ez az időpont a 2007. január 1-től életbe lépő új hétéves uniós költségvetési időszak kezdete. Ekkor a regionális támogatási térképek is felülvizsgálatra kerülnek.

Regionális támogatási térkép

A Magyarországon nyújtott támogatások jelentős része⁴ regionális beruházási támogatás. Az ún. *regionális támogatási térkép* (29.§), amely az egyes térségek fejlettségi szintjét figyelembe véve határozza meg a nyújtható támogatás maximális mértékét, 2003. január 1-től a következő maximális támogatási intenzitásokat tartalmazza.

Térség	Megengedhető maximális támogatási intenzitás
Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl és Dél-Dunántúl régiókban, valamint egyes kistérségekben ⁵	50%
Nyugat-Dunántúl régió	főszabályként 45% ⁶
Pest megye	40%
Budapest	35%

A fenti változás lényegében a Pest megyére vonatkozó támogatási intenzitás 40%-on való meghatározását jelenti, ahol korábban 50% volt a megengedhető maximális támogatási intenzitás. Ennek indoka, hogy Pest megye a közösségi átlag 60%-át meghaladó egy főre jutó GDP-vel rendelkező Közép-Magyarország régió része, így a közösségi szabályok alapján a beruházási támogatások esetén maximum 40%-os támogatási intenzitásra jogosult, ezért egyetlen kistérsége esetében sem engedhető meg ennél magasabb mérték.

Eltérő a helyzet a Nyugat-Dunántúl régióban (itt nem volt változás), ahol az egy főre jutó GDP a közösségi átlag 60%-a alatt marad, de a régió fejlettsége a magyar átlagot jóval meghaladja. Ezért az általános támogatási intenzitás 45%-on került rögzítésre, de a régióban legfejletlenebb kistérségekben engedélyezhető támogatási intenzitás 50%-on került meghatározásra.

Budapest, 2002. december 11.

⁴ Id. TVI információs füzetek 3. száma: www.p-m.hu/Dokumentumok/EUInt/TVI/kiadvanyok.htm

⁵ celldömölki, letenyei, őriszentpéteri, tétai, vasvári, zalaszentgróti

⁶ Id. a fenti kistérségek kivételével

dr. Staviczky Péter: Az állami támogatásokhoz kapcsolódó bizottsági eljárások és reformjuk

(Összefoglaló az eljárási rendelet, a Bizottság tervezete, valamint a Bizottságnak a tagállamokkal és a tagjelöltekkel 2002. december 17-én Brüsszelben folytatott tárgyalása alapján)

Az alábbiakban az EU állami támogatások versenyszempontú ellenőrzésével kapcsolatos eljárások és az eddigi tapasztalatok kerülnek ismertetésre, amely eljárásokat Magyarországnak is alkalmaznia kell a csatlakozás után. Az összefoglaló második része a jelenlegi eljárási rend továbbfejlesztésének irányait mutatja be.

I.

A Római Szerződés valamint az arra alapuló jogszabály⁷ (eljárási rendelet) és gyakorlat a Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatások felügyelete terén széles jogkört biztosítanak az Európai Bizottság számára.

BIZOTTSÁGI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSA ÚJ TÁMOGATÁS BEJELENTÉSE ESETÉN

A Szerződés 89. cikkében foglalt esetet kivéve⁸, az új támogatást (egyedi támogatást vagy támogatási programot) az érintett tagállamnak megfelelő időn belül be kell jelentenie a Bizottságnak (**Szerződés 88. cikk (3)** bekezdés), a bejelentés megérkezéséről a Bizottság haladéktalanul értesíti a tagállamot. A bejelentésnek az elbíráláshoz minden szükséges információt tartalmaznia kell. A bizottsági engedély nélkül a támogatást tartalmazó rendelkezés nem léptethető életbe.

A Bizottság a bejelentést megérkezése után megvizsgálja, majd ezek után a következő határozatokat hozhatja:

- Előzetes vizsgálat után megállapítja, hogy a rendelkezés nem minősül a Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak.
- Előzetes vizsgálat után megállapítja, hogy nem merül fel kétség a rendelkezés közös piaccal való összeegyeztethetősége terén.
- Amennyiben az előzetes vizsgálat után, a közös piaccal való összeegyeztethetőség terén kétségek merültek fel, a Bizottság megindítja a **Szerződés 88. cikk (2)** bekezdésében meghatározott formális vizsgálati eljárást. (**a formális vizsgálati eljárást megindító határozat**)

A Bizottságnak két hónapja van arra, hogy a fenti határozatok valamelyikét meghozza, amely határidő a bejelentés vagy a kért kiegészítő információ érkezését követő naptól kezdődik. Ez a határidő mindkét fél egyetértésével meghosszabbítható. Amennyiben a Bizottság a határidőn belül nem hozott határozatot, a rendelkezést engedélyezettnek kell tekinteni.

⁷ A Tanács 1999. március 22-i rendelete az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok meghatározásáról.

⁸ 89. cikk: A Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően minősített többséggel megfelelő rendeleteket alkothat a 87. és 88. cikk alkalmazására, és meghatározhatja különösen a 88. cikk (3) bekezdésének alkalmazási feltételeit, valamint az ez alól mentesülő támogatási fajtákat.

Információkérés: Amennyiben a Bizottság úgy határoz, hogy a tagállam által átadott információ nem elégséges, a határozat meghozatalához további információt kérhet. Amennyiben a tagállam a Bizottság által megszabott határidőn belül nem szolgáltat további információt, a Bizottság újabb határidő megadása mellett erre figyelmezteti. A bejelentést visszavontnak kell tekinteni, ha a tagállam a kért információt a megadott határidőn belül nem juttatja el a Bizottságnak. Erről a Bizottság a tagállamot értesíti.

TAPASZTALATOK A BEJELENTETT TÁMOGATÁSOK ELBÍRÁLÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

Az eljárások közül a bejelentett állami támogatások jelentik a legnagyobb terhet a Verseny Főigazgatóság számára. A bejelentések száma évente 350 körül mozog, ami 30 %-kal kevesebb, mint az 1999-2000 évek átlaga. Az esetek számának csökkenése részben a kis- és középvállalkozási- és a képzési csoportmentességi rendeleteknek⁹ köszönhető.¹⁰ Emellett a Főigazgatóság évente 50 be nem jelentett támogatással és 150 panasszal foglalkozik. Vagyis a bejelentett támogatások nagyjából az összes eset 65 %-át jelentik.

Míg a Bizottsághoz érkező bejelentések száma csökken, a bejelentések összetettsége és az elbíráláshoz szükséges idő növekszik. A Bíróság joggyakorlata és az eljárási rendelet 4. cikk (5) bekezdése a bejelentett támogatások terén szigorú, két hónapos határidőt szab az előzetes döntés meghozatalára. Ismételt információkérés esetén a két hónap számítása újrakezdődik. A Főigazgatóság felmérése szerint a bejelentések 80 %-a kerül elfogadásra formális vizsgálati eljárás megindítása nélkül, 5 % során kerül sor vizsgálatra és 15 %-ot visszavonnak a tagállamok. Az elbíráláshoz szükséges átlagos idő kevéssel 4 hónap alatt volt, az esetek 60 %-a kerül elbírálásra ezen időszak alatt. 16 % esetében az elbírálás 6 hónapig vagy tovább tartott, a legbonyolultabb esetekben a formális vizsgálati eljárás megindítása és a bejelentés közötti szakasz 9-10 hónapig is eltartott.

A késedelem oka leggyakrabban a bejelentések hiányossága, jellemzően a helyi vagy regionális hatóságok bejelentéseinél, amelyek kevésbé vannak tisztában a közösségi jogszabályokkal.

A FORMÁLIS VIZSGÁLATI ELJÁRÁS

A formális vizsgálati eljárást megindító határozatnak tartalmaznia kell a releváns ténybeli és jogi kérdések magyarázatát, a támogatás típusára vonatkozó előzetes minősítést és a kompatibilitással kapcsolatos kétségeket. A határozatnak fel kell hívnia az érintett tagállamokat és harmadik feleket, hogy észrevételeiket egy hónapon belül juttassák el a Bizottsághoz. Az észrevételeket el kell juttatni a tagállamhoz.

A FORMÁLIS VIZSGÁLATI ELJÁRÁST LEZÁRÓ HATÁROZATOK

- A Bizottság dönthet úgy, hogy a rendelkezés bizonyos változtatásokkal nem minősül állami támogatásnak, és összeegyeztethető a közös piaccal. **(pozitív határozat)** A határozatnak tartalmaznia kell, hogy a Szerződés melyik kivétele került alkalmazásra.
- A Bizottság pozitív határozatában meghatározhat feltételeket, amelyek megléte esetén az összeegyeztethetőség fennáll, illetve a összeegyeztethetőség megteremtése

⁹ A Bizottság 2001. január 12-i 68/2001/EK rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkeinek a képzési támogatások esetén történő alkalmazásáról (HL L 10. szám, 2001.01.13., 20-29. o.); valamint a Bizottság 2001. január 12-i 70/2001/EK rendelete a Római Szerződés 87. és 88. cikkeinek a kis- és középvállalkozások támogatása esetén történő alkalmazásáról (HL L 10. szám, 2001.01.13. 33-42. o.)

¹⁰ 2001-ben 153 csoportmentességi rendelet hatálya alá tartozó értesítés érkezett a Bizottsághoz, ebből 148 volt támogatási program és 5 egyedi támogatás.

érdekében, kötelezettségeket fogalmazhat meg a tagállam számára. **(feltételes határozat)**

- Amennyiben a Bizottság azt állapítja meg, hogy a vizsgált rendelkezés összeegyeztetetlen a közös piaccal, határozatával megtiltja a rendelkezés hatályba léptetését. **(negatív határozat)**

A tagállam visszavonhatja a bejelentését, amíg a Bizottság az előzetes vizsgálathoz kapcsolódó, vagy a formális vizsgálati eljárást lezáró határozatát meg nem hozta.

A Bizottság a fenti határozatait visszavonhatja, amennyiben az a határozathozatal szempontjából meghatározó jelentőségű, rossz információ alapján. A határozat visszavonása előtt a Bizottság köteles ismételt megkezdni a formális bizonyítási eljárást.

A Bizottságnak a felmerült kételyek tisztázása után azonnal, de legkésőbb 18 hónapon belül döntenie kell. Ez a határidő mindkét fél egyetértésével meghosszabbítható. Amennyiben a határidő lejárt, a tagállam felszólítására a Bizottságnak a rendelkezésre álló információk alapján két hónapon belül döntenie kell. A rendelkezésre bocsátott információ hiányossága esetén a Bizottság negatív határozatot hoz.

Amint láttuk, az eljárási rendelet 18 hónapos kötelező határidőt ír elő a bejelentett támogatásokra vonatkozó eljárás lefolytatására. A gyakorlatban 2000. és 2001. között 56 esetből 23 eljárás 12 hónapon belül, 33 eljárás pedig 18 hónapon belül fejeződött be, tehát a formális vizsgálati eljárások általában eléggé elhúzódnak.

ELJÁRÁS JOGTALAN TÁMOGATÁS ESETÉN

Amennyiben a Bizottságnak bármilyen forrásból (pl.: sajtó, harmadik fél panasz) jogtalan támogatásra vonatkozó információ a tudomására jut, köteles azt haladéktalanul megvizsgálni. Ehhez információt kérhet az érintett tagállamtól. A bizottsági felszólítás ellenére hiányos információt szolgáltató, vagy információt nem szolgáltató tagállamot a Bizottság, a pontosan megkövetelt információ meghatározásával, határozatban információszolgáltatásra kötelezheti. **(információs intézkedés)**

Egy felmérés alapján megállapítható, hogy a be nem jelentett támogatások kezelése során a Bizottságnál alapvető hiányosságok észlelhetőek. Az átlagos időtartam az eljárás megindítása és a 88. cikk (2) bekezdése szerinti formális vizsgálati eljárást lezáró döntés között 16-17 hónap, továbbá az esetek 20 %-ában az eljárás időtartama meghaladja a két évet.

IDEIGLENES INTÉZKEDÉS A TÁMOGATÁS FELFÜGGESZTÉSÉRE, IDEIGLENES VISSZAFIZETTETÉSÉRE

A Bizottság, a tagállam véleményének áttekintése után, a közös piaccal összeegyeztethetetlen bármely támogatás nyújtásának felfüggesztését rendelheti el. **(felfüggesztő intézkedés)**

A Bizottság, a tagállam véleményének áttekintése után, a közös piaccal összeegyeztethetetlen bármely támogatás ideiglenes visszatérítését rendelheti el, amennyiben a következő feltételek teljesülnek **(visszafizettelési intézkedés)**:

- az eddigi gyakorlat alapján nem kétséges a rendelkezés támogatás jellege,
- sürgős intézkedésre van szükség,
- valamely versenytárs irányába alapvető és helyrehozhatatlan károkozás komoly veszélye áll fenn.

A visszafizettetés után a Bizottság az új támogatásra vonatkozó eljárási határidőn belül hozza meg határozatát.

Amennyiben egy tagállam nem tesz eleget a felfüggesztő vagy visszafizetési intézkedés rendelkezéseinek, a Bizottság ezt a tényt a Szerződés megsértésének megállapítása érdekében, azonnal jelzi az Európai Bíróság felé.

A TÁMOGATÁS VISSZAFIZETTETÉSE

Jogtalan támogatáshoz kapcsolódó negatív határozatában a Bizottság felszólítja a tagállamot, hogy tegyen meg minden szükséges intézkedést a jogtalan támogatás kedvezményezett általi visszafizetésére. A Bizottság nem követeli meg a visszafizettetést, amennyiben az ellentétes a közösségi jog valamelyik alapelvével. A visszafizettetés magába foglalja a Bizottság által megállapított, a támogatás nyújtásának (rendelkezésre állásának) napjától számított referencia rátát is. A visszafizettetést haladéktalanul, az azonnali és hatékony végrehajtást szolgáló nemzeti jogszabályokkal összhangban kell végrehajtani.

ELÉVÜLÉSI HATÁRIDŐ

A Bizottság tíz évre visszamenőleg rendelheti el a támogatás visszatérítését. A tíz éves határidő a támogatás nyújtásának napján kezdődik. A tagállam vagy a Bizottság által tett bármilyen eljárási lépés az elévülést félbeszakítja, és az elévülés újra kezdődik. Az elévülés felfüggesztésre kerül, amíg a bizottsági határozat az Európai Bíróság előtti eljárás szakaszában van. Az elévülési idő leteltével a támogatás létező támogatásként kezelendő.

ELJÁRÁS TÁMOGATÁSSAL TÖRTÉNŐ VISSZAÉLÉS ESETÉN

Támogatással történő visszaélés esetén a Bizottság megindíthatja a formális vizsgálati eljárást.

ELJÁRÁS LÉTEZŐ TÁMOGATÁSI PROGRAMOK¹¹ ESETÉN

A Bizottságnak a **Szerződés 88. cikk (1)** bekezdése alapján a tagállamtól minden, a létező támogatási programokhoz kapcsolódó információt be kell szereznie. Amennyiben a Bizottság megállapítja, hogy egy létező támogatás nem vagy már nem összeegyeztethető a közös piaccal, előzetes véleményéről értesíti a tagállamot, és felhívja, hogy megjegyzéseit egy hónapon belül közölje a Bizottsággal. Amennyiben a Bizottság az átadott információ alapján továbbra is fenntartja, hogy a támogatási program nem vagy már nem összeegyeztethető a közös piaccal, megfelelő intézkedéseket ajánlhat az érintett tagállamnak. (A támogatási program kiegészítését, eljárási kötelezettségek bevezetését, a program megszüntetését.) Amennyiben a tagállam elfogadja az ajánlott intézkedéseket, és erről tájékoztatja a Bizottságot, a Bizottságnak ezt rögzíti. A tagállamnak az ajánlott intézkedéseket végre kell hajtania. Amennyiben a tagállam nem fogadja el az ajánlott intézkedéseket, a Bizottság eljárást indít (**Szerződés 88. cikk (2)** bekezdés).

HARMADIK FELEK BEAVATKOZÁSA

Amint azt korábban láthattuk, az eljárási rendelet alapján bármelyik érintett harmadik fél (másik tagállam, versenytárs) bekapcsolódhat a formális vizsgálati eljárásba, és közölheti észrevételeit a Bizottsággal, felhívhatja a Bizottság figyelmét jogtalan támogatásra vagy támogatással való visszaélésre. Természetesen az érintett tagállamot a Bizottság tájékoztatja a beavatkozás tényéről, valamint a tartalmát is ismerteti, a tagállam ezután szintén közölheti

¹¹ Létező támogatásnak minősül: a Szerződés életbe lépése előtt létező támogatás, amelyet a Bizottság vagy a Tanács elfogadott; az elévült támogatások; a bevezetésekor még nem, csak a közös piac fejlődésével támogatássá váló, a tagállamok által nem változtatott rendelkezések.

véleményét, a felmerült kérdésben. A Bizottság köteles a beavatkozó félnek határozata másolatát elküldeni.

MONITORING:

A Bizottság ellenőrzési jogát erősíti az, hogy a tagállamok az általuk működtetett támogatási programokról éves jelentést kötelesek készíteni a Bizottságnak. Amennyiben a tagállam felszólítás ellenére sem adja át az éves jelentését, a Bizottság vizsgálatot indíthat az érintett támogatások tekintetében.

Amennyiben a Bizottságnak komoly kétségei merülnének fel egyedi támogatásokkal kapcsolatban, a tagállamnak engedélyeznie kell a Bizottság helyszíni ellenőrzését is. A Bizottság képviselője és a kinevezett szakértő ennek során, az érintett vállalat területére bemehet, szóbeli tájékoztatást kérhet és betekinthez a vállalkozás nyilvántartásaiba, üzleti könyveibe. A vizsgálat eredményéről a Bizottság a tagállamot írásban értesíti.

BÍRÓSÁGHOZ FORDULÁS ÉS VÉGREHAJTÁS:

Abban az esetben, ha a tagállam nem tesz eleget a Bizottság feltételes vagy negatív határozatának, különös tekintettel a támogatás visszafizettetésének, a Bizottság a Szerződés 88. cikk (2) bekezdése alapján az Európai Bírósághoz fordulhat. A bírósági határozat végre nem hajtása esetén a Bizottság a Szerződés 228. cikke alapján a Bizottság felléphet a végrehajtás kikényszerítése érdekében.

KÖZÖS SZABÁLYOK:

Az eljárási rendelet közös szabályok címszó alatt rendelkezik az adatkezelésről, a döntések közzétételéről, a végrehajtási szabályokról és a Tanácsadó Bizottsággal való konzultációról, valamint a hatálybalépésről.

II.

Az állami támogatások és ellenőrzésük reformja jelenleg elsődleges prioritás az Európai Unióban. A közelmúltban jelentős előrelépés történt ezen a téren az eljárási rendelet és a csoportmentességi rendeletek elfogadásával, valamint egyes szabályok egyszerűsítésével. Azonban egyértelmű, hogy sok tennivaló áll még a Bizottság előtt. A 2002. decemberi megbeszélés célja az eljárási szabályok modernizálásának és egyszerűsítésének előkészítése volt.

Az elmúlt időben a tagállamok egyre élesebben kritizálták a Bizottság állami támogatásokra vonatkozó eljárási szabályainak nehézségét és lassúságát. Emellett a közelmúlt bírósági döntései rámutattak arra, hogy biztosítani kell harmadik (érintett) személyek véleményalkotási jogát, azokban az eljárásokban, ahol a Bizottságnak kétségei vagy nehézségei merülnek fel a támogatási szabályok Római Szerződéssel való összeegyeztethetőségének elbírálásakor. Ez viszont az eljárás elhúzódásához vezethet.

A 659/1999. számú EK tanácsi rendelet (eljárási rendelet) a Szerződés 88. cikkének alkalmazásáról már több mint három éve hatályos. A Bizottság ennek a három évnek a tapasztalatait vette figyelembe a jövőbeni lehetséges lépések megalapozásához. Az előkészítő anyagok tárgyalásakor új szempontként jelentkezett a csatlakozási tárgyalások folyamata és az Unió hivatalos nyelvei számának növekedése.

A tagállamoktól érkező javaslatok fő célja az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása mellett, hogy az átláthatóság, az előreláthatóság és a jogbiztonság ne csökkenjen, valamint az, hogy eljárás egyszerűsítése ne járjon a szabályok lazulásával. Fontos elválasztani a rutin jellegű

bejelentéseket a bonyolult esetektől, hogy az utóbbiakra több idő és energia jusson. Másrészt nem elhanyagolható a bejelentő tagállamok szerepe, akiknek teljes és pontos információval kell ellátniuk a Bizottságot, hogy gyors, hatékony és pártatlan döntés születhessen.

A BIZOTTSÁG ÁLTAL AJÁNLOTT MEGOLDÁSOK

1. **Egyszerűsített bejelentési űrlap:** A Bizottság javasolta, hogy a bejelentési kötelezettséget könnyítő, az elbíráláshoz szükséges információra vonatkozó, érthető állami támogatási bejelentési űrlap kerüljön bevezetésre, amely adminisztratív információt tartalmazó általános részből és részletes információt tartalmazó mellékletekből áll. A mellékletek az egyes ágazatok szükségletei szerint kerülnek összeállításra. A Bizottság célja, hogy a könnyebb kitöltés érdekében eldöntendő kérdéseket tegyen fel, és a kifejtendő kérdések számát csökkentse.
2. **Elektronikus bejelentés:** A Bizottság tervei között az elektronikus bejelentés kötelezővé tétele is szerepel. A bizalmas adatokat tartalmazó bejelentések CD-ROM-on is eljuttathatók a Bizottsághoz.
3. **A létező támogatások módosításának gyorsított elbírálása:** A Bizottság továbbá meg fogja vizsgálni a létező támogatások megváltoztatásakor alkalmazandó egyszerűsített bejelentés lehetőségét is.

A tagállamokkal folytatott konzultáció után a Bizottság tervezi az eljárási rendelet 27. cikkében szabályozott, Bizottság által elfogadott bejelentési forma kötelezővé tétele. A jövőben a nyilvánvalóan hiányos, illetve nem a 27. cikk szerinti formát alkalmazó bejelentéseket elbírálás nélkül fogja visszaküldeni a tagállamoknak.

A közérthető bejelentési forma a kiegészítő információkérések számát remélhetőleg csökkenti. Ha további információk szükségesek, a Bizottság kérdések egyszerű listáját fogja átadni a tagállamnak, amelyre a válaszokat egy hónapon belül kell megküldeni.

A bejelentés utáni első vagy második információcsere után a Bizottságnak általában el kell tudnia dönteni, hogy a támogatás engedélyezhető, vagy a Bíróság joggyakorlata alapján kétségei merültek fel, és a 88. cikk (2) bekezdése szerinti formális vizsgálati eljárást szükséges megindítani. Ez a megszorítás arra szolgál, hogy az előzetes döntés általában a bejelentést követő ötödik hónapban létrejöjjön.

A Bíróság gyakorlata alapján azonban a Bizottság is fontosnak tartja annak engedélyezését, hogy harmadik felek (és más tagállamok) számára lehetséges legyen, hogy észrevételeiket eljuttassák a Bizottsághoz, és az eljárás ne csak a bejelentő tagállammal folytatott kétoldalú párbeszédé váljon.

AZ ILLEGÁLIS TÁMOGATÁSOK ÉS PANASZOK VIZSGÁLATA

A Bizottsághoz évente növekvő számú panasz érkezik, azonban ezek jelentős része hiányos vagy nyilvánvalóan megalapozatlan. A Bizottság kötelezettsége minden panaszt ésszerű határidőn belül kivizsgálni, ezért a megalapozatlan panaszok csökkentik a bejelentett támogatásokra felhasználható kapacitást.

Az nem állapítható meg pontosan, hogy a panaszok elbírálása során tapasztalt késedelem milyen mértékben származik a Bizottság mulasztásából, illetve a tagállam adattovábbítási késedelméből. Az azonban biztos, hogy jelentős időmennyiség és erőfeszítés megtakarítható egyrészt az információátadás és értékelés szakaszában megvalósuló nagyobb fegyelem, másrészt a kérdéses esetekben a formális vizsgálat korábbi szakaszban történő megindításával.

Bár korábban ritkán került alkalmazásra, alkalmas eszköznek tűnik a bejelentési kötelezettség betartatására – az eljárási rendelet 11. cikk (1) bekezdésében szabályozott – **jogtalan támogatás kifizetésének felfüggesztése**. A Bizottságnak gyakrabban kell alkalmaznia a felfüggesztési intézkedést azokban az esetekben, amikor vélelmezhető a be nem jelentett támogatás kifizetése. Amennyiben a támogatás később mégis összeegyeztethetőnek minősül, a felfüggesztő intézkedést az eljárást lezáró döntés eltörli.

A FORMÁLIS VIZSGÁLATI ELJÁRÁS

Az eljárási rendelet 6. cikkében meghatározott eljárás négy lépcsőből áll:

1. A tagállam az első döntés **bejelentését** követő egy hónapon belül eljuttatja észrevételeit a Bizottsághoz,
2. harmadik felek az első döntés **közzétételét** követő egy hónapon belül bejelentik észrevételeiket,
3. a tagállam további egy hónapon belül átadja megjegyzéseit a harmadik felek észrevételeire,
4. a Bizottság elfogadja az előzetes vizsgálatot lezáró határozatot.

A Bizottság szerint a formális vizsgálati eljárás elhúzódsának legfőbb oka a tagállamok viselkedésében rejlik, mivel igen sok esetben a Bizottság csak a határidő lejárta előtti legutolsó időpontban, néha a határidő után kapja meg az információt. A nagyobb fegyelem biztosítása és a késedelmek okainak felderítése érdekében a jövőben a Bizottság két szakaszra oszthatná az eljárást: egy tényfeltáró és egy döntési szakaszra.

A **tényfeltáró szakasz** a fent említett 1-3. lépésekből állna, és időtartama a tagállam és a beavatkozó harmadik magatartásán alapulna. A felelősség a tagállamokra és a beavatkozókra hárul, hogy ebben a szakaszban a Bizottság tudomására hozza az összes szükséges információt. Amennyiben a Bizottság lezárta a tényfeltáró szakaszt, semmilyen új információt nem lehet már az elbírálás során figyelembe venni - származási forrástól függetlenül. A szakasz végén a Bizottság tájékoztatja a tagállamot, hogy végleges döntését mikor fogja meghozni (ez a határidő a Bizottságot köti). A határidő általában bejelentett támogatások esetén a tényfeltáró szakasz lezárását követő három hónap, és hat hónap a be nem jelentett támogatásoknál. A Bizottság szerint ezek a változtatások jelentős mértékben csökkentenék a formális vizsgálati eljárás hosszát, és általuk a késedelmek oka is könnyebben felismerhető lenne.

EGYÉB JAVASLATOK

A Bizottság szerint az eljárási szabályok reformja során előnyös lenne egy **gyorsított eljárás kialakítása** is bizonyos sürgős elbírálást igénylő egyedi esetek (megmentési támogatások, K+F támogatások) számára is, ami maximum négy hónapig tartana. Az eljárás gyorsított jellege már a megindítás előtt tisztázásra kerülne, és mindenkire vonatkozó rövid határidők jellemeznék. A fenti reformok mellett további változtatásokra van szükség a bizottsági döntések, illetve határozatok **kihirdetésének felgyorsítása**,¹² a bizalmas információ gyors felhasználása és a támogatások visszafizetésének hatékonyabb végrehajtása terén.

¹² Ezt az új tagállamok belépése tovább nehezíti majd, hiszen a Hivatalos Lapot az Unió minden hivatalos nyelvére le kell fordítani.

Bodó Zajzon: A foglalkoztatási célú állami támogatások nyújtásának feltételeiről szóló bizottsági rendelet¹³ összefoglalója

Az Európai Unión belül a tagállamok közös célja a foglalkoztatási mutatók javítása, aminek elérése érdekében a Közösség kidolgozott egy **Európai foglalkoztatási stratégiát**. A munkanélküliség különösen égető probléma a Közösség bizonyos részein és bizonyos munkavállalói kategóriákban (tartós munkanélküliek, szakképesítés nélküliek, idősebb munkavállalók, kisebbségiek és megváltozott munkaképességűek, stb.). A kormányok ezen az alapon nyernek jogosultságot a foglalkoztatottsági szint növelésére ösztönző intézkedések meghozatalára.

A 2002. december 5-én elfogadott csoportmentességi rendelet alapján mentesül az előzetes bejelentés kötelezettsége alól a munkahely-teremtés támogatása, illetve a hátrányos helyzetűek és megváltozott munkaképességűek munkába állásának, és a megváltozott munkaképességűek alkalmazásával összefüggésben felmerülő külön költségek támogatása. A rendelet hatálya azonban nem terjed ki a szénbányászatra és a hajóépítésre, sem a szállítási ágazatban történő munkahely-teremtésre, illetve nem alkalmazható az exporttal kapcsolatos tevékenységek¹⁴, és a hazai áruk előnyben részesítésének támogatására.

Továbbra is előzetes bejelentési kötelezettség vonatkozik az **egyedi támogatásokra**, a **munkahely-megőrzésre**, a **munkaszerződések határozatlan idejűvé tételére**, a **foglalkoztatottak nettó létszámát nem érintő támogatásokra**, a **korai nyugdíjaztatás elősegítésére**, **más állami támogatási eszközökre** és azon támogatás(i program)okra, amelyek kedvezményezettjei: **nem hátrányos helyzetűek, különleges ágazatok, vállalkozások**, amelyek esetében a bruttó támogatási összeg három év vonatkozásában meghaladja a 15 millió eurót.

Munkahely-teremtési támogatás

Munkahely-teremtésre a regionális támogatási térkép szerinti beruházási támogatásnak megfelelő két éves bérköltség¹⁵ alapján számított intenzitási mutatók – Magyarországon a 163/2001. Korm. rendelet 29. §-a szerint 35-50 % közötti érték – az irányadók. Amennyiben regionális támogatásra jogosult az adott terület (egész Magyarország) a támogatási intenzitás mértéke KKV-k esetében 15 %-kal növelhető.

A munkahely-teremtés üzemi és vállalati szinten egyaránt a foglalkoztatottak számában nettó növekedést kell mutasson az elmúlt 12 hónap átlagához képest. A munkahelyeket legalább három évig, illetve KKV-k esetében legalább két évig fenn kell tartani. Az új foglalkoztatottak csak olyan személyek lehetnek, akik korábban munkanélküliek voltak, illetve munkájuk elvesztése fenyegette őket.

¹³ A Bizottság 2002. december 12-i 2204/2002/EK rendelete a foglalkoztatási célú állami támogatások nyújtásának feltételeiről (HL L 337. szám, 2002.12.13., 3.o.)

¹⁴ Az export során mennyiséghez közvetlenül kapcsolható támogatás, vagy disztribúciós hálózatok alapítására, működtetésére, vagy az export tevékenység folyó költségeire nyújtott támogatás.

¹⁵ A 163/2001. Korm. rendelet a támogatási intenzitást a **személyi jellegű ráfordítások** alapján számítja ki. Az Európai Bizottságtól kapott információk alapján nincsen egységes definíció a **béreköltségre**, és abba a kedvezményezett által fizetendő egyéb járulékok is beszámítanak, így tartalmában a 163/2001. Korm. rendelet megfelel a bizottsági rendeletnek.

A támogatás mértéke függ attól, hogy a régió mennyire elmaradott, és milyen támogatási intenzitás vonatkozik rá. Ennek megfelelően a legelmaradottabb régiókban a KKV-k új foglalkoztatottaik két éves bérköltségének akár 65 %-át is megkaphatják támogatás formájában.

Hátrányos helyzetűek és megváltozott munkaképességűek

A hátrányos helyzetűek esetében az egy éves bérköltség alapján számított támogatási intenzitás legfeljebb 50 %, illetve megváltozott munkaképességűek esetében akár 60 % is lehet.

Az új munkaerő alkalmazása nem jelenthet létszámfölösleget, vagyis ugyanarra a munkára nem lehet fölöslegesen több alkalmazottat felvenni. Ennek megfelelően, ha a vállalkozásnál a munkahelyek száma nem növekszik, teljesülnie kell annak a feltételnek, hogy az adott munkahely:

- önkéntes felmondás,
- kor alapján bekövetkezett nyugdíjazás,
- önkéntes munkaidő csökkentés,
- szerződészegésből következő törvényes felmondás

során üresedett meg.

Az Európai Bizottság definíciója szerint **hátrányos helyzetű** az a személy, aki legalább egy kritériumnak megfelel a következők közül:

- 25 évnél fiatalabb, vagy nappalin végzett tanulmányai befejezése óta még nem telt el legalább 2 év, és akinek még nem volt korábban munkaviszonya
- a Közösségen belüli emigráns munkavállaló vagy rezidens
- egy tagállam etnikai kisebbségi csoportjának tagja és nyelvi képzést igényel
- az a személy, aki legalább két év kihagyás után tér vissza a munkaerőpiacra (pl.: szülés után)
- gyermekét/gyermekét egyedül nevelő szülő
- szakképesítéssel nem rendelkező munkanélküli, illetve akit munkájának elvesztése fenyeget
- 50 évnél idősebb munkanélküli, illetve akit munkájának elvesztése fenyeget
- tartós munkanélküli (12 hónap munka nélkül az utolsó 16 hónapból, illetve 25 éven aluliak esetében 6 hónap munka nélkül az utolsó 8 hónapból)
- a nemzeti törvények alapján szenvedélybetegnek minősülő személy
- börtönviselt vagy más büntetésben részesült személy, aki azóta még nem kapott állást
- nők magas munkanélküliséggel sújtott területeken (NUTS II területeken, ahol az átlag munkanélküliség 100 %-kal a közösségi átlag felett van két naptári évet tekintve és a női munkanélküliség 150 %-kal haladja meg a férfi munkanélküliséget az elmúlt három naptári évből kettőnél.)

A tagállamok egyéb tényezők alapján kérhetik a Bizottságot, hogy a fenti felsorolást egészítse ki.

A **megváltozott munkaképességűek** definíciójának meghatározása a tagállam hatásköre. Általános feltétel az elismert, komoly, fizikai, mentális vagy pszichológiai károsodás.

Emellett a hátrányos helyzetűek és a megváltozott munkaképességűek támogatási programjai ugyanazon költségekre más állami támogatásokkal közösen is nyújthatók (pl. munkahely-teremtési támogatás). Feltéve, hogy a bérköltségek alapján számított támogatási intenzitás a 100 %-os mértéket nem haladja meg a munkaviszony idejének vonatkozásában.

Megváltozott munkaképességűek alkalmazása során felmerülő külön költségek

Támogatás nyújtható a csökkent termelékenység kompenzálására – a támogatások összessége azonban nem haladhatja meg a kompenzáció szükséges mértékét – és a következő költségekre:

- a helyiségek átalakítása
- az általuk használt eszközök átalakítása, beszerzése
- a kizárólag a megváltozott munkaképességűeknek segítséget nyújtó alkalmazottak költségei

Védett foglalkoztatásnak (sheltered employment) nevezzük azt a foglalkoztatást, ahol egy üzemben belül az alkalmazottak legalább 50 %-a megváltozott munkaképességű, akik nem képesek a szabad munkaerőpiacon elhelyezkedni.

Amennyiben a kedvezményezett **védett foglalkoztatást** hoz létre, a támogatást meg nem haladó mértékig elszámolható még az üzem bővítése, vagyis az építési, aktiválási költségek, és bármilyen a megváltozott munkaképességűek alkalmazásából eredő adminisztrációs és szállítási költség, azon feltétel mellett, hogy a kedvezményezett a jogosultságot bizonyító minden iratot fenntart.

A támogatás szükségessége

A rendelet szabályozza az adott régiókra és ágazatokra vonatkozó *szelektív intézkedéseket*, amelyek az uniós szabályok értelmében állami támogatásnak minősülnek, és ennek megfelelően a kedvezményezettnek a munkahely létrehozatalát megelőzően kell a támogatásért pályáznia a tagállamnál.

A regionális iránymutatásból a munkahelyteremtéshez kötött beruházást csoportmentesség alá helyezi. A támogatásra abban az esetben vonatkoznak a mentesség feltételi, ha a munkahely-teremtés beruházáshoz kötődik, és az üzembe helyezést követő három éven belül hozzák létre az új munkahelyeket. Megkezdett beruházáshoz támogatás nem nyújtható.

A rendelet 2006. végéig hatályos. Ez a dátum egybeesik a Strukturális Alapokra vonatkozó jelenlegi szabályozás hatályával.

dr. Staviczky Péter: Tájékoztató a megmentési és a szerkezetátalakítási célú támogatásokkal kapcsolatban

(Az Európai Bizottság által kiadott, a megmentési és szerkezetátalakítási támogatásokra vonatkozó iránymutatás¹⁶ alapján)

A megmentési és szerkezetátalakítási támogatások nyújtásának feltételeit a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet 19-21. §-ai szabályozzák.

Jelen tájékoztató célja a kormányrendelet 19-21. § szerinti megmentési és szerkezetátalakítási célú támogatásokhoz kapcsolódó definícióknak, támogatásnyújtási feltételeknek a Korm. rendelet rendelkezéseinél részletesebb ismertetése, egyes kulcsfogalmak magyarázatával.

Nehéz pénzügyi helyzetbe került vállalkozás – 19. §

Nehéz pénzügyi helyzetbe került vállalkozásnak minősül, amely méretétől és típusától függetlenül állami szervek beavatkozása nélkül képtelen arra, hogy saját forrásaiból, tulajdonosi- vagy hitelezői tőkéje segítségével a veszteségeket elkerülje, és így majdnem biztos, hogy rövid- vagy középtávon üzleti tevékenységének feladására kényszerül.¹⁷

Megmentési célú támogatás időtartama – 19. § (2), 20. § e)

A megmentési támogatás célja, hogy a nehéz pénzügyi helyzetbe került vállalkozás üzleti tevékenységét egy meghatározott ideig, a szerkezetátalakítási program kidolgozásáig vagy a felszámolási eljárás megindításáig fenn tudja tartani. Ismétlődő megmentési támogatások csak a korábbi állapot fenntartására alkalmasak, elhalasztva ezzel a kedvezményezett megszűnését, felszámolását. Ezért megmentési támogatás maximum hat hónap időtartamig, de legkésőbb a szerkezetátalakítási program benyújtásáig, vagy a felszámolási eljárás megindításáig nyújtható.¹⁸

Az „egyszer és mindenkorra” feltétel – 19. § (5)

A versenytorzító támogatások minimalizálása érdekében szerkezetátalakítási támogatás ugyanazon vállalkozás, valamint jogutódjai részére tízévente csak egyszer nyújtható. Ezen intézkedés indoka, hogy az életképtelen vállalatok folyamatos támogatásával a versenytársakra nehezedő nyomás csökkenjen. A tíz éves időtartamot az előző szerkezetátalakítás végétől kell számítani. Amennyiben a tíz éves időtartam még nem telt le, szerkezetátalakítási támogatás csak kivételes és előre nem látható körülmények esetén nyújtható. Előre nem látható az a külső körülmény, amelynek bekövetkezte a szerkezetátalakítási program létrehozásakor – a kedvezményezett által készített részletes piaci felmérés alapján – nem volt várható.

¹⁶ Community guidelines on State aid for rescuing and restructuring firms in difficulty 08.07.1999

¹⁷ A nehéz pénzügyi helyzetbe került vállalkozás jelei: veszteségek növekedése, csökkenő forgótőke, csökkenő fizetőképesség és eszközérték, növekvő adósságok és készletek.

¹⁸ A felszámolási eljárás megindításának időpontjára a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLI. tv. 27. § (1) bekezdése az irányadó.

Az „egyszer és mindenkorra” feltétel alkalmazását semmilyen, a kedvezményezett vállalkozásban bekövetkező tulajdonosváltás, kötelezettségeket, vagy tartozásokat eltörlő, és ezzel a mérlegben kimutatott vagyoni helyzetet javító bírói, vagy államigazgatási eljárás nem befolyásolhatja, ha ezek után a kedvezményezett tovább működik.

Amennyiben egy vállalkozás egy másik vállalkozás eszközeit részben, vagy egészben átveszi, az átvevőre nem vonatkozik az „egyszer és utoljára” feltétel még akkor sem, ha az eszközöket átadó vállalkozás már részesült az előző tíz évben szerkezetátalakítási támogatásban, az alábbi három feltétel együttes teljesülése esetén:

- az átvevő jogilag, gazdaságilag világosan elkülöníthető az átadótól, saját eszközökkel és forrásokkal rendelkezik, amit független szakértői vélemény is alátámaszt,
- az átvevő az átadó eszközeit piaci áron szerezte meg,
- a felszámolás és az eszközök átadása nem pusztán az „egyszer és utoljára” feltétel alkalmazásának elkerülését célozza.

Megmentés és szerkezetátalakítás címén nem nyújtható támogatás egyes eszközök megvásárlásához, mivel az beruházási támogatást valósítana meg,

A szerkezetátalakítási program időtartama és elemei – 21. § a)

A szerkezetátalakítást a lehető legrövidebb idő alatt véghez kell vinni. Ezért a szerkezetátalakítási programban meghatározott időtartam is a lehető legrövidebb kell, hogy legyen. A szerkezetátalakítási terv belső intézkedésekből áll, valamint tartalmazza

- a nehéz pénzügyi helyzet kialakulásához vezető körülményeket,
- a nehézségek leküzdésére tervezett intézkedéseket, valamint annak felmérését, hogy ezek mennyiben segítik elő a kedvezményezett hosszú távú életképességének helyreállítását,
- a veszteséges tevékenységek megszüntetését,
- a kedvezményezett által gyártott termék piacán fennálló jelenlegi és jövőbeni keresletre és kínálatra, a szerkezetátalakítást követő legjobb és legrosszabb helyzetre, illetve a kedvezményezett speciális erőseire és gyengéire is kiterjedő piaci felmérést.

A szerkezetátalakítási támogatás versenytorzító hatásainak mérséklése – 21. § b)

A szerkezetátalakítási támogatás versenytorzító hatásait a lehető legteljesebb mértékben kompenzálni kell. A kompenzáció, amennyiben a kedvezményezett vállalkozás által előállított termékek piacán többletkapacitás van, a kedvezményezett kapacitásának csökkentését jelenti. Amennyiben a vállalat a releváns piacon elenyésző részesedéssel rendelkezik, a kapacitáscsökkentést nem kell végrehajtani, mivel a támogatás torzító hatása nem jelentős. A kapacitáscsökkentés mértékét a szerkezetátalakítási program kötelező részét képező piaci felmérés alapján kell megállapítani. A versenytorzító hatások mérséklésétől, a kapacitáscsökkentéstől el lehet tekinteni, ha azok a rontják a piac szerkezeti felépítését, esetleg közvetve monopólium, vagy szűk oligopólium kialakulását segítik elő.

Szükség esetén lehetséges a kapacitáscsökkentésen kívüli más kompenzációs rendelkezések bevezetése, abban az esetben is, mikor a kedvezményezett által előállított termékek piacán nincs többletkapacitás. Ilyenek különösen:

- saját kapacitást csökkentő, piaci össz-kapacitást nem érintő rendelkezések (gépek, eszközök eladása versenytársaknak),
- piaci részesedés csökkentése nem visszafordíthatatlan kapacitáscsökkentéssel (kisebb kapacitás-kihasználtság előírása).

A kompenzációs rendelkezések mellett – többletkapacitás hiányában azok helyett is – annak érdekében, hogy a támogatás a legkisebb versenytorzító hatással járjon, a támogatásnyújtás bizonyos speciális feltételekhez köthető:

- önkorlátozó kötelezettségvállalás a kedvezményezett részéről,
- egyéb támogatás nyújtásának kizárása a szerkezetátalakítás időtartama alatt.

Tóth Annamária: A szénbányászat támogatási lehetőségének módosításáról: a tanácsi javaslat és a magyar szabályozás

Bevezetés

Az Európai Unió Miniszteri Tanácsa 2002. június 7-én elfogadott egy, a szénipar fellendítését célzó javaslatot, mely állami támogatások útján kíván segítséget nyújtani az iparágaknak.

Az Európai Unióból (EU) származó szén, főként ár szempontjából, nem versenyképes a harmadik országokból érkezővel, ezért az iparág átszervezésére való törekvés, a termelés csökkentése vált jellemzővé az elmúlt évtizedekben. Általánosságban mondhatjuk, hogy az EU nagymértékben az importált nyersanyagokra támaszkodik, indokolt tehát az ellátottság javítása, azaz tartalékok felhalmozása.

A 2000-ben kiadott *Európai stratégia az energia-ellátás biztosítására* című Zöld Könyv¹⁹ is foglalkozott már a kérdéssel. Ehhez járul hozzá a világpolitikai helyzet, amely a tartalékok képzését támasztja alá.

Az Európai Parlament szerint intézkedni kell a széntermelés támogatásáról, miközben az ágazat működési hatékonyságának növeléséről sem szabad elfeledkezni. Az EU energiabiztonságának állami támogatással való megerősítése azonban nem elegendő, az iparág szerkezetátalakítása is nélkülözhetetlen lépés az európai szén versenyképességének növelése érdekében.

A támogatást és annak összegét az egyes energiaforrások fontossága és az azokra vonatkozó szabályok alapján fogják megállapítani.

A termelés alacsony szinten tartása és más intézkedések, különösen a megújuló energiaforrások előtérbe helyezése, segíti az elsődleges energiaforrások fennmaradását, ezen kívül egyes környezeti célok megvalósítását.

A támogatás mértékének természetesen a legszükségesebbekre kell korlátozódnia, ezért csak a beruházási költségek és a bányászathoz kapcsolódó folyó termelési veszteségek fedezésére terjedhet ki. Az állami támogatást olyan termelési egységeknek kell kapniuk, melyek megfelelő gazdasági feltételekkel képesek hozzájárulni a kitűzött célok eléréséhez.

A szénipar átrendezésének, a termelés csökkentésének azonban komoly szociális és regionális következményei lesznek. E nehézségek enyhítése a támogatott vállalkozások és a tagállamok feladata lesz.

A Közösségnek biztosítania kell a versenyszabályok betartását (különösen az energiapiacra, ahol nem szabad, hogy a termelők döntését befolyásolja a támogatás az energiaforrások megválasztása terén). Az ár és mennyiség tekintetében szabadon kell megegyezniük a szerződő feleknek.

A szén alacsony termelési szintje segíteni fog abban is, hogy fennmaradjon az európai bányászat és a tisztaszén-technológia kiemelkedő pozíciója, és lehetőség nyílik unión kívüli, nagy szénmezőkkel rendelkező területekre való exportálásra. Egy ilyen gyakorlat globális szinten jelentősen csökkentheti a szennyező gázok kibocsátását.

¹⁹ COM (2000) 769 final

A Bizottság engedélyezési hatáskörének gyakorlásához elengedhetetlen, hogy pontos információkkal rendelkezzen a kormányok tervezett intézkedéseiről, ezért a tagállamok kötelesek részletes jelentést benyújtani mind a közvetlen, mind a közvetett tervezett támogatásokról, mely kiterjed a támogatás indokainak felsorolására, az intézkedés szerepére a tartalékképzésben stb. Mivel a tervezet alapjául szolgáló tényezők gyorsan változnak, a tagállamok rendszeres jelentésekben kötelesek informálni a Bizottságot. Ezek alapján a Bizottság javaslatot terjeszt a Tanács elé, amely számításba veszi jelen tervezet fejlesztését, módosítását és hosszú távú kilátásait, különösen az iparág átszervezésének szociális és regionális aspektusait.

A tervezettel összhangban kutatás-fejlesztési, környezetvédelmi, és ezt segítő képzési támogatás is nyújtható a széniparnak.

A tanácsi javaslat

Célok

A szabályozás célja a szénipar szerkezetátalakítása, állami támogatás nyújtása útján. Figyelembe kell venni ennek során az ágazat átszervezésének szociális és regionális szempontjait és egy minimális szintű termelés fenntartásának szükségességét.

Támogatás

A támogatás csak a szénrel kapcsolatos villamosenergia-, valamint a kombinált hő- és villamosenergia-előállításra, a koksztermelésre, és az acélipari nagyolvasztók fűtésére terjedhet ki.

Támogatási kategóriák

Támogatás a termelés csökkentésére

Folyó termelési veszteség fedezése a következő feltételek együttes teljesülése esetén lehet kompatibilis a versennyel:

1. a termelési egységek működése részét képezi egy 2007. december 31-énél nem később határidejű bezárási tervnek,
2. a tonnánként megállapított összegű támogatás nem haladhatja meg az előrelátható termelési költségek és az előrelátható éves bevétel közötti különbséget (a ténylegesen fizetett támogatást a tényleges költségek és bevételekre kell alapozni),
3. a támogatás mértéke nem vezethet ahhoz, hogy a közösségi szén ára a hasonló minőségű harmadik állam árai alá essen,
4. a támogatás nem vezethet versenytorzuláshoz a szénvásárlók és felhasználók között a Közösségben,
5. a támogatás nem eredményezhet versenytorzulást a villamosenergia-, a kombinált hő- és villamosenergia-, a koksztermelő-, valamint az acélpiacon.

Támogatás széntartalékhoz való hozzáféréshez

Ezen belül el kell különíteni a kezdeti beruházáshoz nyújtható, valamint a folyó termelést segítő támogatásokat.

A/ Induló beruházásoknál a következő feltételekkel:

1. a támogatást olyan létező termelési egységek kaphatják, melyek nem részesültek a 3632/93. számú Gazdasági és Szociális Tanácsi (GSZT) döntés 3. cikke szerinti támogatásban, vagy a Bizottság engedélyével részesültek ebben, annak szemléltetéséül, hogy képesek voltak versenyhelyzetbe kerülni a szénár tekintetében a hasonló minőséget nyújtó harmadik államokkal;
2. a termelési egységeknek működési és finanszírozási tervet kell szolgáltatniuk, mely bizonyítja, hogy gazdaságilag életképesé válnak a támogatás nyújtása után;
3. a bejelentett és ténylegesen kifizetett támogatás összege nem lépheti túl az adott beruházási projekt összköltségének 30%-át (ez a versenyképességhez szükséges).

Ezen szabályok által nyújtott támogatások 2010. december 31-ig folyósíthatók.

B/ Folyó termelések támogatása a következő együttes feltételekkel:

1. a termelés-csökkentésre nyújtott támogatás esetei közül a 2-5. pontok,
2. a termelési egység, vagy egy vállalaton belüli termelési egységek csoportjának működése részét képezi egy széntartalék-képzési tervnek,
3. a legjobb gazdasági kilátásokkal rendelkező termelési egységek kapják a támogatást.

A támogatás ütemezése

Az említett támogatásoknak lefelé ívelő tendenciát kell mutatniuk. Semmilyen támogatás nem nyújtható 2007. december 31-e után termelés-csökkentés címén.

2003 után a széniparnak nyújtott támogatás nem haladhatja meg a Bizottság által 2001. évre engedélyezett összeget, a GSZT 3632/93. számú döntésének 3. és 4. cikke szerint.

Kivételes költségek fedezésére szolgáló támogatás

A folyó termeléshez nem kapcsolódó, az iparág átszervezéséből, racionalizálásából eredő többletköltségeket kell ezen érteni. Az ilyen támogatás felhasználható:

1. az átszervezésben érintett vállalatoknál felmerült olyan kiadásokra, mint például a felszámolt bányák környezetének helyreállítása,
2. vagy egyéb, számos vállalatnál felmerült költségek rendezésére.

Bejelentés, értékelés, engedélyezési eljárás

Bejelentés

A tervezett támogatást a Bizottság engedélyezi. A bejelentés során a támogatást nyújtó tagállamoknak minden olyan információval el kell látniuk a Bizottságot, ami a döntéshez szükséges, így például a becsült termelési kapacitás (széntartalék felhalmozáshoz), a minimális termelési szint, ami még biztosítja ezt, valamint a támogatás kategóriája, a megfelelő támogatási típus, és az egyes országok széniparának jellegzetességei.

Azon tagállamok, melyek a termelési szint csökkentésére szándékoznak támogatást nyújtani, ezt megelőzően kötelesek a Bizottsághoz egy bezárási tervet (termelési egységek

megnevezése, ezek termelési költsége és becsült széntermelése évente, becsült támogatás összege) küldeni, legkésőbb 2002. október 31-ig.

Széntartalék felhalmozási tervet (pl.: gazdasági életképesség) kell készíteni, és 2002. december 31-ig benyújtani, kezdeti beruházás és létező termelést segítő támogatás esetén is. Utóbbi esetben a tervbe kell foglalni többek között azon kritériumokat, melyek alapján a termelési egység a terv része lehet, a termelési egységek működési és pénzügyi tervét, termelési költségeket, termelési mennyiséget, becsült támogatás összegét stb.

Szintén tájékoztatni kell a Bizottságot az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkenését illetően (különösen a tiszta szén gyulladás technológiával elért eredményekről). A tagállamoknak be kell jelenteniük a támogatásban résztvevő termelési egységeket, a terv bármilyen módosulását, a széniparnak szánt bármilyen pénzügyi támogatást, az előrelátható termelési költség és a Bizottsághoz bejelentett terv viszonyának lényeges részleteit. Minden üzleti év (coal year) végét követő első hat hónapban kötelesek a ténylegesen kifizetett támogatás összegéről és ehhez kapcsolódó adatokról tájékoztatást adni. Miután bejelentették a támogatást és a ténylegesen kifizetett összegek jegyzéke is elkészült, a tagállamoknak minden, ezen szabályokba foglalt körülmények és kritériumok (lásd Támogatási kategóriák) fennállását bizonyító adatot rendelkezésre kell bocsátaniuk.

Értékelés és engedélyezés

A Bizottság a tervezetbe foglalt követelményekkel és kritériumokkal, valamint a szabályozás céljaival veti össze a beérkezett tervet. Az eljárás szabályaira a 659/1999. számú EK rendelet alkalmazandó.

Magyarország

A Tanácsi tervezet a szénipar helyzetének javítását, a tartalékképzést két eszközzel igyekszik elérni: egyrészt a termelés csökkentésével, bányaegységek bezárásával, másrészt beruházási támogatások nyújtásával.

A hatályos magyar kormányrendelet²⁰ bár rendelkezik ezekről, mégsem kap akkora szerepet a szénipar szerkezet-átalakítása, sőt, a tartalékokról szó sem esik.

Általános támogatást Magyarországon akkor lehet nyújtani, ha az:

1. *a támogatott vállalkozás gazdaságos működésének helyreállítását szolgálja, vagy*
2. *a térség szociális problémáinak megoldását szolgálja, vagy*
3. *a szénbányászat környezetvédelmi normákhoz való igazodását segíti.*

Az EK rendelettel összhangban, a horizontális célú támogatásokra vonatkozó szabályok (kormányrendelet IV. fejezet) szerint nyújtható kutatás-fejlesztési és környezetvédelmi célokra is.

Az EU-s szabályozási tervezetbe foglalt egyik legfontosabb cél, a szénipar szerkezetének átalakítása. A magyar kormányrendelet azonban csak a bányászati tevékenységre vonatkozik: *a szénbányászattal foglalkozó vállalkozások szerkezetátalakításhoz kapcsolódó különleges kiadások támogatása esetén azok a kiadások támogathatók, amelyek nem a vállalkozás folyó termeléséhez, hanem a szerkezetátalakításhoz kapcsolódnak, illetve a támogatás csak a felmerült költségek egy részét fedezheti.*

²⁰ 163/2001. (IX.14.) Korm. rendelet a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről

Szintén fontos a működési, de még inkább a bezáráshoz, termelés csökkentéséhez adható támogatás.

Működési támogatás a termelési költség és az eladási ár közötti különbözet megtérítésére ezen feltételek teljesülése mellett nyújtható:

1. az egy tonnára jutó támogatás nem haladhatja meg a termelési költség és a jövő évben előrelátható eladási ár különbségét,
2. a támogatási összeget évente felülvizsgálják,
3. a támogatás nem eredményezheti azt, hogy a szénárak 3. országok (kivéve EU tagállamok) árai alá essenek,
4. nem befolyásolhatja a szénfelhasználók közötti versenyt.

A termelési egységek *bezárása* csak a működési támogatással kapcsolatban jön szóba: a támogatás nyújtása előtt a termelési költségek csökkentését előirányozó modernizációs, szerkezetátalakítási programot kell készíteni, majd végrehajtani. Ha ezt a vállalkozás nem tudja teljesíteni, *akkor a támogatást a bányá vagy egyes aknák bezáráshoz kell nyújtani.*

A piaci magánbefektető elve

Fordította: dr. Staviczky Péter

A piaci magánbefektető elve vagy más néven MEIP (Market Economy Investor Principle) az állami támogatások szabályozásának alapköve, amióta a Bizottság 1984-ben nyilvánosságra hozta a „kormányzati tőkejuttatásokról” szóló közleményét²¹. Ezen elv segítségével dönthető el, hogy a közszféra résztvevőinek tevékenysége a Római Szerződés 87. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak minősül-e. Az évek során széles állami támogatási gyakorlat alakult ki, bizottsági anyagok, döntések, az Európai Bíróság döntései tovább pontosították a fogalmat. Ez a cikk ennek a fejlődésnek fontos pontjait és a várhatóan felmerülő, vitathatóan nyitott kérdéseket mutatja be.

Az elv

Az elv lényege, hogy amikor egy közszereplő (állami szerv) befektetést eszközöl egy vállalkozásba, a beruházás nem minősül állami támogatásnak, amennyiben hasonló feltételekkel egy normál piaci körülmények között működő piaci befektető is vállalná. Az 1984-es kommunikáció nem rögzíti, hogy a MEIP figyelembe vételével, mely feltételeket teljesítő tevékenységek minősülnek állami támogatásnak. Az biztos azonban, hogy a MEIP elv érvényesülése esetén a beavatkozás nem részesítheti olyan előnyben a vállalkozást, amelyet azonos finanszírozási viszonyok mellett a piacon egyébként nem érhetne el.²² Amint azt az alábbiakban látni fogjuk, ez (az előny) egy igen fontos pont, amit a MEIP más esetekre történő kiterjesztésénél figyelembe kell venni.

A MEIP egy igen ésszerű, követendő alapelv, különösen mivel a Szerződés nem engedélyezi a köz- és magántulajdon megkülönböztető kezelését. Megfigyelhető azonban, hogy amennyiben a tőkejuttatás előnyt jelent a vállalkozás számára, az nem csak a végrehajtásának feltételeitől, hanem attól is függ, hogy a megszerzett részesedést hogyan kezelik: az állami részvénytulajdonosokat gyakran gyanúsítják azzal, hogy kevésbé osztalék-követelők, hatékonyak stb. (bár az is vitatható, hogy egy vállalkozás hosszú távú érdeke-e ilyen „laza” részvényesi többség). A MEIP nem erre vonatkozik, de különben ennek a cikknek a többi részére ez az alapelv érvényes.

Új vagy létező piaci magánbefektető?

Az elv elfogadásával egyidejűleg felmerül a piaci magánbefektető és az adott vállalkozásba befektető összehasonlítása. Annak érdekében, hogy a beruházás megfeleljen a MEIP-nek, olyan beruházó számára kell elfogadhatónak lennie, akinek még nincs részesedése a vállalatban? Vagyis csak az adott tőkejuttatást, vagy a már létező állami részesedést is figyelembe kell-e venni?

Az elbírálásnál az előbbieket nyilvánvalóan igen jelentős eltérést okoznak, azonban az 1984-es kommunikáció erre a kérdésre nem ad pontos választ. Bár minden beruházó számára létezik egy határ, ameddig „jó pénzt dob a rossz után”, a legtöbb befektető számára sokkal

²¹ Bulletin EC 9-1984.

²² Az állami beavatkozás által nyújtott előnyt a beavatkozás nélküli állapot alapján kell megítélni, nem relatív alapon (pl. más tagállamokban működő versenytársakhoz viszonyítva). A szelektív adócsökkentés támogatásnak minősül, attól függetlenül, hogy más tagállamban az általános adómérték alacsonyabb, mint a csökkentett mérték.

kedvezőbb a későbbi beruházás egy olyan cégben, ahol már van részesedése, mint egy olyanban, amelyikkel még semmilyen kapcsolata nincs. Az 1984. évi közlemény utal az ilyen helyzetekre²³, de a problémát csak az 1993. évi, a Szerződés 92. és 93. (most 87. és 88.) cikke és a tagállamok és az állami vállalatok közötti pénzügyi kapcsolatok átláthatóságáról, valamint egyes vállalatok pénzügyi átláthatóságáról szóló 80/723/EGK irányelv²⁴ 5. cikkének alkalmazásáról szóló kommunikáció definiálja pontosan: „a Bizottság figyelembe veszi a közszereplők természetét, összehasonlítva viselkedésüket az egyenértékű piaci magánbefektetővel”.

Ez a megközelítés megválaszolja a kérdést, de újabbakat is felvet. Mi a teendő, ha egy állami tulajdonos engedélyezi a vállalkozásnak, hogy olyan irányba fejlődjön, amelyet egy piaci magánbefektető soha sem tenne? Milyen jelentést tulajdoníthatunk az „egyenlő piaci magánbefektető meghatározásnak”? Alkalmazható-e a teszt a gyakorlatban? A Bizottság szerint néhány esetben nem²⁵, és az Elsőfokú Bíróság is azt állapította meg, hogy korábbi állami támogatást azonnal követő tőkejuttatás nem ítéltető meg önmagában, függetlenül a korábbi rendelkezésektől, csak a MEIP alapján²⁶. Ebben az esetben, a Szerződésben foglalt, állami támogatásokra vonatkozó feltételeket közvetlenül kell alkalmazni.

A MEIP által megkövetelt bizonyosság

A lehető legjobb bizonyosság a MEIP bebizonyításához, ha a beruházás nemcsak elfogadható lenne egy piaci magánbefektető számára, hanem valójában van is olyan befektető, aki ugyanilyen feltételekkel be is fektet²⁷. (A feltételek meghatározása – beleértve az időzítést is – természetesen döntő jelentőségű.) Ez arra vezetett egyes állami és gazdasági szereplőket, hogy az ilyen befektető létét az állami támogatásokra vonatkozó szabályok teljesítése kulcsfontosságú próbájának és tárgyának tekintsék, mivel így bizonyítható, hogy a tőkejuttatás során nincs jelen állami támogatás. Azokban az esetekben, amikor az államnak, az egyéb befektetőknek vagy a kedvezményezettnek a beruházáson kívül egyéb kapcsolatai is vannak, legalábbis kétséges, hogy pusztán az ilyen típusú jelenlét elegendő. Ezek a kérdések az alábbiakban kerülnek kifejtésre.

Amikor egyéb befektetők is jelen vannak, már annak meghatározása is problémát okozhat, hogy közülük melyik minősül piaci magánbefektetőnek. A legtöbb EU tagország gazdasága a gazdasági szereplők széles skálájából áll: a tisztán magán és profitorientálttól az együttműködésen és kölcsönösségen alapulón, valamint a nem kereskedelmi céltól vezérelt szereplőkön keresztül, az állami tulajdonban lévő, de profitorientált cégekig és szervekig. Annak gyakorlati meghatározása, hogy mely ponton szűnik meg a piaci magánbefektető, nem mindig egyszerű.

²³ 3.3v: „állami támogatásnak minősül ... amikor a tőkejuttatást olyan vállalat kapja, amelyikben az alaptőke megoszlik az állami és magánrészvényesek között, és ezzel az állami részesedés aránya jelentősen megnő, és a magán tulajdonosok relatív kivonulása a vállalkozásból nagyrészt a gyenge profit-előrejelzésnek köszönhető. Azonban ez csak azt mutatja meg, hogy amennyiben a későbbi beruházások nem vonzóak a MEIP nem alkalmazható. Viszont 3.2iii: Nincs jelent állami támogatás, amikor az állami és magán tőkejuttatás egyszerre, arányosan növeli meg a társaság alaptőkéjét. (Tehát a későbbi beruházásokban jelentkező tőkeemelés megengedhető, de csak abban az esetben, ha más befektető is részesedésével arányosan hozzájárul.)

²⁴ HL C 307. szám, 1993.11.13., 3. o.

²⁵ 2002. május 7-i döntés az SBW Rt. RAG Rt. általi felvásárlásáról

(még nem publikált): „Figyelembe véve a szénpiac magától értetődő veszteségességét és nagy tartozásállományát, a cég fennmaradása kizárólag az állami támogatástól függ, így kérdésesnek tűnik, hogy egy piaci magánbefektető megengedné-e, hogy nagy értékű eszközei ilyen formában védtelenek legyenek.”

²⁶ T-11/95. eset (Einchem). European Court reports 1998. II-03235. o.

²⁷ Lásd: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgb/state_aids/industrie.htm, N 705/1999. sz. eset.

Egyéb befektetők jelenléte legalábbis egy viszonyítási alapot hoz létre a Bizottság döntésénél. Ez azonban bizonyos rizikóval is jár, mivel arra ösztönzi a tagállamokat, hogy ne vonjanak be külső befektetőket, attól való félelmükben, hogy bármilyen, a befektetés feltételeiben fennálló különbség állami támogatás jelenlétének bizonyítékául szolgál: ha nincs viszonyítási alap, a Bizottságnak sokkal nehezebb bebizonyítania, hogy az állam tevékenysége nem felel meg a MEIP követelményeinek, és nagyobb a kísértés a kétséges kedvezmény megadására. Elfogadva azt az általános szabályt, amely szerint a magántőkével együttműködő állami beavatkozás kevésbé torzító hatású, mint azok, amelyekben nincs ilyen együttműködés, fordított irányú ösztönző erő jelentkezhethet.

Piaci befektetők jelenléte

A piaci befektetők jelenlétét biztosító, és ezzel az állami támogatás létét kizáró megoldás keresése úgy tűnik, hogy bizonyos hivatalok, cégek és tanácsadók fő tevékenységévé vált. Olyan megoldások jelentek meg, amelyeket a Bizottság hatályos (1984. és 1993. évi) joganyaga egyszerűen nem látott előre. A következőkben két ilyen megoldást tekintünk át.

Külön megállapodás az állam és más befektetők között

A Bizottság bemutatott egy esetet, amikor az állam és egy magánbefektető azonos feltételek mellett, részesedésüknek megfelelő arányban jutott tőkét egy vállalkozásnak, de létezett egy külön megállapodás is, amely szerint az állam egy előre meghatározott áron egész tulajdonrészét átengedi a magánbefektetőnek. Ennek megfelelően az államnak és a befektetőnek teljesen más hosszútávú elvárásai voltak az üzlettel kapcsolatban. Az új tőkeinjekció lehetővé teszi az állam számára, hogy fenntartsa a korábbi adásvételi megállapodást, másrészt a befektető tőkejuttatást szerzett egy olyan vállalkozásban, amelyről korábban már eldöntötte, hogy megveszi. Az érintett vállalkozás még a Bizottság döntése előtt csődbe ment, azonban az állami támogatás jelenléte egy ilyen helyzetben továbbra is nyitott kérdés maradt.

Állami befektetés egy vállalkozás leányvállalatába

Egy másik esetben az állam azonos feltételekkel fektetett be egy leányvállalatba, mint az anyacég. A leányvállalat új egységet hozott létre, ahol félkész termékeket gyárt az anyacégnek, előállítási áron eladva. Az állami osztlékra való kilátások ezért igen rosszak. Ez igaz az anyavállalatra is, de a leányvállalat által termelt félkész termékek befejezéséből profitra tesz szert. Támogatásnak tekinthető-e ez a befektetés? A Bizottság vizsgálati eljárást kezdett egy ilyen esetben, kifejezve kétségeit a tagállam azon állításával szemben, amely szerint ez nem állami támogatás. A döntés 2002-ben várható.²⁸

A piaci magánbefektető elvének kiterjesztései

A piaci magánkölsönző elve

Az első és legnyilvánvalóbb kiterjesztése a MEIP-nek a tőkejuttatás kiterjesztése a kölcsönügyletekre: a kölcsön nem minősül állami támogatásnak, ha olyan feltételekkel nyújtják, amelyeket egy piaci alapon működő kölcsönadó is elfogadna. A Bizottság ebből a célból alkotta meg a referencia kamatlábakat. Tehát a „piaci magánhitelező elve” úgy tűnik, hogy ésszerű kiterjesztése a MEIP-nek. Elfogadva azonban azt, hogy a kölcsönadó kevesebb

²⁸ HL C 95. szám, 2002.04.19., 2. o.

irányítással rendelkeznek a vállalkozások felett, mint az, aki tőkét juttat, a MEIP-re vonatkozó bizonyos megfigyelések ebben az esetben nem (mindig) alkalmazhatóak.

A piaci magánhitelező elve

Az elv sokkal radikálisabb kiterjesztésére került sor a Bíróság 1999-es *Tubacex* esetében.²⁹ Valójában ez a döntés hozta létre a „piaci magánhitelező elvét”. A Bíróság úgy határozta meg, hogy amikor az állam lemond vagy átütemez hiteleket, az attól függően minősül támogatásnak, hogy egy piaci hitelező ugyanígy cselekedett volna-e.

Ez elgondolkodtató és egyben innovatív megoldás. Beruházás és kölcsönzés esetében az állam dönt hogy létrehoz-e előirányzatokat: a legerősebb érv amellett, hogy nincs jelen állami támogatás, ha a vállalkozás a finanszírozást más úton is tudja biztosítani. Azonban egy vállalkozás egy adott pillanatban nem választja meg hitelezőit, a hitelezők adottak. Nem mindig áll fenn az az eset, hogy a vállalkozásnak vannak más hitelezői is, akiknek a hitelről történő lemondása vagy átütemezése ugyanazt a likviditási segítséget nyújtaná. Ennek ellenére az érv, hogy a vállalkozás nem jut előnyhöz, feltételezésen alapul: amennyiben a vállalkozásnak ugyanilyen mértékű hitelei lettek volna, magán (piaci) hitelezők irányába, és a hitelezők ugyanígy cselekedtek volna; így a vállalkozás nem jutott semmilyen különleges előnyhöz.

Vitathatatlanul ugyanazok a gondolatok merülnek fel, mint a MEIP esetében. Mi a teendő, ha egyetlen magánhitelező nem engedte volna ilyen mértékű adósság felhalmozódását, vagy a kormányzat hitelét más hitelezők követeléseinek alárendelte?³⁰ A Bíróság két ítélete emelhető itt ki: a *Magefesa*³¹ esetben a Bíróság úgy találta, hogy az érintett vállalkozások – amelyek évekig működőképesek maradtak adó és társadalombiztosítási járulékaik teljesítése nélkül – tekintetében a Bizottság helyesen döntött úgy, hogy ezekkel a feltételekkel az adóterhek és a társadalombiztosítási hozzájárulások meg nem fizetése tiltott támogatásnak minősül. Bizonyos körülmények között annak engedélyezése, hogy ilyen típusú terhek felhalmozódjanak, önmagában támogatásnak minősül, anélkül, hogy az állam fontolóra venné átütemezésüket, vagy a róluk való lemondást. Továbbá a gyakran hivatkozott *Tubacex* döntés szerint: „Megállapítást nyert az a feltételezés – ahogy azt a Bizottság is elismeri – a Fugasa által a Tubacex foglalkoztatottai bérének megelőlegezett összeg nem minősül állami támogatásnak”. Vagyis a *Tubacex* esetből az következik, hogy adósságról történő lemondás, vagy annak átütemezése nem tekinthető állami támogatásnak, amennyiben maga kölcsön vagy a hitel nyújtása eredetileg sem minősült támogatásnak.

Piaci magánkezes elve?

A Római Szerződés 87. és 88. cikkének kezességvállalás formájában adott állami támogatások esetében történő alkalmazásáról szóló értesítésében³² a Bizottság megállapítja, hogy bizonyos kezességek nyújtása nem minősül állami támogatásnak különösen, ha a kezesség vállalásáért megfelelő díjat fizetnek. Megalapoz-e ez a szabály egy általános piaci magánkezes elvet? A szerző véleménye szerint nem – legalábbis abban az értelemben, hogy az állami beavatkozás nem minősül támogatásnak, mivel a kezesség nyújtása díj fizetése

²⁹ C-342/1996. számú eset. European Court reports 1999. I-02459. o.

³⁰ Sok jogrendszerben az állami követelések egyes formái elsőbbséget élveznek más hitelezők követeléseivel szemben. A *Tubacex* eset azt sugallja, hogy ennek az elsőbbségnek a figyelmen kívül hagyása a hitelről való lemondás vagy átütemezése, amennyiben a hitelezők többsége is így cselekszik, nem minősül állami támogatásnak.

³¹ C-480/1998. eset. European Court reports 2000. I-08717. o.

³² HL C 71. szám, 2000.03.11., 14. o.

ellenében történik, így az állam piaci magánszereplőként jelenik meg, és a kedvezményezett nem részesül semmilyen előnyben. Legalábbis, nagy és igen nagy (továbbá határozatlan) összegek esetén, az állami támogatás (kezeségvállalás) többet ér, mint bárki másé. A korábbi szabály alkalmazásával kimondható, hogy kölcsön, vagy további kezeségvállalás nyújtása korábbi kezeség érvényesítésének megakadályozás céljából – és nyilvánvalóan az állami vagyon megőrzése céljából, ezáltal racionális gazdasági cselekvésként – nem minősül állami támogatásnak, amennyiben a korábbi kezeség sem volt az. Ez a gondolat a Közösség egy pénzügy intézményének működésével kapcsolatban merült fel.

Konklúzió

A piaci magánbefektető elve hasznos eszköz az állami támogatások ellenőrzése során, de egyetlen ezzel foglalkozó joganyag sem lehet eléggé teljes, és a létező bizottsági anyagok – amelyek az elvet magyarázzák – sem terjednek minden eshetőségre, lehetőségre. A MEIP alkalmazása során, az 1984. és 1993. évi szövegek jövőbeli átvizsgálásakor három pont emelhető ki a fenti elemzésből.

Az első, hogy a MEIP egy értelmezés, amit a Szerződés nem említ közvetlenül. Egy próbája annak, amit a Szerződés a 87. cikk (1) bekezdésében meghatároz. A MEIP rossz gyakorlati alkalmazását elkerülendő, érdemes a koncepció gyökeréig visszatekinteni.

Másrészt, végső soron a vállalkozásra gyakorolt hatás a mérvadó, nem az állami tevékenységet kell önmagában figyelni. A MEIP elemzése során bizonyos esetekben az kerül előtérbe, hogy az adott körülmények között, az állam biztosítja-e a legkedvezőbb pénzügyi feltételeket illetve, hogy együttműködik-e vagy sem más befektetővel. Mialatt a legtöbb esetben ez a metódus megfelelő választ ad, bizonyos kivételeknél ez a legkevésbé kérdéses.

Harmadrészt, a MEIP alkalmazásának egyik legnehezebb esete, amikor a kedvezményezett már „támogatott környezetben” van. Amennyiben egy vállalkozás már részesült támogatásban, további tőkeműveletek során, amelyek a támogatás visszafizetését szolgálják, nem lehet szükségszerűen a MEIP-re hivatkozni, annak érdekében, hogy a művelet kikerüljön a 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alól.

Melvin Könings³³: Megújuló energiaforrások felhasználásához nyújtott állami támogatás

(Fordította és összefoglalta: Giba Gábor)

Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény Kyotói egyezményének 1997 decemberi elfogadása óta több uniós tagállam is életbe léptetett olyan intézkedéseket, melyek célja a megújítható forrásból származó energia előállításának és felhasználásának ösztönzése. Az ilyen módon előállított elektromos áramot szokás „zöld áramnak” is nevezni, így e cikkben is nevezzük így. A tanulmány kitér a megújítható hő és gáz termelésével és felhasználásával kapcsolatos intézkedésekre. A tagállamok által életbe léptetett intézkedések széles skálájával találkozhatunk. Ilyen eszköz lehet a beruházási támogatás vagy működési támogatás, például adókedvezmény, zöld jogosítvány vagy emisszió kereskedelmi program. Az Európai Bizottság döntései, valamint az Európai Bíróság és az Európai Elsőfokú Bíróság esetjoga alapján meglehetősen bonyolult kép rajzolódik ki a zöld elektromos áram kapcsán alkalmazott állami támogatási politikáról. A témakörben hozott intézkedések egy része a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatást tartalmaz, míg mások nem. (A továbbiakban az állami támogatás fogalma mindig az e cikkben definiáltakat jelenti.) Az intézkedésekről az Európai Bizottság a „Környezetvédelmi célú állami támogatásokról szóló közösségi iránymutatás”³⁴ alapján hozta meg döntéseit.

Melyek a megújítható energiaforrások?

A legújabb és manapság használt definíció – amelyre a fenti környezetvédelmi iránymutatás is hivatkozik – a 2001 szeptemberében megjelent, 2001/77/EK³⁵ számú a „megújítható energiaforrásokból származó elektromos áramról” szóló irányelvben található. E szerint a megújítható energiaforrások az alábbi nem fosszilis erőforrások: szél, nap, hullámzás, árapály, víz, biomassza, hulladék, szennyvíztisztítóban keletkezett gáz és biogáz. A megújítható alapú elektromosság pedig olyan elektromos áramot jelent, amelyet egy, csak a fenti energiaforrásokat felhasználó erőmű állít elő. Ide tartozik a hagyományos energiaforrásokat is felhasználó erőművekben előállított elektromos áramnak a megújítható energiaforrásból előállított része. Ezen kívül az irányelv környezetvédelmi szempontból jótékony hatásúnak tekinti az elektromos áram és hő kombinált előállítását (Combined Heat and Power) is.

Hogyan támogatható a megújítható energiaforrások felhasználása?

A legtöbb támogatási intézkedés az elektromos áram piacát célozza meg. E piac alapvetően három részre tagolódik. A termelői oldalon jelen vannak az elektromosság előállítói és az energiaforrások tulajdonosai, valamint forgalmazói. Közvetítőként szerepelnek azok a – gyakran valamilyen közösségi tulajdonban levő – vállalatok, amelyek a nagyfeszültségű hálózatból az elektromos áramot a végfelhasználókhöz eljuttatják. A gyakorlatban az esetek többségében ezek a közvetítők vetik ki az elektromos fogyasztáshoz tartozó környezetvédelmi és fogyasztási adókat is. És végül ott vannak a fogyasztók: a háztartások és a vállalatok.

³³ A szerző az Európai Bizottság Verseny Főigazgatósága Állami Támogatások Igazgatóságának szakértője.

³⁴ HL C 37. szám, 2001.02.03., 3. o.

³⁵ HL L 283. szám, 2001.10.27., 33. o.

A Bizottság sokféle – a zöld elektromosság termelését és felhasználását támogató tagállami – intézkedést vizsgált. Az elektromos áram piacán az összes fent leírt szereplő működésére vonatkozóan születtek intézkedések.

Egyes tagállamokban a termelők ún. „zöld jogosítványokat” adhatnak el, mely által termelésük többlet-költségeit fedezhetik. Németországban a zöld áram termelőitől magasabb fix áron vásárol a disztribútor. Hollandiában a közvetítő kaphat engedményt a fizetendő energia-adóból, amelyet aztán továbbítania kell a zöld elektromosság termelőihez. A disztribútor veti ki az energia-adót és eldöntheti, hogy a zöld elektromos áramhoz kapcsolódó adókedvezményből származó hasznot olcsóbb áram formájában továbbítja-e fogyasztók felé.

Végül, a Bizottság jóváhagyott számos olyan, a megújítható energiaforrásokhoz kötődő intézkedést is, melyek nem kötődnek az elektromos piachoz. Hollandiában például a megújuló gáz felhasználását ösztönző adómentesség van érvényben, valamint olyan pénzügyi szabályok, melyek a megújítható energiaforrásokból származó hő előállítását támogatják.

Állami támogatás vagy nem?

Az állami támogatás definíciójához

1. PreussenElektra-ítélet

Ez az eset az „állami” jelző és a forrás jelentésének értelmezéséhez jelent segítséget.

Ebben az ügyben az elektromos áram közvetítői számára az állam előírta, hogy a megújítható forrásokból előállított áramot magasabb áron kell átvenniük. Az Európai Bíróság az eset kapcsán hozott döntése nagymértékben újraértelmezte az állami támogatás fogalmát. A Bíróság kimondta, hogy a garantált magasabb felvásárlási ár formájában nyújtott előny összeegyeztethetetlen a vonatkozó szabályokkal. Ugyanakkor az ítélet szerint az állam által biztosított előny még nem jelenti állami források közvetett vagy közvetlen igénybe vételét. Mivel a németországi esetben egy magánvállalkozás fizet egy másik magánvállalkozásnak, a Bíróság szerint nem beszélhetünk állami forrás felhasználásáról. Vagyis különbséget kell tenni az állam által nyújtott előny és az állami forrásokat igénybe vevő támogatás között.

Az eset segített az állami támogatás fogalmának értelmezésében. Másrészt viszont az ítélet nem az ökonómia logikáját követi, hanem tisztán a jogszabály szövegének értelmezését felhasználó formális különbségtételre alapul.

A PreussenElektra-eset érvelését követve a Bizottság számos esetben döntött úgy, hogy az adott intézkedés nem tekinthető állami támogatásnak. Egy belgiumi esetben, ahol a disztribútoroknak minden évben egy bizonyos mennyiségű zöld jogosítványt kell beszerezniük, az érvelés szerint állami források nem játszottak szerepet. A Bíróság szerint az előállított elektromos áram zöld mivoltát igazoló jogosítványok állam általi kiadása nem jelenti állami források igénybe vételét.

Két másik, az előzőhöz hasonló német esetben a Bizottság döntése szerint nem szerepelnek állami források. E két esetben a hatóságok – a piaci árat meghaladó – minimum árat határoztak meg a megújuló energiaforrásból vagy CHP üzemben előállított elektromos áramra vonatkozóan. A döntés itt is a PreussenElektra-ügy logikáját követte. Számos, a gazdasági hatásait kritizáló bírálat érte a két törvényt, ám a Bizottság úgy ítélte meg, hogy mivel egyik esetben sem beszélhetünk állami támogatásról, a döntés nem tartozik a kompetenciájába.

Energia-adó esetek

Az új környezetvédelmi iránymutatás egyik fontos új pontja – az objektivitás és a transzparencia elvét követő – környezetvédelmi adók alóli mentességekre vonatkozó speciális szabályok lefektetése. A Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése alá tartozás szempontjából fontos szempont, hogy a támogatás általános vagy szelektív jellegű. Az Európai Bíróság egyik esete volt az Adria-Bécs csövezeték ügy³⁶. Ebben az esetben az volt a kérdés, hogy az elektromos áramra és természetes gázra kivetett adó alól csak termelő vállalatoknak adott mentesség állami támogatás-e vagy sem. Az osztrák kormányzat szerint nem, mert az intézkedés egy nagyobb csomagnak volt a része, melynek a költségvetés konszolidációja volt a célja, és vállalati, valamint szociális-gazdasági csoportok nagyobb körét érintette. A kormányzat másik érve az volt, hogy az intézkedés átmeneti jellegű, mert csak arra az időszakra vonatkozik a legérintettebbek – a termelő vállalatok – esetében, mely az átálláshoz szükséges. Végül az osztrák fél szerint az adómentesség nem szelektív jellegű, mivel objektív, törvényben lefektetett szabályok alapján lehet igénybe venni.

A Bíróság megalapozatlannak találta ezeket az érveket. Először is: az, hogy egy intézkedés széles kört érint, még nem jelenti azt, hogy általános jellegű lenne. Másodszor, nem találta bizonyítottnak, hogy a termelő vállalatokat jobban terheli az energia-adó, mint más ágazatokat. Harmadszor: a szabályozás nem tartalmazott semmilyen biztosítékot arra vonatkozóan, hogy az intézkedés átmeneti jellegű. Ilyenformán a Bizottság állami támogatásnak minősítette.

Számos esetben viszont úgy döntött a Bizottság, hogy az „öko-adó” alóli mentesség a rendszer természetéből fakad. Ilyen volt például, több olyan intézkedés is, melyekben a szén-dioxid kibocsátásához kötődő adó alól mentességet kaptak az olyan áram-, vagy gáztermelők, melyek nem növelik tevékenységükkel a szén-dioxid mennyiséget. Ilyenek a „zöld” elektromos áram és a megújuló gázok előállítói.

A környezetvédelmi iránymutatás

2001 februárjában fogadta el a Bizottság a Környezetvédelmi célú állami támogatásokról szóló közösségi iránymutatást³⁷, mely alapján a környezetvédelmi politikát érintő állami támogatási intézkedésekről szóló döntéseit a Bizottság meghozza. Célja, hogy a környezetvédelmi célokat integrálja az állami támogatások kontroll folyamatába. Állami támogatásról lévén szó az iránymutatás három fontos fogalmát kell körbejárni. Ezek: az elszámolható költségek, a beruházási támogatásra és a működési támogatásra vonatkozó előírások. Végül röviden áttekintünk két – a megújítható energiaforrásokhoz kötődő – állami támogatási típust: az emisszió kereskedelmi intézkedéseket és a befagyott költségek kompenzálására nyújtott támogatást.

Elszámolható költségek

Környezetvédelmi célú állami támogatások esetén az elszámolható költségnek azok a plusz kiadások számítanak, melyek a környezetkímélőbb működés érdekében többletként jelennek meg. Ezek felmerülhetnek a beruházáskor és a működés során egyaránt. Például egy megújítható energiaforrásokat felhasználó erőmű esetében az összehasonlítás alapja a

³⁶ Ismertetését lásd a 90. oldalon.

³⁷ HL C 37. szám, 2001.02.03., 3. o.

megtermelt energia mennyisége, vagyis két azonos mennyiségű áramot előállító erőmű – működési és/vagy beruházási – költségeit kell összehasonlítani.

Beruházási támogatás

Az új környezetvédelmi iránymutatás szerint a beruházási támogatás az elszámolható költségek 40 %-át érheti el. Ehhez további 10 % járulhat, amennyiben az adott üzemegység az egyetlen kiszolgálója egy adott közösségnek (szigetnek, lakóközletnek). További növekményt jelenthet, ha az üzem a Római Szerződés 87. cikk (3) bekezdés a) vagy c) pontjának megfelelő régióban tevékenykedik, valamint ha kis- vagy közép vállalkozásnak minősül. Bizonyos rendkívüli esetekben (az iránymutatás 32. §-ának (3) bekezdése alapján) akár 100%-os támogatás is megengedhető.

Működési támogatás

Az iránymutatás négy típusba sorolja a megújítható energiaforrásokhoz nyújtott működési támogatásokat. Három kategória a cél szerint különbözik: 1. hulladék-gazdálkodás és energia-takarékosság, 2. megújítható energiaforrások és 3. kombinált hő- és energiatermelés. A negyedik típus a forma szerint, vagyis: 4. az adóintézkedés formájában nyújtott támogatások.

1. Hulladék-gazdálkodási és energia-takarékossági esetekben követendő legfontosabb szabály, hogy ha a támogatás csökkenő mértékű, az intézkedés hosszát öt évben kell limitálni úgy, hogy a maximális támogatási intenzitás az első évben 100 %, aminek az ötödik évre 0 %-ra kell csökkennie. A változatlan intenzitású támogatások esetén az időkorlát szintén öt év és a maximális intenzitás minden évben 50 %.
2. Működési támogatás megújítható energiaforrások esetében csak olyan mértékig nyújtható, hogy az a megújítható energiaforrásból származó energia költsége és az energia piaci ára közötti különbséget fedezze. A támogatás számos formában történhet az energia fajtájától és a tagállam által kidolgozott támogatási mechanizmustól függően.
3. Működési támogatás hő- és elektromos áram kombinált előállításánál esetén:

Az előző pontban tárgyaltak szerint vehető igénybe. (Az ilyen üzemnek azonban meg kell felelni bizonyos hatékonysági követelményeknek. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a kinyert hőenergia és elektromos áram együttes mennyiségének a betáplált elsődleges energiához viszonyított aránya magas legyen.)

4. Adókedvezmények és -mentességek

E témakör terjedelme miatt egy későbbi elemzés részeként kerül bemutatásra.³⁸

Szintén fontos megemlíteni egy, a Bizottság által kidolgozott fontos eszközt, az emisszió kereskedelmét. Dániában a szén-dioxid kibocsátásra vonatkozó kvóták kereskedelmével

³⁸ Részletek a Környezetvédelmi Iránymutatásban:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/c_037/c_03720010203en00030015.pdf

foglalkozó programot fogadtak el, melyet a Bizottság is jóváhagyott. A dán hatóságok minden energiatermelő esetében az 1994-98 közötti kibocsátás alapján ingyenes emissziós jogosítványokat adtak ki. A Bizottság szerint e jogosítványoknak, mint immateriális javaknak ingyenes átadása állami támogatásnak számít. E döntést közvetlenül a Római Szerződés 87. cikkének (3) bekezdés c) pontja alapján hozta és nem a régi környezetvédelmi iránymutatás alapján.

2001-ben egy a Bizottság által szintén jóváhagyott Emisszió-kereskedelmi program lépett életbe Nagy-Britanniában. A program öt éves időtartamra szól. Ennek keretében az állam anyagi ellenszolgáltatást nyújt a kibocsátás csökkentéséért. Az elért csökkentésre ugyanakkor licitálni lehet. Így kialakul az emissziós mennyiségek kereskedelmének és ezáltal az állami ösztönzőkhöz való hozzájutásnak a piaca.

Mivel az állam diszkrecionális alapon juttat állami forrásokat a vállalatok egy csoportjának, a rendszer torzítóan hat a versenyre, valamint érinti a tagállamok közötti kereskedelmet, így állami támogatásnak minősül. Az ingyenesen adott jogosítványok, mint immateriális javak a piacon a kereskedés folytán vagyoni értékkel ruházódnak fel. Ez a kereskedelmi érték az, ami anyagi előnyt jelent a jogosítványokat kiérdemlő vállalatok számára. Az állam így lemond arról a bevételről, amit a jogosítványok aukcióra bocsátásával saját maga bevételként könyvelhetett volna el. A rendszer önkéntes jellege azonban nemigen tenne lehetővé más allokációs módszert, mint az ingyenes elosztást, mivel egyéb esetben a vállalatok részvételének valószínűsége erősen csökkenne. Mivel az állam így bevételkiesést szenved el, a Bizottság e mechanizmust állami támogatásnak minősítette.

Befagyott költségek

Amikor az európai elektromos áram piaca még nem volt liberalizálva, az iparág szereplői számára beruházásaik megtérülését a megfelelő szabályozott árak biztosították. Ilyen körülmények között a vállalatok gyakran viszonylag költséges beruházásokat eszközöltek, például „zöld” elektromosságot termelő erőművek vagy hosszú távú *take or pay*³⁹ szerződések formájában.

A liberalizációt követő áram-árzuhanás miatt ezek a vállalások soha meg nem térülők bizonyulhatnak. 2001 júliusában a Bizottság elfogadta a „Befagyott költségekhez kapcsolódó állami támogatások elemzésének metodológiája”⁴⁰ című dokumentumot, amely leírja azokat a kritériumokat melyek teljesülése esetén egy adott kompenzációs mechanizmust annak ellenére is engedélyez a Bizottság, hogy állami támogatásnak minősül.

³⁹ **Take or Pay** = TOP szerződés: olyan hosszú távú szállítási szerződés, ahol a meghatározott időközönként esedékes fizetések nagysága független attól, hogy az adott időszakban ténylegesen mekkora szállításra került sor.

⁴⁰ Részletek: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/legislation

A Bizottság fenntartja a kutatás-fejlesztésre vonatkozó jelenlegi támogatási keretszabályt⁴¹

Fordította: Pál Petra

A Bizottság 2005. december 31-ig minden változtatás nélkül fenntartja a kutatás-fejlesztésre vonatkozó jelenlegi közösségi állami támogatási szabályokat. A döntésre azután került sor, hogy a Bizottság összegyűjtötte és kiértékelte a 2001 márciusában megkezdett jogszabály-felülvizsgálat észrevételeit.

A jelenlegi szabályok a K+F tevékenységek 3 szintjét különböztetik meg:

- a tudományos és technikai tudást szélesítő *alapkutatás*, mely nem kapcsolódik ipari vagy kereskedelmi tevékenységhez, az elszámolható költségek 100%-áig terjedő támogatásban részesülhet,
- az *ipari kutatás* az elszámolható költségek 50%-áig terjedő támogatással valósítható meg,
- a *kísérleti* (pre-kompetitív) *fejlesztés* az elszámolható költségek 25%-áig terjedő támogatásban részesülhet.

Az 50 és 25%-os alapintenzitások különböző jogcímen az elszámolható költségek további legfeljebb 25%-ával növelhetők, ha

- a K+F tevékenységet elmaradott térségekben folytatják,
- ezeket kis- és középvállalkozások végzik,
- a Közösség saját K+F programját mozdítja elő,
- elősegíti a határokon átnyúló együttműködést.

Magasabb intenzitások megszerzéséhez szükség van megvalósíthatósági tanulmányokra is.

A Bizottság úgy találta, hogy a jelenlegi szabály kielégítően működött, és az engedélyezett támogatási intenzitások kedvező hatással voltak a kutatás-fejlesztésre.

Továbbá az Európai Tanács barcelonai ülésén elfogadott célkitűzés elérését is elősegíti, mely az európai K+F kiadásokat 2010-ig a GDP 3%-ával kívánja növelni.

A célkitűzés elérését elsősorban a magánszektor erőfeszítéseitől várják, az állami támogatás csak egy kiegészítő eszköz a célok elérésében.

Brüsszel, 2002. április 24.

⁴¹ Közösségi keretszabály a kutatás-fejlesztési célú állami támogatásról (HL C 45. szám, 1996.02.17., 5. o.)
A szóban forgó közösségi szabályokat a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet 12. §-a is tartalmazza rövidítve.

Az árvíz okozta károk megtérítésére nyújtható támogatások⁴²

Fordította: Pál Petra

1. Lehetséges intézkedések

1.1. *Katasztrófa esetén nyújtott támogatások*

A Római Szerződés 87. cikke (2) bekezdésének (b) pontja szerint a természeti csapások vagy váratlan események okozta károk orvoslására nyújtott támogatások a közös piaccal összeegyeztethetőek. A Bizottság korábban elfogadta, hogy az árvizeket természeti csapásnak lehet tekinteni.

Mihelyt megállapításra került, hogy természeti csapásról van szó, a katasztrófa okozta anyagi kárt 100%-ig lehet kártalanítani. Rendes körülmények között ezt a számítást az egyéni kedvezményezett szintjén kell elvégezni. A túlkompenzálás elkerülése végett a különböző forrásokból származó fizetéseket (pl. biztosító kifizetése) mind számításba kell venni.

A fő problémát – amely az állami támogatást tekintve felmerülhet – az árvizek okozta károk közvetettebb formái jelentik (pl. áramszünet okozta termelés-késleltetés, bizonyos szállítmányozási útvonalak lezárásából eredő áruszállítási nehézségek stb.). Ezekben az esetekben ugyanis nehezebb lehet egyértelmű ok-okozati összefüggést találni a kár és a természeti csapás között. Ahol azonban az ilyen összefüggés kimutatható, lehetséges a teljes kártalanítás.

1.2. *Egyéb támogatási formák*

Feltéve, hogy az alábbi támogatások odaítélésének feltételei teljesülnek, olyan támogatási formák is rendelkezésre állnak, mint amilyen a vállalkozások tevékenységének diverzifikálását segítő új beruházások támogatása, szakértői tanácsadások támogatása, vagy a megmentést és szerkezetátalakítást elősegítő támogatások.

1.3. *Nem támogatás jellegű intézkedések*

A *de minimis* szabály értelmében azon támogatásokra nem terjednek ki a Közösség állami szabályozásokra vonatkozó rendelkezései, melyek egymást követő három év során nem haladják meg a 100.000 eurót. Ennek tehát valódi jelentősége a kisebb üzletekre nézve lehet. A *de minimis* szabályozás nem vonatkozik a szállítási ágazatra és a Római Szerződés I. Mellékletében felsorolt mezőgazdasági és halászati termékek termelésével, feldolgozásával és értékesítésével kapcsolatos tevékenységekre.

Végül rendes körülmények között nem vonatkoznak az állami támogatási szabályok az állami forrásból finanszírozott infrastrukturális munkákra (utak, hidak).

2. Eljárási szempontok

A Római Szerződés állami támogatási eljárását kell követni, tehát a tagállamoknak be kell jelenteniük a vissza nem térítendő támogatási programjaikat a Bizottságnak. Ezen támogatások csak azután léphetnek hatályba, miután a Bizottság határozatot hozott a kérdéses támogatást illetően. A tagjelölt országok esetében a bejelentést a Támogatásokat Vizsgáló Irodához kell megtenni, s az ő jóváhagyásukat kell megkapni.

⁴² Az Európában tapasztalt nyári áradást követően a Bizottság rövid dokumentumban foglalta össze az árvízzel kapcsolatos támogatások lehetséges eseteit.

Giba Gábor-Hargita Eszter:
Scoreboard, avagy összefoglaló nyilvántartás a tagjelölt országokban vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokról⁴³

Az Európai Unióhoz csatlakozni vágyó országok hosszú tárgyalási és felkészülési folyamatban vettek/vesznek részt. A csatlakozás mára az országok többsége számára elérhető közelségbe került. A felkészülési folyamat részeként az Unió Bizottsága megvizsgálta, vajon a tagjelöltek – és vállalataik – érettek-e arra, hogy a közösségi *acquis* (melynek fontos elemét képezik a versenyszabályok) döntő részének átvétele után is megállják a helyüket az egységes piac körülményei közt. Ennek jegyében ezen országokban létrejöttek az állami támogatások kontrollját végző szervek (Magyarországon a Támogatásokat Vizsgáló Iroda), melyek az Európai Megállapodásban vállaltak alapján szűrik ki a versenyszabályokat esetlegesen sértő állami támogatásokat.

A közös belső piacra vonatkozó irányelvek és szabályok alkalmazását nyomon követő ún. „Internal Market Scoreboard” kedvező tapasztalatai alapján Mario Monti versenypolitikai főbiztos kezdeményezésére 2001-től az Európai Bizottság közzéteszi az Állami Támogatások Összefoglaló Nyilvántartását (State Aid Scoreboard, továbbiakban Scoreboard). Ez lényegében három „dimenzió” szerint felosztva tartalmazza a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokat.

E három dimenzió:

- a támogatás formája,
- a támogatás nyújtója,
- a támogatás célja.

A Scoreboard összeállításának célja az volt, hogy a döntéshozók (és a közvélemény) világos képet kapjanak a tagállamok által követett és a szabad versenyre hatással levő állami támogatási gyakorlatról. E kívánalom egyszerre vonatkozik a támogatási összegek nagyságára és belső szerkezetére is.

Az első 2001 júliusában kiadott Scoreboard az 1996-tól 2000-ig terjedő időszakra vonatkozó adatokat foglalta össze. A 2002 novemberében megjelent „Nyilvántartás a tagjelölt országok állami támogatásairól” az első összefoglaló kísérlet a tizenkét ország állami támogatási helyzetének bemutatására és a tagországokkal való összehasonlítására.⁴⁴

Mivel az állami források felhasználásának átláthatósága, alapjában véve már ma is cél a tagjelölt országokban, és a közeli csatlakozás után az új tagállamoknak is adatszolgáltatási kötelezettségük lesz, a tagjelölt államok - Málta kivételével - önkéntesen csatlakoztak a munkához. (Ezt a munkát Magyarországon a Támogatásokat Vizsgáló Iroda végezte el a támogatást nyújtó szervek által megadott adatok alapján.)

Minden jó szándék ellenére merültek fel problémák a Scoreboard összeállításánál (pl. az adatok összehasonlíthatóságának megteremtése kapcsán). Egyebek közt gondot jelentett, hogy a tagjelölt országokban a támogatási tervezeteket eltérő módszertan szerint sorolák támogatási kategóriákba⁴⁵, ezért például a célok szerinti besorolás egyeztetés

⁴³ State Aid Scoreboard of Candidate Countries

⁴⁴ Az Scoreboard-ot évente kétszer frissíti a Bizottság. A fentiek alapjául szolgáló adatok természetesen elérhetők a brüsszeli Bizottság honlapján, az alábbi címen :
http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/

⁴⁵ Pl. a Magyarországon beruházáshoz adott adókedvezményeket a Támogatásokat Vizsgáló Iroda regionális (beruházási) támogatásnak minősítette, hiszen annak célja (kiemelten a fejletlenebb térségekben) az általános fejlettségi szint növelése. Ugyanakkor e támogatást a Bizottság először működési, majd egyeztetés után horizontális célú támogatásnak minősítette.

eredményképp születhetett meg. Eltérések fakadnak abból is, hogy a tagjelöltek között különbségek vannak a jogharmonizáció előrehaladásában, így előfordul, hogy nem azonosan definiálják az állami támogatás fogalmát mely így a támogatások kisebb vagy nagyobb körét öleli fel. Ezen kívül a tagságra pályázó 12 tagjelölt ország adatai erős hullámzást mutatnak, főleg a szerkezetátalakítás és privatizáció kapcsán nyújtott támogatások következtében. A tagállamokról szóló 2002. tavaszi „Összefoglaló Nyilvántartás”(State Aid Scoreboard) metodológiájának felhasználásával - amennyire lehetséges - az adatok harmonizációja megvalósult. Az adatok általában a támogatást vizsgáló intézmények hatóságok által megvizsgált támogatási intézkedéseken alapulnak. Ezek néhány ország esetében a Római Szerződés 87.cikkével összeegyeztethetetlen támogatásokat is tartalmaznak, míg más esetekben kompatibilis (az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal összeegyeztethető) támogatások maradtak ki. Néhol a regionális szinten támogatást nyújtók adatai is bekerültek az összegzésbe, máshol csak a központi költségvetésből nyújtott támogatások adatai. Ezen kívül a támogatási célok között is voltak/vannak átfedések. Például a megmentési és szerkezetátalakítási támogatások döntő többsége érzékeny ágazatokban tevékenykedő vállalatok számára nyújtott ad hoc támogatásnak bizonyult, vagy ilyenek a gyakorlatban a kis- és középvállalkozásoknak juttatott regionális támogatások is. E besorolási problémák természetesen a tagállamok támogatásai esetében is léteznek. Mindezek ellenére az „Összefoglaló Nyilvántartás” használható információkkal szolgál a tagjelöltek állami támogatási gyakorlatát illetően.

A társult országok által nyújtott támogatások

A Scoreboard nem tartalmaz adatokat a mezőgazdaságnak és a halászatnak nyújtott támogatásokra vonatkozóan, tekintettel arra, hogy a társult országok e támogatásokról az Európai Megállapodás értelmében nem köteles beszámolni az Uniónak. Ugyanígy az Unió által a tagjelölteknek nyújtott források sem képezik részét az összegzésnek. Nem szerepelnek benne az ún. csekély összegű (de minimis) támogatások⁴⁶ sem, ezek azonban néhány ország esetében külön kerülnek megemlíetésre.

2000-ben a 11 tagjelölt országban (Málta nélkül) a vállalkozásoknak 4,8 milliárd euró állami támogatást nyújtottak. Ugyanebben az időszakban a 15-ök 70 milliárd eurót költöttek. A társultak közül Lengyelország, Magyarország, Csehország és Románia nyújtotta a támogatások 85%-át.

Az alábbi számok azt mutatják, hogy a jelölt országok GDP arányosan több támogatást nyújtanak (1,3%), mint nyugati szomszédaik (0,8%). Ugyanakkor árnyalja a képet, ha a vásárlóerő paritás standardot választjuk az összehasonlítás alapjául. Ennek alapján a támogatások értéke az EU átlagában 185 míg a tagjelölteknél 105. Abszolút összegekben, az egy főre jutó támogatás – Magyarország és Szlovénia kivételével – a közösségi átlag alatt marad. Az összehasonlítást sokszor bonyolít(hat)ja ezen kívül, hogy az egyes országok között (főleg a tagjelölt államok esetében) jelentős strukturális különbségek lehetnek.

⁴⁶ A vállalkozás ilyen címen 3 év alatt kapott támogatásainak támogatástartalomban, jelenértéken számított összege nem haladhatja meg a 100 000 eurónak megfelelő forintösszeget. Ez a támogatási forma, a versenyre gyakorolt jelentéktelen hatása miatt a közösségi szabályok szerint csoportmentességet élvez az állami támogatásokra vonatkozó szabályok alól.

1. Összes állami támogatás a társult országokban (mezőgazdaság és halászat kivételével)

2000	EU 15	11 jelölt ország	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	RO	SI	SK
Lakosság (millió fő)	376,05	105,6	8,2	0,8	10,3	1,4	10,0	3,7	2,4	38,7	22	2,0	5,4
Állami támogatás (millió euró)	69 460	4 839	151	95	70	26	843	70	53	1 869	650	221	91
Állami támogatás a GDP arányában (%)	0,8	1,3	1,3	1,0	1,5	0,5	1,7	0,6	0,7	1,1	1,9	1,2	0,4
Egy főre jutó GDP (vásárlóerőparitáson euróban)	185	105	66	156	174	43	190	44	47	98	88	173	45

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 27.11.2002, COM(2002) 638 final

Az ágazati eloszlás tekintetében is eltérés van a tagállamok és a tagjelöltek között. Míg a tagállamokban a feldolgozóipari támogatás az összes támogatás 35%-át teszi ki, ez az arány a társultak esetében magasabb (46%) és nagy szóródást mutat. Ugyanakkor a közlekedési ágazat támogatásának aránya a jelölt országok esetében alacsonyabb (22%), mint a tagállamokban (46%).

2. A támogatások ágazati megoszlása

	(%)						Összesen (millió euró)
	Feldolgozóipar	Nem feldolgozóipar	Szén	Szolgáltatás	Szállítás	Máshová nem sorolható támogatások*	
EU 15	35	0	11	3	46	5	69 460
11 jelölt ország	46	4	12	4	22	11	4 839
BG	38	11	27	2	22	1	151
CY	52			33	8	6	95
CZ	42		11	19	26	2	770
EE	10			6	84		26
HU	62		2	0	36	0	843
LT	5	57			38		70
LV	45			7	48		53
PL	42	2	19		13	24	1 869
RO	52	17	10	2	19	1	650
SI	37		5	2	25	30	221
SK	55	10	4	2	29		91

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 27.11.2002, COM(2002) 638 final

*Különösen foglalkoztatás és képzés támogatása

A horizontális támogatások azok a támogatások, melyek nem valamilyen ágazatnak vagy régióknak szólnak, hanem jellemzően valamilyen a piac tökéletlenségével összefüggő probléma orvoslására szolgálnak és kevésbé versenytorzító hatásúak, mint az ágazati vagy az ad hoc támogatások. Ide tartoznak a kutatás-fejlesztési, képzési, foglalkoztatási,

környezetvédelmi, energiatakarékosági vagy éppen a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott támogatások.

2000-ben a horizontális támogatások átlagosan kevesebb, mint 40%-át tették ki a tagjelöltek által nyújtott támogatásoknak (kevesebb mint 10 %-ot Bulgáriában, Észtországban, Litvániában és Szlovákiában, de több mint 50%-ot Magyarországon, Lengyelországban és Szlovéniában.).

3. Az összes támogatás megoszlása cél szerint

millió euró

	Horizontális	Megmentés és szerkezetátalakítás	Ágazati támogatás ⁴⁷	Regionális támogatás	Összesen
11 jelölt ország	1 764,0	340,2	2 374,5	260,0	4 838,7
BG	1,9	1,6	129,5	18,4	151,4
CY	28,9		56,5	10,0	95,4
CZ	133,0	48,1	584,2	5,1	770,4
EE	2,5		23,5		26,0
HU⁴⁸	417,9		319,8	104,8	842,5
LT	2,1	0,1	66,2	1,2	69,6
LV	8,1	15,0	29,2	0,2	52,5
PL	1 028,0	127,7	642,2	71,0	1 868,9
RO	119,1	121,2	372,2	38,0	650,5
SI	111,8	25,7	77,1	6,3	220,9
SK	10,7	0,8	74,1	5,0	90,6

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 27.11.2002, COM(2002) 638 final

A feldolgozóipar számára nyújtott támogatások mértéke a tagjelölt országokban nem abszolút értékben magas, hanem a hozzáadott értékhez és a foglalkoztatottak számához viszonyítva.

4. Feldolgozóipari állami támogatás a társult országokban

2000	EU 15	11 jelölt ország	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	RO	SI	SK
Állami támogatás (millió euró)	23 644	2 237	57	50	324	3	521	3	24	787	336	83	50
Állami támogatás a hozzáadott érték arányában	1,4	2	1,7	4	1,8	0,2	3,6	0,1	1,6	1,7	3	1,4	0,8
Egy foglalkoztatottra jutó támogatás (euró)	790	224	84	1179	241	18	571	11	129	246	145	288	87

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 27.11.2002, COM(2002) 638 final

A támogatás forma szerinti megoszlása jelentős eltérést mutat a társult és a jelenlegi tagállamok esetében. A tagállamok sokkal inkább „megengedhetik maguknak” a vissza nem térítendő támogatási formákat (62%), mint a kelet-közép európai kormányok (25%). Ez utóbbiak gyakrabban használják a költségvetési szempontból kisebb azonnali terhet jelentő adókedvezmény-formát (51%).

⁴⁷ Magában foglalja a szállítási ágazatnak és a szénbányászatnak adott támogatásokat is

⁴⁸ Megjegyzendő, hogy az uniós csoportosításban a beruházási társasági adókedvezmények a horizontális célok között szerepelnek, míg a magyar jelentésben a regionális célok között.

5. Feldolgozóipari támogatások megoszlása támogatási forma szerint

	(%)					
	Vissza nem térítendő támogatás	Adókedvezmény	Tőkejuttatás	Kamatmentes és kamatkedvezményes kölcsön	Adóhalasztás	Kezességvállalás
EU 15	62	29	0	5	1	3
11 jelölt ország	25	51	5	8	3	8
BG	77	14		1		7
CY	49	51				
CZ	63	8	14	10		5
EE	29	70				1
HU	17	79		2		1
LT	63	28	1			8
LV		58	37		3	2
PL	11	60	3	16	4	5
RO	15	38	5		11	30
SI	50	12	10	16		11
SK	29	69				2

Forrás: State Aid Scoreboard, Brussels, 27.11.2002, COM(2002) 638 final

Az Európai Bizottság jogi eszközöket javasol a harmadik országok támogatott légitársaságai által kifejtett tisztességtelen verseny ellen

Fordította: Tóth Annamária

Az Európai Bizottság azon joghézag betöltése iránt intézkedett ma, amely eddig a légi iparban a harmadik országok versenyzőinek tisztességtelen piaci magatartásával szembeni fellépést nehezítette. Az új javasolt szabályozás vonatkozik a támogatásokra és a harmadik országok hivatalai által nyújtott tisztességtelen árszabási gyakorlatra, mely nem kereskedelmi előnyöket nyújt. „Az Európai Unióban a mi légitársaságainknak forgatókönyvszerűen kell cselekedniük, akár átesnek egy, a 2001. szeptemberi eseményt követő válságon, akár nem”, mondta Loyola de Placido, az Energia és Közlekedési Főigazgatóság alelnöke, „bár a harmadik országok versenyzői nem mindig alanyai a hasonló, méltányosságon alapuló szabad kereskedelemnek a légi szállítás piacán. A Bizottság által javasolt szabályozás egy olyan eszközzel ruházza fel az Uniót, mely légitársaságainkat azonos helyzetbe hozza. Az EU Kereskedelmi biztosa Pascal Lamy hozzátette: „Mivel a WTO szabályok jelenleg nem terjednek odáig, hogy lefedjék ezt az ágazatot, az eszköz, amit mi ajánlunk, arra van tervezve, hogy bizonyos mértékben betöltse ezt a hézagot, mely összefüggő és összeegyeztethető a mi felfogásunkkal azon szektorokban, melyeket a WTO szankciói is kötnek.

A légi szállítási kereskedelemben, eltérően a kereskedelmi áruktól, az EU mind a mai napig nem rendelkezik semmiféle eszközzel a tisztességtelen kereskedelem ellen. A kétoldalú légi szállítási egyezmények nem nagyon tartalmazzak rendelkezéseket a tisztességtelen gyakorlatokról, és még egy fegyelmi szabályzatot sem fogadtak el multilaterális szinten. A Bizottság úgy döntött tehát, hogy betölti ezt a joghézagot, és egy olyan eszközzel ruházza fel a Közösséget, melynek segítségével a jövőben válaszolni tud a kereskedelmi torzulásokra.

A Bizottság azt javasolja, hogy engedélyezzék a támogatást élvező harmadik országokból jövő légi szállítókra a vámkivetést. Ezt a légitársaságoknak nyújtott támogatás mértéke alapján számítják ki, de nem lehet több, mint ami ahhoz kell, hogy a Közösség szállítóinak kárát megtérítsék. Ha a harmadik országbeli szállítók állami ellenőrzés alatt állnak, akkor bármilyen, kormány által nyújtott nem kereskedelmi előnyből származó tisztességtelen árszabási gyakorlat ellensúlyozására is vethető ki vám. Az eseteket azon panaszok alapján fogják vizsgálni, melyek a közösségi légitársaságok kárát bizonyítják.

A légi ipar jelenlegi válsága miatt néhány harmadik országbeli kormány anyagilag támogatja légitársaságait. Az EU-ban ennek ellenére szigorú szabályok vonatkoznak a légi ipar állami támogatására⁴⁹. A közösségi légitársaságok nehezen versenyezhetnek a harmadik államok légitársaságaival, melyek a jegyárak csökkentésére fejtenek ki nyomást. Különösen a jelentős, közforrásból származó támogatások (pl. az EU-val szomszédos országokban) gyakorolhatnak hosszú távon komoly negatív hatást az EU-s légitársaságok életképességére.

Háttér:

Tisztességes kereskedelmi szabályok a légi szállító szektorban

Mint azt a Bizottság az Egyesült Államok elleni támadás hatásai a légi iparban⁵⁰ című közleményében kiemelte, jelenleg nincsen közösségi szintű rendelkezés a légi iparban

⁴⁹ HL 350. szám, 1994.12.10., 5. o.

⁵⁰ COM 2001, 574 final

tanúsított tisztességtelen árszabással való szembeszállásról. A termékgyártás területén előforduló támogatásoknál⁵¹ már elfogadta a Közösség a szükséges eszközöket. A tengeri szállításban szintén rendelkezésére állnak eszközök a tisztességtelen árszabási gyakorlattal szemben⁵².

A WTO és különösen a Szolgáltatások Kereskedelméről szóló Általános Egyezmény (GATS) szerint jelenleg nincsenek elfogadott szabályok a nemzetközi légi szállítási iparban nyújtott támogatások kereskedelmet torzító hatásainak orvoslására, és nincsenek a WTO által elfogadott szabályok az államilag ellenőrzött légi szállítók tisztességtelen árszabási gyakorlatára vonatkozóan sem. A multilaterális kereskedelmi eszközök tehát nem veszik figyelembe e terület védelmének szükségességét.

Ennek ellenére néhány harmadik ország vezetett már be a hasonló esetek orvoslására alkalmas eszközöket. Például az Egyesült Államokban 2000 óta a közlekedési miniszter intézkedhet egy másik ország kormányának vagy egy külföldi személynek (beleértve egy külföldi szállítót) a tevékenysége ellen, ha az versenyellenes gyakorlatot alkalmaz valamely légi szállító ellen.

A tervezett szabályozás szerinti eljárás

A szabályozást a légi szállító iparból (azaz egy légitársaságtól) beérkező panasz alapján, vagy az Európai Bizottság kezdeményezése folytán fogják alkalmazni. A panasz beérkezése után a Bizottság egy véleményt ad közre az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában, és elkezdődik a vizsgálat. Bíróságon kívüli megállapodás természetesen bármikor köthető a kérdéses harmadik állammal, amikor az országot felkérjük észrevételei benyújtására, még a vizsgálat lefolytatása előtt.

A vizsgálat végén három lehetséges alternatíva van:

- a tervezett intézkedés maximum hat hónapra való elfogadása;
- elegendő bizonyíték hiányában – mely a kár és a harmadik állam intézkedése közötti összefüggést bizonyították volna – nem intézkednek;
- végleges intézkedést foganatosítanak. Ezeket az intézkedéseket esetleg új szempontok alapján is felülvizsgálják.

Mindezen döntéseket a Bizottság egy, a tagállamokat képviselő tanácsadó bizottság segítségével, a bizottsági eljárás alapján működve fogadja el.

A szabályozás arról is gondoskodik, hogy mielőtt bármilyen intézkedést is tennének a kár orvoslására, minden érdekeltséget számításba kell venniük a célból, hogy megállapíthassák, az intézkedések az egész Unió általános érdekében állnak-e.

⁵¹ HL L 288. szám, 1997.10.21.

⁵² HL L 378. szám, 1986.12.31.

Loyola de Palacio új lehetőségeket vet fel a légi közlekedés biztosítására

Fordította: Pál Petra

A 2001. szeptember 11-i események a kockázat új dimenzióit nyitották meg, a terrorizmusra, mint legfőbb és globális fenyegetésre helyezve a hangsúlyt. Ennélfogva gyökeresen meg kell változtatnunk a kockázatról alkotott képünket, elő kell segítenünk a szabályozó- és kormányzati szervek, iparágak közötti együttműködést. A kockázatkezeléssel egy többszintű kormányzati rendszernek kell foglalkoznia, ahol növekvő az állami és magánszereplők közötti felelősség- és szerepmegosztás.

A Világ Közgazdasági Fórumának keretei között Loyola de Palacio, az EU Energia és Közlekedési biztosa, kifejtette szándékát, hogy az állami szervek fedezzék a biztonsági pótköltségek egy részét. "Abban az esetben, ha a piac nem tud elegendő fedezetet biztosítani, nekünk kell új lehetőségeket fontolóra venni, akár egy közös alap vagy más állami jótállási rendszer formájában."

Loyola de Palacio szerint az EU-nak fontolóra kellene vennie azon kockázatok biztosítására vonatkozó felvetéseket, melyekre nincs, vagy korábban sem volt piaci alapon lehetőség.

- Az EU-ban a kormányok hosszú távú beavatkozása nem kívánatos a jelenlegi formában. Habár most valószínűtlennek tűnik, hogy a piac képes lesz a légi közlekedést érintő háborús kockázatot a 2001. szeptember 11. előtti szintre visszaállítani. A biztosítási piac talpraállásának bizonytalanságát hangsúlyozva, a légi ipar a közép és hosszú távú megoldási lehetőségek fejlesztését sürgeti, melyek a létező, 2002. március 31-én hatályukat veszítő kormányzati programokat helyettesíthetnék.
- "Tanulmányoznunk kell egy olyan közös alap létrehozásának lehetőségét, melyet a légi utasok befizetéseiből lehetne finanszírozni: ez a biztosítási ágazat támogatásaival és – legalábbis kezdetben – állami garanciával működne" - mondta Loyola de Palacio. A garanciarész megszüntetését a biztosítási rész növekvő hányadával tartja elképzelhetőnek.
- Mindenesetre ez még nem lenne elegendő, mivel a szeptember 11-i események megmutatták, hogy a légitársaságok terhei messze meghaladhatják azt a szintet, melyet biztosítani tudnak, továbbá, hogy az államoknak nagyon magas költségekkel kell potenciálisan szembenézniük.

"Ezekre az esetekre kell megteremtenünk egy 'közös jótállási rendszert', mely a szeptember 11. előtt a biztosítók által nem fedezett jelentős károkat fedezné" – hangoztatta Loyola de Palacio, s hozzátette: "Mivel a harmadik felek által okozott háborús vagy terrorcselekmények hatása túllép a piaci kereteken, ezért szükséges, hogy a tagállamok egy szolidaritáson alapuló közös alapot hozzanak létre."

Nézetei szerint az ágazat a kereskedelmi és a lehetséges közös biztosítási prémiumon túl még többet is hajlandó lenne az állami garanciáért vállalni, mely nem működne kizárólagosan piaci alapon. Úgy vélte, egy ilyen tervezet az EU területére és esetleg még néhány harmadik európai országra terjedne ki. Az Európán kívüli háborús és terrorista támadásokkal összefüggő terhek biztosításával azonban nemzetközi szinten kellene foglalkozni, például a Nemzetközi Civil Repülési Szervezet (ICAO) keretében, vagy bilaterális alapon az Egyesült Államokkal.

Brüsszel, 2002. február 2.

Az Európai Bizottság engedélyezte a 2001. szeptember 11-i támadásokat követően létrehozott francia kártérítési tervezetet

Fordította: Pál Petra

A Bizottság további lépéseket tesz annak érdekében, hogy az Egyesült Államok elleni támadások légi közlekedésre gyakorolt negatív hatását ellensúlyozza. Azután, hogy az elmúlt hónapokban biztosítási támogatást hagyott jóvá, most olyan támogatási tervezetet engedélyezett, mely a légi folyosók 2001. szeptember 11-e és 14-e közötti lezárásából eredő veszteségekért kárpótolja a francia légitársaságokat. A tervezet 360 millió FRF (54,9 millió euró) költségvetésű.

A Bizottság október 10-i “Az Egyesült Államok elleni terrortámadások kihatása a légi szállításra” c. közleményében elfogadta, hogy néhány támogatási forma, mint pl. biztosítási támogatás, vagy a légifolyosók lezárásából eredő veszteségek enyhítése, rendkívüli módon, “természeti csapásból vagy egyéb rendkívüli eseményből eredő károk kompenzálása” (Római Szerződés 87.cikke (2) bekezdésének b) pontja) címén odaitélhető a légi szállítási ágazatnak.

Mindazonáltal a Bizottság bizonyos feltételeket szabott a támogatási tervezetek engedélyezéséhez. Ezeknek a francia terv eleget tesz, ugyanis:

- csak azokért a költségekért kárpótol, melyek az említett négy nap során, az állami szervek által törölt, illetve késett járatok miatt merültek fel,
- a számítások az elmaradt bevételeken alapulnak, figyelembe véve az adott időszakban felmerült pótlólagos költségeket,
- megkülönböztetés nélkül, minden francia légitársaságra vonatkozik.

Brüsszel, 2002. január 30.

Az Európai Közösségek Bíróságának a Ferring-ügyben hozott előzetes döntése⁵³

Fordította: dr. Firle Dóra

A Créteil-i Társadalombiztosítási Bíróság a Római Szerződés 234. cikke alapján előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Közösségek Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) előtt. A francia bíróság az előtte folyamatban lévő Ferring SA v. ACOSS⁵⁴ ügyben a Római Szerződés 49. cikkének, a 86. cikke (2) bekezdésének és a 87. cikkének értelmezésével kapcsolatban felmerült kérésekkel fordult a Bírósághoz.

A francia bíróság előtti eljárás (a továbbiakban: alapeljárás) tárgyával kapcsolatos releváns közösségi szabályozás

Az emberi használatra készült gyógyszeripari termékek nagykereskedelmi forgalmazásáról szóló 92/25/EGK tanácsi irányelv kimondja, hogy azok a tagállamok, amelyek a gyógyszeripari termékek nagykereskedelmi forgalmazóira bizonyos közszolgáltatási kötelezettséget rónak, kötelesek minden – akár saját területükön bejegyzett, akár más tagállambéli – nagykereskedelmi forgalmazót ugyanazon feltételek szerint kötelezni a közszolgáltatások nyújtására, feltéve, hogy azok a közegészség védelmén alapulnak és annak céljával arányosak.

Az irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti közszolgáltatási kötelezettség értelmében a nagykereskedelmi forgalmazók kötelesek állandó jelleggel egy adott földrajzi terület sajátosságainak megfelelő gyógyszerellátást biztosítani, továbbá a szükséges gyógyszerkészletet rendkívül rövid időn belül a saját forgalmazói területükön működő gyógyszertárakba eljuttatni.

A tagállami szabályozás

A francia egészségügyi törvény által definiált nagykereskedelmi forgalmazók konkrét közszolgáltatási kötelezettségeit egy 1962. évi miniszteri rendelet határozta meg, az alábbiak szerint:

- Minden nagykereskedelmi forgalmazó köteles állandó jelleggel a forgalmazói területén lévő gyógyszertárak legalább egy hónapos gyógyszerellátásának megfelelő készlettel rendelkezni.
- E gyógyszerkészletnek legalább kétharmados arányban tartalmaznia kell az utolsó időszakban eladott gyógyszertermékek választékát, értékét tekintve pedig el kell érnie az előző év átlagos havi forgalmának összegét.
- Minden nagykereskedelmi forgalmazó köteles biztosítani az összes olyan fajta gyógyszerterméket, amellyel addig rendszeresen ellátta a forgalmazói területén működő gyógyszertárakat, továbbá – hiány esetén – köteles 24 órán belül szállítani a vényre megrendelt gyógyszert.

E szabályokat módosította – többek között – egy 1998. évi rendelet, amely az alábbi közszolgáltatási kötelezettségeket határozta meg:

⁵³ C-53/00. számú eset

⁵⁴ Agence centrale des organismes de sécurité sociale (a francia Társadalombiztosítási Szervezetek Központi Hivatala)

- A forgalmazónak olyan készletet kell biztosítania, amely az utolsó hónapban Franciaországban eladott gyógyszertermékek választékának 9/10-ét tartalmazza.
- Folyamatosan biztosítania kell a betegforgalom által igényelt gyógyszereket legalább kéthetes időszakra.
- Vényes megrendelés esetén a gyógyszerterméket 24 órán belül el kell juttatnia a forgalmazói területén működő bármely gyógyszertárba.

A társadalombiztosítási alapok 1998. évi költségvetéséről szóló törvény vezette be a gyógyszeripari laboratóriumok 2,5%-os forgalmi adóját, amely rendelkezés bekerült a Társadalombiztosítási Törvénybe (annak L. 245-6-1. cikkéént).

A francia Alkotmánytanács az 1997/393. számú határozatában megállapította, hogy a forgalmi adó a Nemzeti Egészségbiztosítási Alap finanszírozásának segítésére szolgál, és tulajdonképpen célja a verseny helyreállítása, amely azáltal torzult, hogy a nagykereskedelmi forgalmazóknak többletköltséget jelent a rájuk kirótt közszolgáltatási kötelezettség.

Az alapeljárásban felmerülő kérdések

A Ferring egy Franciaországban bejegyzett, francia jogszabályok szerint alapított vállalat, amely egy multinacionális gyógyszeripari csoporthoz tartozik, és a Lutrefel nevű – Németországban, ugyanezen multinacionális csoporthoz tartozó cég által gyártott – gyógyszert forgalmazza kizárólag Franciaországban. A Ferring az általa az ACOSS-nak befizetett 40 155 francia frank összegű forgalmi adó visszatérítése iránt indított keresetet a créteil-i bíróság előtt, arra hivatkozván, hogy az adó megfizetése jogellenes, az a Közösségi Vívmányokba ütközik. A forgalmi adó ugyanis – azáltal, hogy a gyógyszeripari laboratóriumokra korlátozódik – állami támogatásnak minősül a nagykereskedelmi forgalmazók tekintetében, sérti ezáltal a Római Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésében meghatározott előzetes bejelentési kötelezettséget⁵⁵, összeegyeztethetetlen továbbá a Római Szerződés 49. cikke szerinti szolgáltatások szabad áramlásával.

Az ACOSS állítása szerint az adó nem minősül a Római Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak, de véleménye szerint amennyiben állami támogatásnak minősül, akkor is mentesül a Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése alapján. Ami pedig a Római Szerződés 49. cikkét illeti, az ACOSS szerint az eljárás tárgya egyetlen tagállam hazai viszonyait érinti, nem sérti ezáltal a szolgáltatások szabad áramlását.

A francia bíróság az alábbi kérdésekkel fordult az Európai Közösségek Bíróságához:

- 1.) A Társadalombiztosítási Törvény L. 245-6-1. cikkének rendelkezése a Római Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak minősül-e? Ha támogatásnak is minősül, mentesül-e az általános tilalom alól a rendszer jellemzője és struktúrája alapján?

⁵⁵ A Római Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése értelmében „a Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatni kell minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról. Ha a Bizottság úgy véli, hogy ez a szándék a 87. cikk értelmében nem egyeztethető össze a közös piaccal, haladéktalanul megindítja a 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett tagállam a tervezett intézkedéseket nem hajthatja végre.”

- 2.) A nagykereskedelmi forgalmazók a Római Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése szerinti általános gazdasági érdekű szolgáltatást nyújtanak-e? Amennyiben az intézkedés állami támogatásnak minősül, a Római Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése szerinti mentesüléshez a nagykereskedelmi forgalmazókra ruházott közszolgáltatási kötelezettség ténylegesen felmerülő költségeinek meg kell-e egyezniük a támogatás összegével?
- 3.) A Római Szerződés 49. cikkét úgy kell-e értelmezni, mint amely kizárja az olyan tagállami jogalkotást, amilyen a francia társadalombiztosítási alapok 1998. évi költségvetéséről szóló törvény?

A Római Szerződés 87. cikkének⁵⁶ értelmezése

Mint azt a Bíróság már korábban megállapította, az állami támogatás fogalma a szubvencióénál tágabb kategória, hiszen az állami támogatás nem csupán pozitív anyagi hozzájárulást jelenthet, hanem bármely olyan intézkedést, amely – hatását tekintve – csökkenti a vállalkozás költségvetési terheit. Mindazonáltal maga a tény, miszerint más szabályozás vonatkozik egyes vállalkozásokra, még önmagában nem jelenti, hogy az a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti előnyt – és ezáltal állami támogatást – valósít meg.

Először is azt szükséges megvizsgálni – nem tekintve most a francia jogszabály által rendelt közszolgáltatási kötelezettséget –, hogy a nagykereskedelmi forgalmazóknak nyújtott forgalmiadó-mentesség állami támogatásnak minősül-e. Amennyiben az adómentesség állami támogatást valósít meg, akkor figyelembe kell venni, hogy a nagykereskedelmi forgalmazókra ruházott közszolgáltatási kötelezettség – jellegeből fakadóan – kizárja-e az állami támogatás létét.

Fontos megjegyezni, hogy két forgalmazói hálózat verseng Franciaországban: az egyik a nagykereskedelmi forgalmazók hálózata, a másik a gyógyszeripari laboratóriumoké, amelyek közvetlenül a gyógyszertáraknak adják el termékeiket. A forgalmi adó egyik nem titkolt célja a verseny kiegyensúlyozása a két gyógyszerforgalmazó hálózat között, amely egyensúly éppen azért bomlott meg, hogy a francia jogalkotó kizárólag a nagykereskedelmi forgalmazókra ruházta a közszolgáltatási kötelezettséget. Azáltal, hogy az állam nem ró ki forgalmiadó-kötelezettséget a nagykereskedelmi forgalmazókra (a forgalmi adó célja a Nemzeti Egészségbiztosítási Alap finanszírozása), tulajdonképpen adómentességet biztosít számukra, amely nyilvánvalóan gazdasági előnyt jelent. Következésképpen, az állami forrásokból a nagykereskedelmi forgalmazóknak nyújtott gazdasági előny egyben versenyelőnyt is jelent a másik forgalmazói hálózattal szemben.

Az is megjegyzendő továbbá, hogy valamely tagállam által a vállalkozók egy csoportjának nyújtott gazdasági előny érinti a tagállamok közötti kereskedelmet; a kereskedelem érintettsége nem lehet kérdéses a jelen esetben, hiszen a gyógyszeriparágban számos multinacionális vállalat van jelen.

⁵⁶ A Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerint: „ha e szerződés másként nem rendelkezik, a közös piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”

Ebből az a következtetésünk vonható le, hogy a közszolgáltatási kötelezettség figyelmen kívül hagyása esetén olyan mértékben valósít meg állami támogatást a forgalmi adót megállapító jogszabály, amilyen mértékben mentesülnek a nagykereskedelmi forgalmazók az adó megfizetése alól.

A közszolgáltatási kötelezettség oldaláról tekintve fontos emlékeztetni arra, hogy a francia szabályozás csupán a nagykereskedelmi forgalmazóktól követeli meg, hogy állandó jelleggel rendelkezésükre álljon egy adott földrajzi terület lakosságának igényeit megfelelően kielégítő gyógyszerkészlet. E kötelezettség teljesítése többletköltséget hárít a nagykereskedelmi forgalmazókra, amely költséget a gyógyszeripari laboratóriumoknak nem kell viselniük.

A Bíróság a 75/439/EGK tanácsi irányelv rendelkezései szerinti környezetvédelmi díjak megfizetése alóli mentesüléssel kapcsolatban a következőket állapította meg⁵⁷. A „szennyező fizet” elvével összhangban környezetvédelmi termékdíjat, illetve környezetterhelési díjat kell fizetniük azon gyártóknak, akik termékeinek végső felhasználása fáradt olajat eredményez. E díjak alól az irányelv értelmében mentesülnek azon vállalkozások, melyek összegyűjtik illetőleg újrahasznosítják a fáradt olajat. A Bíróság megállapította, hogy a díjak megfizetése alóli mentesülés nem minősül a Római Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak, épp ellenkezőleg: az nem más, mint a környezetre káros használt olaj szabályszerű összegyűjtésével, megfelelő kezelésével és esetleges újrahasznosításával járó többletköltségek kompenzációja.

Az előbbi esethez hasonlóan a Bíróság a Ferring-ügyben azt a döntést hozta, hogy amennyiben a gyógyszeripari cégekre kivetett forgalmi adó mértéke megfelel a közszolgáltatási kötelezettséggel járó többletköltségeknek (melyek, mint ismeretes, csupán a nagykereskedelmi forgalmazóknál merülnek fel), a forgalmiadó-mentesség nem minősül állami támogatásnak. Azzal a feltétellel, hogy az adómentesség összege megegyezik a közszolgáltatási kötelezettséggel járó többletköltségek összegével, a nagykereskedelmi forgalmazók semmilyen tényleges, a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti előnyt nem élveznek, mert az adó egyetlen hatása, hogy a gyógyszeripari cégek és a nagykereskedelmi forgalmazók közötti versenyt kiegyenlítse. Jelen esetben a nemzeti bíróság feladata, hogy megállapítsa, ez a feltétel fennáll-e.

A tagállami bíróság által feltett kérdésre a Bíróság válasza tehát az volt, hogy a nagykereskedelmi forgalmazók által élvezett forgalmiadó-mentesség olyan mértékben valósít meg állami támogatást, amilyen mértékben annak összege meghaladja a közszolgáltatási kötelezettség teljesítésével ténylegesen felmerülő költségek összegét.

A Római Szerződés 86. cikke (2) bekezdésének⁵⁸ értelmezése

Amennyiben a nagykereskedelmi forgalmazókra vonatkozó adómentesség összege meghaladná a közszolgáltatási kötelezettség nyújtásából származó többletköltségek

⁵⁷ C-240/83. számú eset

⁵⁸ „Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vagy a jövedelemtermelő monopólium jellegű vállalkozások olyan mértékben tartoznak a Római Szerződés szabályai, különösen a versenyszabályok hatálya alá, amennyiben ezek alkalmazása sem jogilag, sem ténylegesen nem akadályozza a rájuk bízott sajátos feladatok végrehajtását. A kereskedelem fejlődését ez nem befolyásolhatja olyan mértékben, amely ellentétes a Közösség érdekeivel.”

összegét, akkor a két összeg közti különbség sem tekinthető az általános gazdasági érdekű szolgáltatás működtetéséhez elengedhetetlenül szükségesnek. A Bíróság ebből következően megállapította, hogy a Római Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése nem értelmezhető arra az előnyre, amellyel az adómentesség összege meghaladja a közszolgáltatási kötelezettség nyújtásával járó többletköltségek összegét.

A Római Szerződés 49. cikkének értelmezése

A Római Szerződés 49. cikke szerint tilos a Közösségen belüli szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó minden korlátozás a tagállamok olyan állampolgárai tekintetében, akik a Közösségnek nem abban a tagállamában honosak, mint a szolgáltatást igénybe vevő személy. Az eljárásban szereplő forgalmi adó tárgya a Ferring általi gyógyszer-értékesítés, s mint ilyen, nem esik a szolgáltatások szabad áramlásáról rendelkező 49. cikk hatálya alá. A francia bíróság harmadik kérdésére adott válasz szerint nincs kapcsolat a forgalmi adó és a Római Szerződés 49. cikke között, tehát jelen esetben a 49. cikk nem zárja ki a tagállami jogalkotást.

Andreas Bartosch Ferring-ügyhöz fűzött kommentárja

Fordította: dr. Firle Dóra

Az Európai Bíróság 2001. november 22-én a Ferring-ügyben meghozott döntése korántsem vetett véget a közszolgáltatási kötelezettség kompenzációjának megítélésével kapcsolatos vitáknak. Vajon helyes-e – ahogy a Bíróság megállapította –, hogy a tagállamok jogosultak a közszolgáltatási kötelezettség ellátásával járó többletköltségeket kompenzálni, anélkül azonban, hogy e kompenzációs intézkedést be kellene jelenteniük a Bizottságnak. Léger főügyész – az *Altmark Trans-ügyben*⁵⁹ kifejtett véleményében – nyíltan kritizálta a Ferring-ügyben hozott döntést, és kérte a Bíróságtól, hogy térjen vissza a Ferring eset előtti, az *FFSA*⁶⁰ és *SIC*⁶¹ ügyekben követett irányvonalhoz. Jacobs főügyész 2002. április 30-án a *GEMO-esetben*⁶² ismertetett véleményében egy köztes megoldást javasolt, miszerint ha megállapítható a közvetlen kapcsolat a tagállam által nyújtott pénzügyi előny és a közszolgáltatási kötelezettséggel járó többletköltségek megtérítése között, akkor nem játszik szerepet a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti tilalom.

Noha óriási vitákat szít e kérdés és meglehetősen jogbizonytalanságot is teremt, mégis meglepő, hogy a Bíróság sürgős szükségét érezte annak, hogy lezárja a Ferring és az ACOSS között felmerült jogvitát, mégpedig oly módon, hogy döntésével alapvetően eltért a hasonló problémákat felvető állami támogatási ügyekben követett elvektől.

Amint az ismeretes, a Ferring egy multinacionális vállalathoz tartozó gyógyszeripari cég, amely megtagadta bizonyos adófizetési kötelezettségének teljesítését, amely adó alól versenytársai (a nagykereskedelmi forgalmazók) mentesültek. A Ferring azzal vádolta Franciaországot, hogy versenytársainak jogellenes állami támogatást nyújt. A nemzeti bíróság az ügyet felterjesztette az Európai Unió Bíróságához.

H.J. Banks bíró egy másik ügyben⁶³ a következőket állapította meg: „...azon személyek, akik valamely adó (vagy bármely más vagyoni hozzájárulás) megfizetésére kötelezettek, nem hivatkozhatnak – az adófizetés alóli mentesülés érdekében – arra, hogy az adómentességet élvezők jogellenes állami támogatásban részesülnek.”

A fenti elv következetes alkalmazásával, függetlenül attól, hogy (esetlegesen jogsértő) állami támogatást valósít meg a nagykereskedelmi forgalmazók által élvezett adómentesség, a Ferring semmiképpen sem mentesül az adó megfizetése alól. Tekintet nélkül tehát arra, hogy a másik oldalon ez állami támogatásnak minősül-e, a Ferringnek teljesítenie kell adófizetési kötelezettségét, és az már a Bizottságon múlik, hogy indít-e hivatalból eljárást annak megvizsgálására, hogy az adómentesség valóban jogellenes állami támogatást valósít-e meg.

Mindenesetre elgondolkodtató, hogy miért változtatta meg eddigi álláspontját a Bíróság, illetve miért nem utasította el magát a válaszáért, noha erre meglehetősen volt jogi lehetősége. Az azonban bizonyos, hogy a Ferring és az ACOSS közötti jogvita igen érdekes problémát vet fel, amely rendkívül megosztja a bírákat és általában véve a jogásztársadalmat.

⁵⁹ C-280/00. számú eset

⁶⁰ T-106/95. számú eset

⁶¹ T-46/97. számú eset

⁶² C-126/01. számú eset

⁶³ C-390/98. számú eset

Davide Grespan⁶⁴: Egy példa az állami támogatási szabályok alkalmazására az olaszországi közszolgáltatási szférában⁶⁵

Fordította: dr. Staviczky Péter

2001. júniusában a Bizottság döntést hozott két olaszországi közszolgáltatási ágazatot érintő állami támogatási program kapcsán. Ez a cikk a döntés legérdekesebb szempontjaira összpontosít, és ezek tekintetében néhány általános megfogalmazást tartalmaz. Ezek az aspektusok:

- az állami támogatási szabályok alkalmazása egy olyan ágazatban, amely csak részben alapul versenyen, ezért a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége is csupán részleges mértékű,
- a létező és új támogatások fogalma, valamint
- a Római Szerződés 86. cikke (2) bekezdésének alkalmazása.

Az esettel kapcsolatos tények

1997-ben panasz érkezett a Bizottsághoz, hogy Olaszország a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatást nyújt bizonyos vállalkozásoknak a közszolgáltatási szférában. Olaszországban a helyi önkormányzatok régóta ellátnak bizonyos helyi feladatokat a közlekedés, víz-, gáz- villamosenergia-szolgáltatás, a hulladéktárolás és a gyógyszerellátás területén. Ezeket a szolgáltatásokat elláthatja az önkormányzat, vagy a tulajdonában lévő társaság, esetleg koncesszió jogosultja.

Az 142/1990. törvény *inter alia* reformokat vezetett be e feladatok ellátásának rendezésére. A törvény értelmében az önkormányzatok részvénytársaságokat alapíthatnak (*società per azioni*, a továbbiakban: SpA) többségi tulajdonrészrel; 1992 óta pedig kisebbségi tulajdonrészrel is.

Az SpA-k alapításának lehetősége fontos reform volt, a magántőke közszférában történő nagyobb részvétele és ezeknek a feladatoknak a vállalkozói szempontból történő kezelése miatt. Míg az általános szabály alapján a közfeladat ellátása során az önkormányzat vagy társasága a feladat ellátása során nem működhet az önkormányzat területén kívül, az SpA-k tevékenységi körét és működési területét nem korlátozza jogszabály.

Az SpA-k előnyt szerezhetnek az 1986. óta hatályos jogszabályból, amely megengedi számukra, hogy egy olasz közigazgatási szervtől, a *Cassa Depositi e Prestiti*-től (CDDPP) hitelt vegyenek fel.

Az SpA-kat érintő egyéb szabályok kodifikálására az 549/1995. törvény harmadik cikkének 69. és 70. bekezdéseiben került sor. A 69. bekezdés adómentességet tartalmaz, minden az *aziende speciali* és az *aziende municipalizzate*⁶⁶ részvénytársasággá történő átalakulására (a továbbiakban: átruházási adómentesség). A 70. bekezdés három éves jövedelemadó-mentességet (a továbbiakban: jövedelemadó-mentesség) állapított meg, amely legkésőbb az

⁶⁴ A szerző a Verseny Főigazgatóság, H-3. osztályának munkatársa

⁶⁵ Köszönet Karl Soukup úrnak, aki nélkül ennek a cikknek a megírása sokkal nehezebb lett volna.

⁶⁶ Az *aziende municipalizzate*-k és az *aziende speciali*-k önálló, de a helyi önkormányzat 100%-os tulajdonában, irányítása és felügyelete alatt működő számviteli egységek.

1999-es adóévben volt igénybe vehető.⁶⁷ A panaszos azt sérelmezte, hogy a 69. és 70. bekezdésekkel biztosított adózási lehetőségek és a CDDPP-től felvehető kölcsönök jogellenes állami támogatást jelentenek.

A Bizottság a Római Szerződés 88. cikkének (2) bekezdése szerinti formális vizsgálati eljárást 1999-ben indította meg, és a szabályokat támogatási programnak minősítette, vagyis a jogszabályok általános működését figyelte, ahol az állam bizonyos előnyöket nyújt a jogszabályokban meghatározott feltételeket teljesítő vállalkozásoknak. Nem minősítette ezeknek a szabályoknak egyetlen konkrét esetben történő alkalmazását sem. A Bizottság úgy találta, hogy a SpA-knak nyújtott CDDPP kölcsönök és az adómentesség állami támogatás. Másrészt a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az átruházási adómentesség nem minősül állami támogatásnak. Jelen cikk a továbbiakban csak az állami támogatásnak minősülő intézkedésekkel foglalkozik.

A versenyre és a kereskedelemre gyakorolt hatás

Az olasz hatóságok *inter alia* úgy érveltek, hogy azok a piacok, ahol az SpA-k működtek, a szabályok elfogadásakor nem voltak nyitottak a verseny és a tagállamok közötti kereskedelem számára. Az olasz hatóságok fenntartották, hogy az SpA-k kizárólagos jog alapján, behatárolt földrajzi területen működtek, ezért a verseny lehetősége kizárt. Amennyiben nincs verseny, ami torzulhat, nem lehetséges állami támogatásról beszélni.

A Philip Morris esettel összhangban⁶⁸ a Bizottság azt állapította meg, hogy az előny alkalmas a verseny torzítására. Az SpA-k először akkor tudták kihasználni ezt az előnyt, amikor versenyhelyzetbe kerültek más vállalkozásokkal, a szolgáltatások nyújtására jogosító kizárólagos jog megszerzésekor. Másrészt ezek a vállalkozások már kiterjesztették tevékenységüket a közszolgáltatáson kívüli piacokra is, a további anyagi források ezért érinthetik azokat a piacokat. Harmadrészt a Bizottság megállapította, hogy különösen a jövedelemadó-mentesség miatt ezek a vállalkozások nagyobb osztalékot tudnak fizetni, ezért a befektetés ezekbe a vállalkozásokba igen előnyös. Ennek torzító hatásai lehetnek a tőkepiacon.

A tagállamok közötti kereskedelmet illetően, az esetjog szerint az állami támogatásokkal kapcsolatos döntéseknek nem kell a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt tényleges hatáson alapulniuk⁶⁹. A kereskedelemre gyakorolt hatás megítélésekor a Bizottságnak a támogatás versenyre és közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt előre látható hatásait is figyelembe kell vennie⁷⁰.

Jelen esetben a Bizottság megállapította, hogy a kereskedelemre akkor is gyakorolható hatás, ha a kedvezményezett vállalkozás személyesen nem érintett az exportban⁷¹, különösen

⁶⁷ Érdemes megismételni, hogy az „SpA” kifejezés ebben a cikkben a 142/1990. törvény szerint alapított, köztulajdoni többségi részvénytársasággal működő részvénytársaságot jelent.

⁶⁸ 730679. eset vagy a C-280/00. (még nem publikált) eset, ahol a főügyész megjegyzi, hogy a verseny torzítása könnyen megvalósul, hiszen megállapítható, hogy bármilyen állami támogatás torzítja a versenyt, vagy annak torzításával fenyeget.

⁶⁹ A Bíróság C-301/87. esete Franciaország v. Bizottság, T-204/97, T-270/97, T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97, T-1/98, T-3/98, T-6/98 és T-23/98 Alzetta Mauro és mások v. Bizottság. A bejelentett támogatásról szóló döntésében a Bizottságnak meg kell vizsgálnia, hogy a támogatás *érintheti-e* a tagállamok közötti kereskedelmet. Ugyanezek a szabályok érvényesülnek, amikor a Bizottság a be nem jelentett támogatásokat vizsgálja.

⁷⁰ T-447/93-tól 449/93-ig, T-132/96 és T-143/96 egyesített ügyek.

⁷¹ C-75/97. eset

a szolgáltatások és a terjesztési területen működő vállalkozások esetében⁷². A Bizottság továbbá hangsúlyozta, hogy a koncesszió biztosításának lehetősége az önkormányzatok jogszabályon alapuló joga, és a koncessziók piaca nyitott a közösségi szintű verseny számára⁷³. Ezáltal azok a szabályok, amelyek megnehezítik a külföldiek belépését az olaszországi koncessziós piacra, érinthetik a tagállamok közötti kereskedelmet⁷⁴. A rendszer az SpA-knak biztosított előnyök miatt csökkenti a külföldi résztvevők számára az olasz közszolgáltatásokba történő beruházások vonzerejét (pl. többségi tulajdonrész szerzésével), mivel a megszerzett vállalkozások nem lesznek jogosultak, illetőleg elveszíthetik jogosultságukat a támogatásra, ugyanis nem minősülnek SpA-knak. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a helyi szolgáltatóknak nyújtott támogatás általános elvként akadályt jelenthet a külföldi vállalatok számára abban, hogy megjelenjenek vagy eladják szolgáltatásaikat Olaszországban, és ezáltal érinti a tagállamok közötti kereskedelmet⁷⁵.

A Bizottság azt is megjegyezte, hogy az SpA-k egyes fő tevékenységi területein (pl. gyógyszerellátás, hulladékkezelés) már jelentős kereskedelem folyik Olaszország és más tagállamok között. Végül a Bizottság megjegyezte, hogy egyes SpA-k az olasz hatóságok által megjelölt ágazatokon kívül is tevékenykedtek (pl. telekommunikáció, szoftvergyártás, kereskedelem), és ezeket az ágazatokat az intenzív – tagállamok közötti – kereskedelem jellemzi. Ezért a kereskedelemre gyakorolt hatás nem csak elméleti szinten jelentkezik.

Olaszország azzal érvelt, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatás jelentéktelen volt, egyrészt mert az SpA-k helyi szolgáltatásokat nyújtottak, másrészt pedig a szabályok alkalmazásának ideje alatt gyakorlatilag igen kevés koncessziót engedtek át a nyílt eljárás alapján. A Bizottság kiemelve a fenti joggyakorlatot, bemutatta, hogy még a néhány ágazatot érintő, és időben korlátozott tagállamok közötti kereskedelem esetén sem zárható ki a szabály állami támogatási jellege. Az ezzel ellentétes gondolkodás okot adna a tagállamoknak bizonyos ágazatokban a kereskedelem megakadályozására, elkerülve ezáltal az állami támogatásokra vonatkozó szabályok alkalmazását. Ezek a szabályok azáltal, hogy arra ösztönzik az önkormányzatokat, hogy a szolgáltatások ellátásával közvetlenül az SpA-kat bízzák meg (csökkentve a koncesszió megszerzésére irányuló lehetséges kiválasztási eljárások számát és ezzel a külföldi versenytársaknak az olasz piacon való megjelenésének lehetőségét), torzítják a tagállamok közötti kereskedelmet.

Emellett a Bizottság szerint az a tény, miszerint az olasz hatóságok szolgáltatásokat közvetlenül – bármilyen nyilvános kiválasztási eljárás nélkül – bizonyos vállalkozásokra bíznak, a közösségi jog megsértését jelenti⁷⁶. Ezért Olaszország nem hivatkozhat az eljárások alacsony számára a kereskedelemre gyakorolt jelentéktelen hatás bizonyítása érdekében.

⁷² C-310/99. eset Olaszország v. Bizottság (még nem publikált).

⁷³ Lásd a Bizottság közösségi jog alá tartozó koncessziókra vonatkozó kötelező értelmezését (HL C 121. szám, 2000.04.29., 2. o.)

⁷⁴ A Bizottság megjegyezte, hogy nem az összes SpA-k által kifejtett szolgáltatás alapul kizárólagos joron jutott koncesszión. Ez az eset a gyógyszerkészítmények terjesztésénél és a hulladékhoz kapcsolódó szolgáltatásoknál, ahol az SpA-k azonos területen magánszolgáltatókkal versenyeznek. Továbbá egyes szolgáltatások közbeszerzési eljárás után láthatók el, és ezek a vállalkozások is részt vehetnek a közbeszerzési eljárásban. Ezért ugyanaz az érvelés alkalmazható a kereskedelemre gyakorolt hatás és a külföldi cégek közbeszerzési eljárásban történő részvétele során.

⁷⁵ Lásd az 1998. október 14-i bizottsági döntést, Société Marseillaise de crédit (HL L 198. szám, 1999.07.30., 1. o.), a még nem publikált C-475/99. esetet, valamint a hozzá kapcsolódó főügyési véleményt.

⁷⁶ Ez a jogsértés egy Bizottság által Olaszország ellen indított folyamatban lévő eljárás tárgya. (No 1999/2184.)

A Bizottság azzal érvelt, hogy a Közösségen belüli kereskedelem alacsony szintje nem akadályozza az állami támogatási szabályok alkalmazását. A gyakorlatban azonban az alacsony szint a kérdéses szabályok alkalmazásának következtében is kialakulhat, és az nem feltétlenül a támogatás nyújtását megelőző állapot. Bármilyen helyi vállalkozásnak nyújtott támogatás hatása, hogy csökkenti a külföldi társaságok tevékenységének mértékét. Egy ilyen állapotról nem állítható, hogy nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

Létező támogatás kontra új támogatás

A Bizottságnak két kérdést kell tisztáznia, amikor egy szabályról eldönti, hogy új vagy létező támogatásnak minősül. Az első kérdés ahhoz az érvehez kapcsolódik, amely szerint a szabályok hatályba lépésekor az ágazat, amelyben az SpA-k tevékenykedtek, nem volt nyitott a verseny számára. Az olasz hatóságok az *Alzetta-esetre*⁷⁷ hivatkoztak, amelyben az Elsőfokú Bíróság (Court of First Instance, CFI) az állapította meg, hogy egy szabály a hatályba lépésekor nem minősül állami támogatásnak, ha a szabály által érintett vállalkozások olyan szektorban tevékenykednek, ahol nincs közösségen belüli verseny. Amennyiben később az ágazat liberalizálása megtörténik, a támogatást létező támogatásnak kell minősíteni.⁷⁸ Ha egy ágazat liberalizálására fokozatosan kerül sor, ugyanaz a támogatási rendszer minősülhet új támogatásnak a támogatás nyújtása előtt liberalizált szolgáltatást nyújtó vállalkozások tekintetében, és létező támogatásnak a támogatás nyújtása után liberalizált szolgáltatást kizárólagosan nyújtó vállalkozások esetében.⁷⁹

Ahogy a Bíróság megállapította, hogy az *Alzetta-esetből* levezethető joggyakorlat azokra a vállalkozásokra vonatkozik, amelyek *kizárólag* olyan piacon tevékenykednek, ahol nincs közösségi verseny. Ezért, ha egy olyan vállalkozás kap támogatást, amely egyaránt működik a közösségi verseny számára nyitott piacokon és olyan piacon is, ahol nincs közösségi verseny, a minősítést a verseny számára nyitott piacra tekintettel kell meghozni.⁸⁰

A CFI által az *Alzetta-esetben* megállapított szabály megegyezik a 659/1999. tanácsi rendelet⁸¹ (a továbbiakban: Rendelet) 1. cikke (b) (v) pontjának első mondatával. Ez a cikk megállapítja a szabályokat, amelyek szerint a piac fejlődése érintheti egy szabály új vagy létező támogatásként történő minősítését. Másrészt az említett cikk második mondata a következőket mondja: „Amennyiben egyes szabályok állami támogatássá válnak a *közösségi jog* hatására bekövetkező liberalizáció következtében, ezek a szabályok nem tekinthetők létező támogatásnak a liberalizáció napját követően. Ez a szabály szigorúbb a tagállamokra nézve, mint az első mondat. Arra szólítja fel a tagállamokat, hogy tekintsék át jogrendszerüket a gazdasági tevékenységet liberalizáló közösségi jog hatályba lépésének napját megelőzően. A tagállamoknak meg kell vizsgálniuk, hogy vannak-e olyan szabályok,

⁷⁷ T-298/97, T-312/97, T-315/97, T-600/97, T-1/98, T-3/98, T-6/98 és T-23/98 egyesített ügyek.

⁷⁸ Az *Alzetta-esetben* megállapított szabályt később a CFI a T-288/97-es *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia v. Bizottság* döntésében megerősítette.

⁷⁹ Idézett eset 146. bekezdés. Ez a joggyakorlat azt mutatja, hogy ugyanaz a szabály minősülhet létező támogatásnak, új támogatásnak és nem állami támogatásnak, a szabály alá tartozó vállalkozás egyéni helyzetétől függően.

⁸⁰ E lehetőség elkerülése érdekében a szabály alkalmazása korlátozható azon vállalkozásokra, amelyek tevékenysége nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

⁸¹ A 659/1999/EK tanácsi rendelet részletes eljárási szabályokat tartalmaz a Szerződés 87. cikkének alkalmazásáról. (HL L 129. szám, 1999.05.22., 43. o.)

amelyek a tevékenység liberalizálása után állami támogatásnak minősülnek. A hatályba lépés után ezek a szabályok be nem jelentett és ezért jogtalan új támogatásnak tekintendők.⁸²

Jelen esetben a Bizottság szerint a kérdéses támogatás nem tartozik az Alzetta-esetben megállapított szabály hatálya alá. Az SpA-k tevékenysége által érintett ágazatokban már a szabály elfogadását megelőzően jelentős kereskedelem folyt Olaszország és más tagállamok között. Ezért Olaszország azon érve, hogy nem volt verseny, megalapozatlan. A Bizottság továbbá megjegyezte, hogy a két elbírálás alatt álló támogatási program alkalmas bármely SpA számára előny biztosítására. Az SpA-k jogi helyzete megengedi ezeknek a vállalkozásoknak, hogy bármely gazdasági ágazatban tevékenykedjenek. Végül, a két támogatási programban semmi sem biztosítja, hogy csak azok a vállalkozások jutnak előnyhöz, amelyek a közösségi verseny előtt nem nyitott szolgáltatásokat nyújtanak.

A Bizottság kiemelte, hogy ez nem vonatkozik arra a lehetőségre, amikor a kedvezményezett sajátos helyzetéből adódóan a program alapján nyújtott egyedi támogatások értelemszerűen minősülhetnek létező támogatásnak⁸³, a szabály hatályba lépésekor a közösségi verseny előtt nem nyitott ágazatban szolgáltatást nyújtó vállalkozások esetében.

A kereskedelemre gyakorolt hatáshoz kapcsolódóan általánosságban megállapítható, hogy ez a követelmény kissé eltérő módon kerül értelmezésre annak vizsgálata során, hogy egy szabály állami támogatásnak minősül-e, illetve, hogy a szabály új vagy létező támogatás-e.

Az állami támogatási jelleg vizsgálatánál a Bíróság elismerte, hogy a Bizottság távlati elemzést készíthet. Amennyiben tehát a támogatás nyújtásának idejében nincs is verseny, az intézkedés minősülhet állami támogatásnak, ha az adott ágazatban a verseny kialakulásának lehetősége fennáll. A szabály új vagy létező támogatásként történő besorolásakor ez a távlati elemzés nem végezhető el. Ezért, ha nincs közösségi verseny a támogatás nyújtásakor, még a közösségi verseny kialakulásának lehetősége esetén is létező támogatásnak fog minősülni, feltéve, hogy a Rendelet 1. cikke (b) (v) pontjának második mondata nem alkalmazható⁸⁴.

A második kérdés, amivel a Bizottságnak foglalkoznia kell, ahhoz az érvehhez kapcsolódik, amely szerint az SpA-knak nyújtott jövedelemadó-mentesség nem új támogatás, mert hasonlít egy korábban létező szabályhoz. A század eleje óta az *aziende municipalizzate*-k és később az *aziende speciali*-k a helyi önkormányzatokhoz kapcsolódtak, és ezért nem voltak a jövedelemadó alanyai. Az SpA-k az *aziende municipalizzate*-k helyét vették át, és azonos adójogi kötelezettségeik vannak.

Erre az érve válaszolandó a Bizottság a Namur-Les assurances (Namur) esetre⁸⁵ hivatkozott. Ebben az esetben a kérdés az volt, hogy egy közszolgálati vállalat (az OND)

⁸² Az Alzetta-esetben a kábotázst a közösségi jog liberalizálta. (Kábotázs: külföldi által egy adott országon belül végzett szállítási szolgáltatás. Pl. ha német cég szállít Debrecen és Győr között.) Bár a CFI a támogatást létezőnek minősítette, úgy tűnhet, hogy van bizonyos eltérés a CFI döntése és a Rendelet között. Mindamellett, hogy az Alzetta-eset és a liberalizáció megelőzte a Rendelet megalkotását. Mivel a Rendeletben nem szerepel a visszamenőleges alkalmazás, a CFI helyesen úgy döntött, hogy a Rendelet által tartalmazott szigorúbb szabály nem alkalmazható ebben az esetben.

⁸³ Ez a következtetés összhangban van a bírósági joggyakorlattal, lásd a C-310/99. Olaszország v. Bizottság (még nem publikált) eset 89-91. bekezdéseit. A Bíróság kifejtette, hogy amikor a Bizottság egy támogatási programmal foglalkozik, korlátozhatja döntését a program jellegzetességeire anélkül, hogy bármelyik a program által kedvezményezett egyedi vállalkozás egyedi helyzetét vizsgálná. Egyéni kedvezményezettek helyzetének vizsgálatára a támogatás visszafizetetésének fázisában kerül sor.

⁸⁴ Amennyiben a liberalizációra a közösségi jog alapján a 659/1999/EK tanácsi rendelet hatályba lépése után kerül sor, a támogatás újnak minősül.

⁸⁵ C-44/93. eset

tevékenységének bővítését engedélyező döntés magába foglalhatja, hogy az ilyen vállalatnak nyújtott támogatás új támogatásnak minősüljön. A Bíróság megállapította, hogy a Szerződés hatályba lépését megelőző jogalkotás meghatározza i) *nagyon általános fogalmakkal* az OND célját (exportbiztosítási tevékenység) és *tevékenységi területét*, ii) *bizonyos előnyöket* biztosít és iii) *nem tartalmazott tárgybeli vagy földrajzi korlátozást* az OND tevékenységét illetően. Az OND, amely évek óta tevékenységét csak bizonyos export kockázatok biztosítására korlátozta, ki akarta terjeszteni a biztosítást a nyugat-európai országokba irányuló exportra is. A Bíróság megállapítása szerint annak kérdését, hogy a támogatás új vagy létező, az arra vonatkozó szabályok figyelembe vételével kell megválaszolni. E szerint az OND által lefedett kockázatok kiterjesztését tartalmazó döntés (amely nem haladja meg az OND tevékenységének eredeti meghatározását) *nem módosította a jogszabályt sem a nyújtott támogatások természetét, sem a közszolgálati vállalat tevékenységét illetően*. Ennek megfelelően a támogatás létezőnek minősül.

A Bizottság megállapította, hogy a *Namur-esettel* ellentétben, az SpA-k számára a jövedelemadó-mentességet az új szabályozás biztosította. Az új szabályozás a mentességet abból a kifejezett célból hozta,⁸⁶ hogy egy három éves időszakon keresztül javítsa a helyi önkormányzatok, az *aziende municipalizzate*-k és a társaságok egy új csoportjának, az SpA-knak a pénzügyi helyzetét.

A létező támogatások fogalma alapvetően a jogbiztonság alapelveire épül. A fogalom célja, hogy bizonyos hatályban lévő szabályok ne váljanak a Szerződés hatályba lépésével jogellenessé.⁸⁷ A Szerződés hatályba lépése után, amennyiben egy tagállam módosítja a szabályait, nincs többé logikus érv a mellett, hogy a tagállam a jogbiztonságra hivatkozzon. A szabályt módosító tagállam köteles a változtatást a Bizottságnak bejelenteni, egyébként a szabály új, jogtalan támogatásnak minősül. Amennyiben egy tagállam a vállalkozások olyan csoportjára is kiterjeszti egy létező szabály hatályát, amelyek eredetileg nem voltak jogosultak a támogatás igénybevételére, a jogbiztonság nem jelenthet hivatkozási alapot. A támogatás vállalkozások újabb csoportjaira történő kiterjesztése új támogatásnak minősül.

Úgy tűnik, a következtetés megegyezik a CFI nemrégiben hozott gibraltári ítéletével⁸⁸. Abban az esetben a Bizottság az 1978. és 1983. évi kiegészítések miatt új támogatásnak minősítette az 1967-es off-shore szabályozást. Abban mindenki egyetértett, hogy az 1967. évi eredeti off-shore szabályozás létező támogatásnak minősült. Az 1978. évi módosítás kiterjesztette az adómentességet a tevékenységek egy újabb csoportjára, az 1983. évi módosítás pedig vállalkozások új csoportjának tette lehetővé, hogy az adómentességet igénybe vegye. A Bizottság szerint e két módosítás az adórendszert alapjaiban változtatta meg, és ezáltal új támogatássá alakította.

A Bizottság hangsúlyozta, hogy csak a módosult rendelkezés és nem a szabályozás egésze minősül új támogatásnak. „Csak az eredeti program lényegét érintő változtatás az, ami új támogatássá alakul.” Amennyiben elválasztható a kezdeti programtól, mint a fenti esetben, a változtatást a saját jellemzői alapján kell megítélni. Ez azt jelenti, hogy a változtatás minősülhet új támogatásnak, míg az eredeti program létező támogatás marad⁸⁹. Ugyanezen az alapon a jövedelemadó-mentesség egy változtatása az eredeti támogatási programnak.

⁸⁶ Az előkészítő anyagok megerősítették, hogy az új szabályozás nélkül az SpA-k semmilyen adómentességben nem részesültek volna.

⁸⁷ Alapjaiban a létező támogatások szerepe ugyanaz, mint a szerzett jogoké.

⁸⁸ T-196/01 és T-207/01, még nem publikált esetek.

⁸⁹ A Bíróság nem jutott el eddig a következtetésig a tárgybeli eset szabályainak vizsgálatakor, mivel nem akarta, hogy a Bizottság döntése helyettesítse az övét, pedig ez tűnik a bírósági érvelés logikus konklúziójának.

Bár a program SpA-kra – a vállalatok egy, a program által eredetileg nem fedett csoportjára – történő kiterjesztése, mint a Gibraltar-esetben, a program elválasztható megváltoztatását jelenti.

A Namur-esetben a Bíróság arra a tényre is hivatkozott, hogy az OND *célja és tevékenységi területe* nem változott. Ez azt sugallja, hogy a támogatás kedvezményezettjének jogi természetének vagy tevékenységének módosítása magában hordhatja a szabály új vagy létező támogatásként történő besorolásának módosítását⁹⁰. A tárgybéli esetben a Bizottság megállapította, hogy a törvény korlátozza az *aziende municipalizzate*-k *tevékenységi körét és illetékességi területét*. Ezzel szemben az SpA-k bármilyen gazdasági tevékenységben részt vehetnek, földrajzilag nincsenek korlátozva. Ebből a szempontból is fontos különbség van a Namur és a vizsgált eset között.

Közszolgáltatás és a 86. cikk (2) bekezdése

A Bizottság eredeti álláspontja szerint az általános gazdasági érdekű szolgáltatást nyújtó vállalat (a továbbiakban: ÁGÉSZ) támogatása nem minősül állami támogatásnak, amennyiben a támogatás költségei nem haladják meg a feladat ellátásához szükséges nettó költségeket. Az FFSA⁹¹ és az SIC⁹² esetekben a CFI úgy döntött, hogy az ÁGÉSZ támogatása a Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak minősül. Azonban ez a támogatás összeegyeztethető a közös piaccal Római Szerződés 86. cikkének (2) bekezdése alapján⁹³, amennyiben nem haladja meg a közfeladat ellátásához szükséges nettó költségeket.

Az ÁGÉSZ támogatásának jogi megítéléséhez az összes állami támogatási szabály alkalmazására szükség van. Ez a Bizottság nagyobb bevonását jelenti. A tagállamok a 88. cikk (3) bekezdése alapján a támogatás nyújtása előtt kötelesek bejelenteni a Bizottságnak a vállalkozás finanszírozásának tervét. A Bizottság feladata az ÁGÉSZ támogatásának nettó költségét figyelembe véve az arányosság és az összeegyeztethetőség megítélése a 86. cikk (2) bekezdése alapján, továbbá az ÁGÉSZ-ekkel kapcsolatos szabályok és elvek tisztázása, előmozdítva ezzel a jogbiztonság megvalósulását. Ennek figyelembevételével adta ki a Bizottság 2001-ben az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló második közleményét⁹⁴. A bizottsági közlemény kimerítően foglalkozik az ÁGÉSZ-ek finanszírozásának kérdésével is. Kifejti, hogy a 86. cikk az a szabály, amely alapján a Bizottság elbírálja a támogatás jogszerűségét, továbbá, hogy három elven alapul a 86. cikk (2) bekezdésének alkalmazása. Ezek a következők: semlegesség, a tagállamok szabadsága annak során, hogy mit tekintenek általános gazdasági érdekű szolgáltatásnak, valamint az arányosság.

2001 novemberében a Bíróság a *Ferring-ügyben*⁹⁵ egy 1985. évi ítéletre⁹⁶ hivatkozva úgy döntött, hogy az ÁGÉSZ támogatása nem állami támogatás, hanem inkább kompenzáció a

⁹⁰ A Bíróság nem mondja meg, hogy a besorolás megváltoztatásához milyen jelentősnek kell lennie a változtatásnak.

⁹¹ T-106/95

⁹² T-46/97

⁹³ 86. cikk (2): Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vagy a jövedelemteremtő monopólium jellegű vállalkozások olyan mértékben tartoznak e szerződés szabályai, különösen a versenyszabályok hatálya alá, amennyiben ezek alkalmazása sem jogilag, sem ténylegesen nem akadályozza a rájuk bízott feladatok ellátását. A kereskedelem fejlődését ez nem befolyásolhatja olyan mértékben, amely ellentétes a közösség érdekeivel.

⁹⁴ HL C 17. szám, 2001.01.19., 4. o.; az első bizottsági kommunikáció 1996 szeptemberében jelent meg.

⁹⁵ C-53/00. számú eset (ismertetését lásd: 48. oldal).

vállalat által ellátott közfeladatért. Továbbá, ha a kompenzáció mértéke nem haladja meg a közfeladat ellátásához szükséges nettó többletköltségeket, a megbízott vállalkozás nem jut semmilyen tényleges előnyhöz.

A bírósági döntés magában foglalja, hogy a 88. cikk szerinti bejelentési kötelezettség nem alkalmazandó, továbbá, hogy az ÁGÉSZ finanszírozásának indoklásához nincs szükség a 86. cikk (2) bekezdésének betartására. Valójában, ha a kompenzáció arányos, nem beszélhetünk állami támogatásról, amennyiben túlzott mértékű, akkor viszont nem tekinthető összeegyeztethetőnek a 86. cikk (2) bekezdése alapján⁹⁷. A Bizottsággal egy időben bármelyik nemzeti hatóság felkérhető, hogy a kompenzáció arányosságát megvizsgálja. Sőt tagállamon belüli és kívüli nemzeti hatóságok különböző ismérveket vehetnek figyelembe a kompenzáció arányosságának kiszámításakor. Továbbá a különböző tagállamokban működő vállalkozások ugyanazon közfeladat ellátásáért eltérő gazdasági okok alapján eltérő kompenzációban részesülhetnek, előidézve ezáltal a verseny torzulását.⁹⁸ Végül mivel a Bizottság felé nem kötelező a bejelentés, a Bizottság nehéz helyzetben van a különböző megközelítési módok megismerésekor. A 86. cikk (2) bekezdése alapján a Bizottság ki tudta alakítani azon gazdasági ismérvek körét, amit figyelembe véve kell kiszámítani a kompenzációt, biztosítva ezáltal az összhangot a Közösségen belül.

A Ferring-ügyben hozott döntést követően felmerül a kérdés: van-e a Bizottságnak bármilyen hatásköre a kompenzáció alapját képező gazdasági okok felsorolására. A Ferring-döntés szerint ezt nem lehet megtenni, mivel a 86. cikk (2) bekezdése nem alkalmazandó a közszolgáltatás nyújtásáért adott kompenzációra. Létezhetnek bizonyos megoldások, de a Ferring-döntés nem mondja meg, melyek ezek. Összefoglalva, egy könnyen alkalmazható szabály megalkotásának látszatával a Ferring-döntés valójában jogbizonytalanság és számos vita forrása lehet.

A 86. cikk utolsó mondata a Bizottság feladatául szabja annak vizsgálatát, hogy az ÁGÉSZ támogatása nem érinti-e a kereskedelem fejlődését a közösségi érdeket meghaladó mértékben. Amennyiben a 86. cikk nem alkalmazandó, senki sem vizsgálhatja, hogy az ÁGÉSZ finanszírozása alkalmazkodik-e a közösségi érdekekhez.

Még az sem világos, hogy ezek a döntések a CFI joggyakorlatától történő teljes mértékű elfordulást jelentenek-e. A Ferring-döntés után két hónappal két főügyész foglalkozott az ÁGÉSZ-ek kompenzációjának kérdésével. Léger főügyész a Ferring-estet az Altmark-
esetben kiadott véleményében⁹⁹ úgy jellemezte, mint a CFI joggyakorlatától történő teljes mértékű elfordulást. Kritizálta a döntést, és azt ajánlotta a Bíróságnak, hogy a CFI megoldását fogadja el. Jacobs főügyész kompromisszumos megoldást javasolt¹⁰⁰, amely szerint a Ferring-ügyben hozott döntés csak bizonyos esetekben érvényesül (pl. „amikor a pénzügyi szabályokról tisztán megállapítható, hogy személyhez kötődő, világosan

⁹⁶ 240/83. számú eset

⁹⁷ Már az általános gazdasági érdekű szolgáltatás költség-meghatározásánál eltérő megközelítések találhatók arra nézve, hogy azt az általános gazdasági érdekű szolgáltatás és a vállalkozás által ellátott más szolgáltatások költségeinek együttes figyelembe vételével, vagy csupán az általános gazdasági érdekű szolgáltatás költségeit szem előtt tartva kell-e elvégezni. A másik kérdés, amely különböző módokon közelíthető meg, az a köz- és egyéb szolgáltatások ellátásához használt infrastruktúra költségeinek megosztása. Még az engedélyezett kompenzációs költségek mértékének meghatározásakor is lehetnek eltérések, például határesetek tekintetében, vagy az általános gazdasági érdekű szolgáltatás ellátására történő megbízásnál jelentkező indirekt előnyöknél, mint a hírnév vagy a több lábbon állás, stb.

⁹⁸ Az ÁGÉSZ állami alapításának megítélésére vonatkozó részletes elemzés a C-280/00. számú (még nem publikált) ügyhöz kapcsolódó, Leger főügyész 2002. március 19-i véleményében található.

⁹⁹ Lásd előző lábjegyzet.

¹⁰⁰ C-126/01 (2002. április 30-i, még nem publikált vélemény.)

meghatározott közérdekű kötelezettségekre vonatkoznak”), minden más esetben a CFI gyakorlata az irányadó.

Míg a Bíróság foglalkozott és foglalkozik is a kérdéssel, hogy milyen módon lehet minősíteni az ÁGÉS-eknek nyújtott kompenzációt, a Bizottságnak el kellett döntenie a tárgybeli esetet. Az elsődleges kérdés, hogy lehet-e hivatkozni az olasz hatóságokkal szemben – amelyek azt állítják, hogy a támogatás a 86. cikk (2) bekezdése alapján jogszerű volt – a 2001. évi bizottsági közlemény három feltételére. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a semlegesség, a meghatározott megbízás és az arányosság feltétele mind a 86. cikk (2) bekezdésére, mind a Ferring-döntésre alapuló joggyakorlat alapját képezi¹⁰¹. Ez nem meglepő, mivel a semlegesség elve az egész Szerződést átszövi, és a Szerződés 295. cikke¹⁰² is erősen védi, továbbá a kompenzációnak a tevékenység nettó költségeivel arányosnak kell lennie a Ferring-döntés szerint.

A Bizottság elismeri, hogy az ágazatok, amelyekben e vállalkozások elsősorban működnek, kapcsolódnak a közérdekhez. A szabályozás azonban ellentétes a semlegesség elvével. Valójában a támogatás nem a közfeladat ellátásához kapcsolódó megbízáshoz, hanem pusztán a jogi státuszhoz (pl. SpA) kötődött. Semmilyen bizonyíték nem támasztotta alá, hogy bármilyen közszolgálati kötelezettség – jogi státuszuk vagy tulajdonosi összetételük miatt – kizárólagosan az SpA-kat terheli. Más szóval egy vállalkozás állami vagy magán jellege nem lehet a közszolgáltatás ellátásáért járó állami kompenzáció nyújtásának feltétele.

A megbízás, a meghatározottság és az arányosság elvei sem teljesültek. A 142/1990. törvény az önkormányzatok azon lehetőségére utal, hogy közfeladatokat SpA-k révén lássanak el. Viszont a törvény nem pontosítja, hogy milyen szolgáltatások milyen mértékben minősülnek közszolgáltatásnak, és nem is említ semmilyen speciális közszolgálati feladatot. Ezért nem tekinthető a közszolgáltatást tisztán meghatározó, és egyes vállalkozásokat feljogosító jogszabálynak. Végül a Bizottság megállapította, hogy az alapítás arányosságát lehetetlen megítélni, mivel az olasz hatóságok sem a közszolgáltatások körét, sem a belőlük származó többletköltségeket, sem az SpA-knak juttatott közforrások mértékét nem határozták meg.

A Bizottság a Római Szerződés 86. cikkének (2) bekezdéséhez kapcsolódó következtetése azt mutatja, hogy a Bizottság ragaszkodik a 2001. évi közleményében lefektetett irányvonalhoz, még akkor is, ha az Európai Bíróság nem igazán segítőkész az eset során alkalmazott jogszabályok tisztázásában. Ez a döntés a közlemény szigorú értelmezését mutatja be.

Konklúzió

A döntés kérdések igen széles körével, valamint eddig állami támogatási szempontból ritkán vizsgált ágazatokkal foglalkozik. A döntés azon a premisszán alapul, hogy még a közszolgáltatási ágazatban is biztosítani kell az állami támogatásokra vonatkozó szabályok érvényesülését. A Bizottság szigorúan értelmezte a szabályokat, és Olaszországot a támogatás visszafizettetésére kötelezte.

A Bizottság nem zárta ki, hogy a közszolgáltatások fontossága miatt a tagállamok kötelezettségeket rójanak a közszolgáltatókra és gondoskodjanak e kötelezettségek ellátásáról, megalapozásáról. Azonban annak fényében, hogy ezen ágazatok egyre inkább versenyjellegűvé válnak, szükség van a transzparenciára. Fontos ezeknek a kötelezettségeknek a pontos meghatározása, valamint a kompenzáció összegének a

¹⁰¹ E megközelítés másik példája a C-47/98 volt NN-41/98. számú bizottsági döntésben látható.

¹⁰² 295. cikk: „Ez a szerződés nem sértheti a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet.”

szolgáltatási kötelezettségek nettó többletköltségei alapján történő meghatározása. Ezzel szemben azok a szabályok, amelyek hatása egyedül az önkormányzatok tulajdonában lévő vállalkozások versenyhelyzetének megerősítésében merül ki, nem tekinthetők az általános gazdasági érdekű szolgáltatás homályos vagy rossz definíciója miatt igazoltnak.

Christian Koenig és Jürgen Kühling: Az állami forrásokból nyújtott támogatások közösségi kontrollja

Fordította: dr. Firle Dóra

E cikk az Európai Közösségek Bíróságának a *PreussenElektra*-ügyben¹⁰³ hozott döntésében a tagállam által nyújtott vagy állami forrásból származó támogatások definíciójának hatását vizsgálja. A hivatkozott esetben a Bíróság döntése alapján a magánvállalatoktól származó pénzalapok nem minősülnek állami támogatásnak, annak ellenére, hogy törvényi rendelkezések kötelezik e magánvállalatokat harmadik személyek meghatározott csoportjának támogatására. A *Stardust Marine*-ügyben a kérdés úgy merült fel, hogy az állami vállalatoktól származó források mennyiben, illetve milyen feltételek fennállása esetén tudhatók be állami forrásokból származóknak.

I. Bevezetés

1. PreussenElektra

A PreussenElektra-ügyben hozott bírósági döntés egy már régóta fennálló vita lezárását jelentette. A vita tárgyát képező német áramszolgáltatási törvény (Stromeinspeisungsgesetz¹⁰⁴, a továbbiakban: StrEG) a megújuló energiaforrásokból származó elektromos áram eladását támogató intézkedéseket tett lehetővé. A Bíróság ítéletében megállapította, hogy a „zöld” áram termelőit segítő kérdéses intézkedések nem minősülnek állami támogatásnak. Az ügyben felmerülő jogi kérdés a Római Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatás¹⁰⁵ fogalmának tisztázása volt, ezért a különböző értelmezések elkerülése végett a Bíróság kimondta, hogy valamely előnyök csakis akkor minősülnek állami támogatásnak, ha *közvetve vagy közvetlenül állami forrásból származnak*, ezért a magánvállalatoktól származó források akkor sem állami támogatások, ha azok valamely állami beavatkozás eredményeként jutottak a kedvezményezettekhez.

2. Stardust Marine

A Bíróság 2002. május 16-án a Stardust Marine-ügyben hozott döntésében arra kapunk választ, hogy az állami tulajdonban álló vállalatoktól származó előnyök állami támogatásnak minősülnek-e. Jacobs főügyész – a Bíróság által is követett – véleményében kifejtette, hogy az állami vállalatoktól származó források állami támogatásoknak minősülnek, és csakis a források tényleges irányításáról szóló részletes elemzés alapján dönthető el, hogy azok mennyiben számíthatók államinak. Az eset alapján mindenesetre megállapítható, hogy annak ellenére, hogy mintegy 45 éve hatályban vannak az Európai Közösségek állami támogatásokra vonatkozó rendelkezései, még számos alapvető kérdés nem tisztázott a Római Szerződés 87. cikkével kapcsolatosan.

¹⁰³ C-379/98

¹⁰⁴ Bundesgesetzblatt I, 1994, 1618

¹⁰⁵ „...a tagállamok által vagy állami forrásból bármely formában nyújtott támogatás...”

II. PreussenElektra

1. A német jogszabály

Az 1990-ben elfogadott StrEG törvényi céljai között szerepelt a megújuló energiaforrások használatával működő termelők támogatása, illetve minél több vállalkozásnak a „zöld” energia termelésében való részvételre ösztönzése. A törvény az áramszolgáltató vállalatokat a megújuló energiaforrásokból származó áram vásárlására kötelezte, mégpedig az áram tényleges piaci értékét meghaladó vételáron. Hatását tekintve tehát a törvény a szolgáltatók részére – nem kívánt – vásárlási kötelezettséget írt elő, mégpedig olyan áron, amely szabad piaci feltételek mellett nem alakulhatott volna ki.

A német jogszabály parázs vitákat váltott ki. Nemzeti szinten megkérdőjelezték a StrEG alkotmányosságát, közösségi jogi viszonylatban pedig kétségbe vonták összeegyeztethetőségét mind az állami támogatási szabályokkal, mind az áruk szabad mozgásával. A Bíróság azonban nem minősítette a közösségi joggal inkompatibilisnek a StrEG rendelkezéseit, sőt azt a döntést hozta, hogy a kérdéses intézkedés nem minősül a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak.

2. A 87. cikk szerinti feltétel

A Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti általános tilalom „a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott támogatásokra” vonatkozik. Háromféle megközelítés is létezik, hogy miként kell-e definíciót érteni.

a) *A tágabb értelemben vett állami források*

E nézet szerint mindazon előnyök állami támogatásnak minősülnek, amelyek állami szabályozás vagy beavatkozás eredményeképp születnek, tekintet nélkül arra, hogy az állami intézkedés milyen forrástranszfereket foglal magában. Az Európai Bíróság ezt az értelmezést már a PreussenElektra előtt számos ügyben¹⁰⁶ elutasította.

b) *Költségvetési értelemben vett állami források*

A szűkebb értelemben vett állami források csak állami költségvetésből vagy más közjogi jogi személy költségvetéséből származhatnak. Minden esetben *költségvetési teherként* jelentkeznek, de éppen ezért egy tekintet alá esnek az államkasszából már kifizetett és az oda ténylegesen be sem folyt pénzeszegek.

c) *Gazdasági értelemben vett állami források*

A harmadik lehetséges megközelítés szerint ahhoz, hogy állami támogatásnak minősüljön valamely forrástranszfer, szükséges annak megállapítása, hogy a transzfer állami beavatkozás hatására történik, de a forrásoknak nem kell közvetlenül állami költségvetésből származniuk. A PreussenElektra-ügyben a Bizottság ezt az álláspontot képviselte, tehát az állami támogatási szabályokat alkalmazandónak vélte. A gazdasági értelemben vett állami

¹⁰⁶ C-72/91 és C-73/91 egyesített ügyek, Sloman Neptun (1993) ECR I-887, C-52/97, C-53/97 és C-54/97 egyesített ügyek

források tételét vallja Keppenne¹⁰⁷ is. A szerző szerint a PreussenElektra-ügyben szereplő intézkedések a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatások, hiszen a hatóságok tulajdonképpen „adót” vetnek ki a „zöld” energia vásárlóira, amelyet közvetlenül a termelőnek kell megfizetniük. A vásárlók ugyanakkor nem húznak hasznot e vételi kötelezettségből, és megállapítható, hogy a törvény „klasszikus” politikai célt fogalmaz meg (nevezetesen a környezetvédelmet), amely célok általában állami finanszírozásúak.

3. A PreussenElektra-ügyben hozott ítélet

A Bíróság nem értett egyet a Bizottság álláspontjával, hanem a fenti b) pontban ismertetett költségvetési szemléletet osztotta, és ez alapján nem minősítette állami támogatásnak a kérdéses intézkedést, mert az az állami költségvetést egyáltalán nem is érinti. Jacobs főügyész az ügyel kapcsolatos véleményében kifejtette, hogy a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti meghatározásnak nélkülözhetetlen eleme, hogy a kérdéses intézkedés teherként jelenjen meg az állami költségvetést illetően, tehát közpénzekből való finanszírozást jelentsen.

A c) pontban ismertetett megközelítés a német kormány szerint felborítaná a tagállamok és a Közösség közötti hatáskörmegosztást, hiszen a szélesebb értelemben vett állami támogatások koncepciója alapján a vállalkozások közötti kapcsolatokat szabályozó nemzeti jogalkotás is állami támogatási rendelkezésnek minősülne. Jacobs főügyész ugyan nem osztotta ezt az álláspontot, de a végeredményt tekintve ugyanoda érkezett: nevezetesen, hogy a kérdéses intézkedéssel kapcsolatos pénzek mindvégig a magánszférában maradtak, tehát az állami hatóságok semmilyen jogosultságot nem kaptak a források irányítására, ezért az nem minősül állami támogatásnak.

A PreussenElektra-ügyben hozott döntés eredményeképpen a c) pont szerinti álláspont hitelét veszítette, tehát csakis a második, az állami források költségvetési szemlélete tartható fenn. A Bíróság határozatát összefoglalva tehát megállapítható, hogy a törvényi rendelkezés alapján magánvállalatoktól származó, harmadik személyeket kedvezményben részesítő források nem minősülnek állami támogatásnak, a Bíróság indoklásában ezt arra alapozta, hogy a kérdéses intézkedés egyáltalán nem foglalt magába közpénzeket.

Egy érv azonban felhozható amellet, hogy – ha csupán közvetve is – a kérdéses intézkedés mégiscsak érintette a költségvetést, s így a közpénzeket. A német jogszabály ugyanis azáltal, hogy az áramszolgáltatókra vásárlási kötelezettséget ír elő a tényleges piaci értéknél magasabb áron, csökkenti a vállalatok nyereségét, ezzel párhuzamosan tehát csökken az általuk befizetendő adó is. A Bíróság válasza erre az volt, hogy az általa levont következtetést – miszerint a német jogszabály rendelkezése nem minősül állami támogatásnak – nem befolyásolja az a tény, hogy a StrEG rendelkezéseiből fakadó, az áramszolgáltató vállalkozásokra háruló pénzügyi teher következtében valószínűleg csökken az állam adóbevétele. Ez a következmény ugyanis a törvényi rendelkezés egy velejáró tulajdonsága, amely nem tekinthető a „zöld” energia termelőit az „állam számlájára” előnyben részesítőnek.

¹⁰⁷ Keppenne, *Nederlands tijdschrift voor Europees recht* 2001

Jacobs főügyész egyetértett a Bíróság megállapításával, és ő is leszögezte, hogy az adóbevétel csökkenése a StrEG rendelkezéseiben benne rejlő „mellékhatás”. Ez azonban nem ütközik ellentmondásba a későbbi Stardust Marine-ügyben kifejtett véleményével, ahol is megállapította, hogy az állami támogatás valamely állami bevételről való lemondásban is megtestesülhet. A legalapvetőbb különbség, hogy a PreussenElektra esetében az adóbevétel csökkenése a kérdéses intézkedésnek egy esetleges velejárója, míg a Stardust Marine-ügyben az állam a támogatásnak kifejezetten azt a formáját választotta, hogy lemond az állam bizonyos bevételeiről.

III. A Stardust Marine-ügy

A Stardust Marine egy Franciaországban bejegyzett társaság volt (már felszámolásra került), amely hajóbérlésre és hajó-üzemeltetésre szakosodott, és főként tengeren túli francia területeken végezte tevékenységét. A SBT-Batif (amely a köztulajdonban lévő Crédit Lyonnais csoport egyik leányvállalata) a Stardust, illetőleg a Stardust jachtjaiban részesedést szerző befektetők bankjaként működött. A Stardust Marine a '90-es években jelentős veszteséget termelt, de mind a SBT-Batif, mind a Crédit Lyonnais csoport más bankjaitól kapott hiteleket, hitelgaranciát és kockázatitőke-injekciót.

A Stardust Marine egyik versenytársa panasszal fordult a Bizottsághoz, amely döntésében állami támogatásnak minősítette a Stardustnak nyújtott segítséget, és Franciaországot a 450 millió francia frank (mintegy 68 millió euró) összegű támogatás visszafizettetésére szólította fel. A francia kormány a döntést megtámadta a Bíróság előtt.

1. Állami források a Stardust Marine-ügyben

A Bizottság érvelése szerint a Stardust Marine-nak nyújtott pénzeszközök a Római Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerinti állami forrásokból valók, hiszen a Crédit Lyonnais vállalatok, amelyek részt vettek a Stardust finanszírozásában, egy állami cég leányvállalatai. Mivel ezek a vállalatok állami irányításúak, ezért azok intézkedései az államnak tudhatók be, így a források is állami források. A francia kormány ezzel szemben azt hangsúlyozta, hogy a finanszírozó intézkedéseket nem lehet állami forrásokból származóknak tekinteni csupán amiatt, mert azok köztulajdonban álló vállalatoktól származnak. Az állami tulajdonban lévő bankok forrásait *ipso facto* állami forrásnak tekinteni helytelen, és az az állami és magánvállalatok közötti – a Római Szerződés 295. cikkébe ütköző – diszkriminációhoz vezet.

2. Jacobs főügyész véleménye

Jacobs főügyész a Stardust Marine-ügyben kifejtett véleményében arra az álláspontra helyezkedik, hogy az állami vállalatoktól származó források állami támogatásnak minősülnek. A főügyész szerint a lényegi kérdés nem az, hogy az állam milyen formában nyújt támogatást (tehát, hogy az állami költségvetésből kifizetett pénzösszegként vagy éppen csökkentett adókötelezettség formájában), hanem fontosabb ennél a források feletti kontroll. Az állami forrásoknak nem kell közvetlenül az állami költségvetésből származniuk, mint ahogy abban az esetben sem származik az állami támogatás közvetlenül az államkasszából, amikor bizonyos vállalkozásoknak egy meghatározott alapba kell kötelezően hozzájárulást fizetniük, és az alap – állami előírásra – juttat támogatást harmadik

személyeknek. Ez esetben tehát olyan források minősülnek államinak, amely források felett az állam közvetlen vagy közvetett kontrollja érvényesül.

A főügyész véleménye szerint nincs különbség az állam által létrehozott speciális alapokból finanszírozott intézkedés és az olyan intézkedés között, amelyet kezdettől fogva egy állami vállalat forrásaiból finanszíroztak, ha azt követően a vállalat támogatást kap az államtól. A közösségi jog tehát nem engedheti meg, hogy az állami támogatási szabályokat úgy kerüljék meg a tagállamok, hogy olyan állami vállalatokat hozzanak létre, amelyek tulajdonképpen támogatások juttatásával vannak megbízva.

Mindazonáltal nem lehet fenntartás nélkül állami forrásoknak tekinteni az állami vállalatok költségvetését. Jacobs főügyész szerint szükséges egy megszorító értelmezés: valamely tranzakció akkor minősül állami forrásból származónak, ha az intézkedés az államnak tudható be.

A főügyész az alábbi tényezők (figyelmeztető jelek) fennállásának elemzését javasolja annak megállapítása érdekében, hogy valamely intézkedés (forrástranszfer) államinak minősül-e:

- bizonyítéknak kell fennállnia arra vonatkozóan, hogy az intézkedés állami utasításra történt;
- meg kell vizsgálni az intézkedés természetét, arányát (itt van némi átfedés a piaci magánbefektető/hitelező elvével);
- szükséges megvizsgálni továbbá a kérdéses állami vállalat feletti állami kontroll mértékét;
- azt is számításba kell venni, hogy mennyire számít általános gyakorlatnak a kérdéses állami vállalat döntéseinek állami befolyásolása.

A Stardust Marine-ügyben a főügyész nem találta bizonyítottnak azt a feltételezést, miszerint a Crédit Lyonnais csoport vállalatait a francia hatóságok közvetve vagy közvetlenül befolyásolták volna, sőt valójában az derült ki, hogy a Stardust finanszírozásával kapcsolatos döntéseket autonóm módon – a francia hatóságok beavatkozása nélkül – hozták.

Jacobs főügyész véleményét dióhéjba foglalva megállapítható, hogy az állami vállalatok költségvetése „potenciális” állami forrás, amely akkor minősül állami támogatásnak, ha maga az intézkedés az államnak tudható be.

3. A Bíróság határozata

A Bíróság ítéletében nagyjából követte a főügyész véleményét, ezért megsemmisítette a bizottsági határozatot, és a Bizottságot az eljárás költségeinek viselésére kötelezte. Az állami forrásokkal kapcsolatban a Bíróság az alábbi általános következtetéseket vonta le: a Római Szerződés 87. cikke szerinti megfogalmazás¹⁰⁸ alapján nem lehet különbséget tenni olyan esetek között, amikor a támogatást közvetlenül az állam nyújtja, illetőleg valamely vállalkozásán keresztül. Ahhoz, hogy az előny a 87. cikk szerinti állami támogatásnak minősüljön, két feltételnek együttesen kell fennállnia: közvetve vagy közvetlenül állami forrásból származik és az államnak tudható be. A francia kormány érvelése – miszerint a Bizottság tévesen minősítette a CL csoport hiteleit állami forrásokból származónak –

¹⁰⁸ „állami forrásból bármely formában nyújtott támogatás...”

helytelen, hiszen a CL csoport leányvállalatai a *Transzparencia irányelv* értelmében vett állami vállalatok, amelyre a francia hatóságok közvetve vagy közvetlenül döntő befolyást gyakorolhatnak. A Bíróság ugyanakkor hozzátette, hogy ez az értelmezés nem vezethet az állami és magánvállalatok közötti hátrányos megkülönböztetéshez.

A Bíróság továbbment annak vizsgálatában, hogy valamely pénzügyi segítséget jelentő intézkedés mikor tulajdonítható az államnak. Jacobs főügyészhez hasonlóan elvetette a Bizottság következtetését, amelyet az csupán arra alapozott, hogy a kérdéses intézkedést egy állami vállalat hozta. A főügyész véleményét követve a Bíróság egy gyakorlatias megközelítést ajánlott az államnak való beszámíthatóság megállapítására, mégpedig – korábbi esetekre hivatkozva – állami intézkedésnek minősül például, ha a kérdéses állami vállalat nem hozhatta meg döntését anélkül, hogy tekintetbe ne vette volna az állami hatóságok elvárásait¹⁰⁹; vagy egy másik esetben¹¹⁰ a vállalatnak egy miniszteri bizottság utasításait kellett figyelembe vennie. A Bíróság további tényezőket sorolt fel, amelyek mérlegelése szintén fontos e kérdés megítélésakor: az állami vállalatnak a közigazgatási struktúrába való integrációjának mértéke; a vállalat tevékenységének természete, illetve a normál versenyfeltételek közötti szereplése; a vállalat jogi státusza (közjogi rendelkezések vonatkoznak-e rá, vagy a gazdasági társaságokról szóló jogszabály hatálya alá tartozik); a vállalat feletti hatósági felügyelet intenzitása, továbbá minden olyan jel, ami arra mutat, hogy a vállalat döntésének meghozatalában szerepet játszott az állami hatóság stb.

A Bíróság döntésében megállapította, hogy annak ellenére, hogy gazdasági társaságként létrehozott és működő vállalatról van szó és lehetetlen eleve kizárni az állami befolyásolás lehetőségét, a Stardust Marine-ügyben a Bizottság mégis tévesen határozott, amikor a vállalat állami természetét (mint ún. szervezeti kritériumot) az államnak való beszámíthatóság kizárólagos próbakövének tekintette. Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a vállalat állami természete szükséges, de nem elégséges feltétele annak, hogy az intézkedést államinak lehessen tekinteni.

IV. Állami források, az államnak való beszámíthatóság, valamint az állami vállalatok büdzséje

Amennyiben elfogadjuk az államnak való beszámíthatóság koncepcióját, felmerül a PreussenElektra és a Stardust Marine-ügyben hozott ítélet ellentmondásossága. A PreussenElektra-esetben a Bíróság a magánvállalatokra korlátozta a „zöld” energia minimum áron való vásárlásának kötelezettségére vonatkozó elemzését. E jogesetben ugyanis a forrástranszfer magánvállalatok büdzséjéből származott, amely felveti a kérdést, hogy ha állami vállalatok lettek volna a vásárlási kötelezettség alanyai, ugyanaz az ítélet születik-e.

A Transzparencia irányelv szerint államinak minősül valamely vállalkozás, ha arra az állam döntő befolyást¹¹¹ gyakorolhat. Ez a döntő állami befolyás ugyanakkor érvényesül-e olyan esetben, amikor az állami vállalat egy általánosan alkalmazandó törvényi rendelkezést hajt végre költségvetése terhére? A „döntő befolyásból” kiinduló megközelítés túl formális és meglehetősen rugalmatlan, amely nem tesz különbséget a vállalat különböző típusú döntései között. Fontos továbbá az állami aktusok közti megkülönböztetés is. Egyfelől az állam

¹⁰⁹ C-303/88. Olaszország v. Bizottság

¹¹⁰ C-305/89. Olaszország v. Bizottság

¹¹¹ Lásd: 80/723/EGK irányelv 2. cikke

hozhat állami döntéseket a vállalkozásain keresztül, másrészt dönthet piaci szereplőként, egyszerű részvényesként.

A PreussenElektra tényálláselemeiből kiindulva sem az állami, sem a magánvállalatoknak nem volt – a törvényi előírásoknak megfelelően – más alternatívájuk, mint a „zöld” energia (piaci értékénél magasabb áron) való megvásárlása. Mindaddig tehát, amíg az állami vállalatok a magánvállalatokhoz hasonlóan „viselkednek”, illetve ugyanazon jogszabályok vonatkoznak rájuk, nem lesz az állami vállalat döntése az államnak betudható. Általánosabban fogalmazva: valamely forrástranszfer akkor tudható be az államnak, ha az állami vállalat politikai (és nem feltétlenül gazdasági) kritériumok alapján hozza meg a transzferrel kapcsolatos döntést. Ugyanakkor az állami vállalat aktusa nem számítható be az államnak, ha azt a vállalat valamely jogszabály alapján hozta, amely jogszabály megkülönböztetés nélkül vonatkozik az állami és a magánvállalatokra. A PreussenElektra-ügyben az állami vállalatok piaci szereplőként működnek: *nem ők* döntenek a „zöld” energia termelőinek támogatásáról, hanem csupán végrehajtják a törvény rendelkezéseit.

Következtetésként tehát megállapítható, hogy amennyiben jogszabály rendelkezik vállalatok költségvetését érintő forrástranszferről – megkülönböztetés nélkül mind az állami, mind a magánvállalatokra vonatkozóan –, akkor e tranzakció nem tekinthető olyan állami forrásokból származó támogatásnak, amely az államnak tudható be. E helyzetben az állam nem használja ki azt a helyzetét, hogy döntő befolyást gyakorolhat az állami vállalatokra, illetőleg e tekintetben nincs jelentősége a döntő befolyásnak.

Fontos megjegyezni, hogy jelen elemzés nem korlátozódik a piac egy meghatározott struktúrájához, tehát a fenti megállapítások egyaránt érvényesek akkor, ha a vásárlási kötelezettségben érintett vállalkozások 90%-a állami tulajdonban van és csupán 10% magánvállalat, illetőleg fordított esetben is. Az elemzés eredménye akkor lenne más, ha az állami vállalatok valamely piacon olyan pozícióban vannak, hogy képesek befolyásolni a hatósági árakat. Végső következtetésünk tehát az, hogy amennyiben egy törvény által előírt – minimum áron történő – vásárlási kötelezettség nem minősül állami támogatásnak, akkor e megállapítás érvényes lesz függetlenül arra, hogy a kötelezett vállalkozás állami vagy magántulajdonban van.

Az elmaradott térségekben megvalósított beruházásokhoz nyújtott adókedvezmények¹¹²

Fordította: dr. Staviczky Péter

Az alábbi támogatás alapján jól áttekinthető, hogy egy – az Európai Unió által felállított követelményekkel összeegyeztethető – beruházási támogatást tartalmazó intézkedésnek milyen kötelező elemeket kell tartalmaznia. Továbbá kiemelendő, hogy az intézkedésbeli támogatható beruházás definíciója megegyezik a regionális támogatásról szóló iránymutatásban meghatározottal.

I. Eljárási alapok

Az olasz hatóságok 2000. október 5-i levelükben a Római Szerződés (a továbbiakban: Szerződés) 88. cikkének (3) bekezdése alapján bejelentettek a Bizottságnak egy intézkedést, amely az elmaradott térségekben megvalósítandó beruházásokat segíti.

Mivel az intézkedés érinti a mezőgazdaságot és a szállítást is, három részre kell bontani:

- A: az intézkedés azon részei, amelyek nem érintik a mezőgazdaságot és a szállítást,
- B: az intézkedés azon részei, amelyek a szállításra vonatkoznak,
- C: az intézkedés azon részei, amelyek a mezőgazdaságra vonatkoznak.

Jelen döntés kizárólag az intézkedés azon részeire vonatkozik, amelyek nem tartoznak a mezőgazdaság vagy a szállítás körébe (A).

II. Az intézkedés leírása

A intézkedés minden olyan vállalkozás beruházását támogatja, amely valamelyik, a Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjaiban meghatározott régióban¹¹³ valósul meg. Az intézkedés célja a régiók fejlődésének elősegítése, jogi alapja a 2001. évi költségvetési törvény, éves felhasználható kerete: 4,6 milliárd euró.

A kedvezményre bármelyik, a fenti régiókban tevékenységet végző vállalkozás jogosult. A kis- és középvállalkozások és a nagyvállalkozások között azonban létezik bizonyos megkülönböztetés.

Az olasz hatóságok az érzékeny ágazatokra vonatkozó szigorúbb szabályok figyelembe vételével hozták meg az intézkedést. Az intézkedés nem alkalmazható nehéz gazdasági helyzetben lévő vállalkozásokra, és amennyiben a multiszektorális keretszabály hatálya alá tartozó nagyberuházásokhoz kapcsolódik, az olasz hatóságok e szabály betartására is ügyelnek.

Az előző bekezdésben ismertetett célra nyújtott támogatások a Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése alapján egyenként kerülnek bejelentésre, az intézkedés alapján a kedvezményezettnek adóbevallásában a következőkről kell nyilatkoznia:

¹¹² N 646/A/00 Olaszország

¹¹³ Az a) pont a közös piaccal összeegyeztethetőnek minősíti, az olyan térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatásokat, ahol rendkívül alacsony az életszínvonal vagy jelentős az alulfoglalkoztatás. A c) pont szerint az a támogatás is összeegyeztethető, amely az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését mozdítja elő, amennyiben nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes módon.

- tevékenysége nem tartozik egyetlen érzékeny ágazathoz sem,
- nem tartozik a megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás hatálya alá,
- a támogatni kívánt beruházás nem tartozik a multiszektorális keretszabály szerinti nagyberuházások közé.

A támogatást adókedvezmény formájában lehet igénybe venni. A támogatási intenzitást egyrészt az olaszországi regionális támogatási térkép, másrészt a Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjaiban meghatározott szabályok alapján állapították meg.

Az egyes régiók maximális támogatási intenzitásai a következők:

- Calabriában 50%, Basilicatában, Campaniában, Pugliában, Szardínián és Szicíliában 35% (87. cikk (3) bekezdés a) pontja),
- A 87. cikk (3) bekezdés c) pontjában meghatározott régiókban 8%, kivéve Abruzzo és Molise régiókban, ahol 20%.

Kis- és középvállalkozások esetében a Szerződés 87. cikk (3) bekezdés a) pontja alá tartozó régiók esetében a maximális támogatási intenzitás 15 százalékponttal, a c) pont alá tartozó régiókban a kivállalkozásoknál 10, középvállalkozásoknál 6 százalékponttal növelhető. Abruzzo és Molise régiókban a kis- és középvállalkozások maximális támogatási intenzitása egyaránt 10 százalékponttal emelhető.

A támogatás nyújtásához a kedvezményezettre a következő feltételeknek kell teljesülniük:

- a beruházás minimum 25%-át saját forrásból finanszírozza,
- a támogatással létrehozott beruházást legalább 5 évig fenntartja,
- nehéz gazdasági helyzetben lévő vállalkozás nem támogatható,
- szintentartás nem támogatható,
- az elszámolható költségek terén az immateriális beruházások nagysága – nagyvállalatok esetén – nem haladhatja meg a 25%-ot, és ezek csak a támogatásra jogosult régióban, a támogatással létrehozott ingatlanban használhatók fel.

A támogatás csak az épületek, berendezések és gépek költségeire fordítható. Az intézkedés által biztosított kedvezmény más támogatással együttesen nem nyújtható, ezt a kedvezményezettnek adóbevallásában is vállalnia kell.

Az olasz hatóságok vállalták, hogy az intézkedés alkalmazásáról éves jelentést készítenek.

III. Az intézkedés megítélése

Annak érdekében, hogy az intézkedésről megállapítható legyen, hogy a Szerződés 87. cikke szerinti állami támogatásnak minősül-e, a következőket kell tisztázni:

- Biztosít-e gazdasági előnyt a kedvezményezetteknek, amelyhez a támogatás nélkül nem jutnának hozzá.
- Csak bizonyos meghatározott körhöz tartozó vállalkozások jogosultak-e a kedvezmény igénybevételére.
- A támogatás a verseny torzításával vagy ennek veszélyével jár-e.
- Érinti-e a tagállamok közötti kereskedelmet.

A támogatás nem csak pozitív juttatás lehet, hanem adókedvezmény formájában is megvalósulhat, hiszen hatását tekintve csökkenti az államháztartás bevételeit, tehát állami forrásnak minősül.

Mivel a kedvezményt csak bizonyos régiókban tevékenységet végző vállalkozások vehetik igénybe, a verseny veszélyeztetésének feltétele teljesül. A támogatás érinti a tagállamok közötti kereskedelmet, mivel a kedvezményezettnek könnyebben tudnak exportálni a Közösségen belül, míg a támogatás következtében a külföldi vállalkozások olasz piacra történő exportjának esélye csökken.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a Szerződés 87. cikkében meghatározott feltételek teljesülnek, így az intézkedés állami támogatásnak és tiltottnak minősül, kivéve, ha a Szerződésben megfogalmazott alábbi speciális szabályok valamelyikének megfelel.

A közös piaccal való kompatibilitás vizsgálatára a Szerződés alapján a Bizottság jogosult, az összeegyeztethetőségre vonatkozó feltételeket a Szerződés 87. cikkének (2) és (3) bekezdései tartalmazzák.

A Bizottság megállapította, hogy a (2) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazására nincs lehetőség, mivel a támogatásnak nincs szociális jellege (a) pont), nem természeti katasztrófa által okozott károk helyrehozatalára adható (b) pont), valamint nem a Németország felosztásából eredő gazdasági hátrányok ellensúlyozásához szükséges (c) pont).

Beruházási támogatásról lévén szó a Bizottság azt is megvizsgálta, hogy alkalmazhatóak-e a Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjaiban megfogalmazott kivételek, a regionális támogatásról szóló iránymutatás¹¹⁴ valamint a Szerződés 87. és 88. cikkeinek kis- és középvállalkozások támogatása esetén történő alkalmazásáról szóló rendelet¹¹⁵ szabályai.

IV. Nagyberuházások támogatása

Az intézkedés az iránymutatásoknak megfelelően nem csak az induló beruházások támogatását engedélyezi, létező telephely továbbfejlesztése vagy a gyártási folyamatban végrehajtott alapvető változtatás is támogatható. Az intézkedés a beruházás fogalmát a nettó beruházási érték különböző számítási módjainak meghatározásával definiálja:

- a bruttó beruházás mértéke egy vállalkozás új aktíváin belül, bizonyos bázisidőszak alatt (ami megmutatja a vállalkozás kapacitásának növekedését), és
- az eladások értéke és az aktívák amortizációja ugyanezen a bázisidőszakon belül (ami a kapacitás-csökkenés mérésére szolgál).

A támogatható beruházás meghatározásához a beruházás bruttó költségéből le kell vonni a szinttartást, az eladásokból származó bevételeket és az amortizációs költségek bázisidőszakra eső összegét. A definíció alapján a támogatható beruházás fogalma megegyezik a regionális támogatásról szóló iránymutatásban meghatározottal. Új társaságok esetében az elszámolható költségek köre megegyezik az iránymutatásban megadottal, létező vállalkozásoknál pedig kisebb vagy egyenlő azzal.

A Bizottság megállapította, hogy az intézkedés régióként meghatározott maximális támogatási intenzitásai összeegyeztethetőek a Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjaival (regionális támogatási térkép). A támogatási intenzitások és a támogatás nyújtása megfelel a fenti iránymutatás 4.5, 4.8 és 4.10 pontjainak.

¹¹⁴ HL C 74. szám, 1998.03.10., 9. o.

¹¹⁵ HL L 10. szám, 2001.01.13., 33. o.

V. Kis- és középvállalkozások támogatása

A Bizottság megállapította, hogy az intézkedés kis- és középvállalkozásokat meghatározó definíciója megfelel a Bizottság 1996. évi ajánlásának¹¹⁶ és a kis- és középvállalkozások támogatásáról szóló 70/2001. számú rendeletnek. A maximális támogatási intenzitás kis- és középvállalkozások esetében sem haladja meg a regionális térkép által felállított korlátot. Az intézkedés az elszámolható költségek és a telekre fordítható összeg tekintetében is megfelelő. Az iránymutatás 25 % saját forrásra és a beruházás 5 évig tartó fenntartására vonatkozó rendelkezései is teljesülnek.

Konklúzió

A fentiek alapján a Bizottság megállapította, hogy a vonatkozó jogszabályi kritériumoknak az intézkedés megfelel, így az intézkedés alapján nyújtható támogatás összeegyeztethető a közös piaccal.

¹¹⁶ HL L 107. szám, 1996.04.30., 4. o.

**Adolfo Barberá Del Rosal és Jan Kleinheisterkamp: A közös piacot sértő üzleti adózás:
az Elsőfokú Bíróság állami támogatásokkal kapcsolatban hozott fontos döntése**

Fordította: Tóth Annamária

Napjainkban egyre sürgetőbb kérdés az adóintézkedések formájában nyújtott állami támogatások megítélése. A közös valuta és a magas szintű harmonizáció felerősítette az állami támogatások torzító hatásait, emellett a verseny rendkívül felélénkült.

Az adórendszer mindezidáig kívül maradt a harmonizációs törekvéseken; számos alkalommal ily módon támogatják a helyi gazdaságot, melynek természetesen versenytorzító hatása van: a cégek „megvásárolják” a támogatásokat.

Az Elsőfokú Bíróság (a továbbiakban: Bíróság) a spanyol *Ramondín-ügy* kapcsán foglalkozott a témával.

A Ramondín-eset

A Ramondín S.A. egy világvezető vállalat a különböző pezsgők és egyes minőségi italokhoz ólomkupakokat gyártó cégek piacán. A vállalat 1971-ben alakult Riojában, majd a vezetőség 1997-ben úgy döntött, hogy a vállalat székhelyét és minden helyi termelését átteszi a folyó túloldalán található Álavába, ahol Ramondín Capsulas S.A. néven új vállalatot alapított. Ez utóbbi cég 1999-től minden tevékenységet átvett, többek között egy majdnem 25 millió eurós és 30 munkahelyet teremtő beruházási tervet. Itt Baszkföldön ugyanis az új vállalatok jelentős támogatást kapnak, s a Ramondín a 23.18 millió eurós beruházásának 45%-hoz adóhitelt kapott, még hozzá határozatlan időre.

A Bizottság a szomszédos Riojai Autonóm Közösségtől értesült az ügyről, Ramondín ugyanis értesítette őket, hogy ha Riojától nem kap kedvezőbb ajánlatot, akkor a gazdasági- és adókedvezmények miatt Álavába költözik.

A Bizottság végső döntésében állami támogatásnak minősítette a Ramondínnak (adóhitel) és a Ramondín Capsulasnak (adóalap csökkentése) adott kedvezményeket, mivel jellegüket tekintve szelektívek. Ez nem csak abból következik, hogy az álavai kormány diszkrecionális jogköréből eredően adóhiteleket osztogat, hanem abból is, hogy csupán bizonyos körű beruházók juthatnak hozzá (a legalább 500 ezer eurót befektető, legalább 10 állást teremtő új cégek az adóalap csökkentése esetén, illetve biztos pénzügyi háttérrel rendelkező nagy ipari beruházók adóhitel esetén). A Bizottság szerint ezen intézkedések nem indokolhatók az adórendszer általános jellegzetességeivel.

Az adóköteles összeg csökkentése működési támogatás, mivel az a Ramondín Capsulas mindennapi, működéssel kapcsolatos költségeit hivatott enyhíteni: a vállalat jövedelmezőbb lett, és javított a nettó eredményeken is. Márpedig működési támogatás csak kivételesen fogadható el, a Római Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) pontja szerinti esetben.

A Ramondínnak adott adóhitel a beruházási támogatáshoz hasonlítható. Ennek egy része nem érte el a 25%-os támogatásküszöböt, kompatibilis a közös piaccal, az ezt meghaladó része viszont hátrányosan érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

A Bizottság végső döntése arra kötelezte Spanyolországot, hogy azonnal szüntesse be mindkét jogellenes támogatást. Ez ellen az Ávalai Provinciai Tanács, valamint a 2 cég fellebbezést nyújtott be az Elsőfokú Bírósághoz; a keresetet a Bíróság 2002. március 6-án elutasította.

Az eset kapcsán felmerülő kérdések

Hogyan határozhatjuk el az általánost a szelektív intézkedéstől?

A 87. cikk első két kritériuma szerint a kedvezményezettek adóterhének csökkentése a normál költségek csökkenését eredményezi, valamint az adóbevételről való esés megegyezik az állami források adó-felhasználási formában történő használatának.

A Ramondín részt vesz a tagállamok közötti kereskedelemben, nagy világpiaci részesedéssel rendelkezik, és termelésének 24%-át az EU-ba exportálja. A felmerülő probléma az intézkedés sajátossága vagy szelektivitása, ami csak állami támogatás lehet, ha bizonyos vállalkozást vagy bizonyos termékek előállítását támogatja. A tisztán általános intézkedések nem tartoznak ide, viszont a látszólag általánosak igen, ha van szelektív elemük.

A felek szerint a Bizottság a szelektív intézkedéssé való minősítést a regionális hatályra alapozta, ezt a Bíróság nem így látja. A belső pénzügyi autonómia nem ment fel a kötelezettségek alól, bármely szinten hozzák is az intézkedést.

Az EU Bíróságának esetjoga szerint az általános intézkedések szelektivitása nyilvánvaló lehet, különösen ahol a közigazgatás hatásköre az általános adószabályok alkalmazása a sajátos esetekben, olyan kritériumok alapján, mint a kedvezményezettek kiválasztása, pénzügyi támogatások összege vagy egyes időhatárok. Ezek alapján a Bizottság úgy ítélte, hogy a 45%-os adóhitel szelektív intézkedésnek minősül. Jelen esetben az ávalai hatóság határozta meg a beruházás összegét, az időhatárokat és egyéb más megszorításokat.

A Bíróság megerősítette a Bizottság azon döntését, miszerint az adóhitelhez szükséges 15 millió euró minimális beruházás *de facto* korlátozza a jelentős gazdasági forrással rendelkező vállalatok adókedvezményét. A Bíróság elutasította azt, hogy ez objektív feltételeknek egy mennyiségi kitétele lenne, mely lehetővé tenné speciális intézkedések tervezését nagyberuházások részére, mintsem a KKV-k számára.

Az adóalap csökkenésénél a küszöb jóval alacsonyabb volt, bár ez is elég ahhoz, hogy szelektívnek minősüljön. A kérdés tehát az, hogy igazolhatóak-e az adóintézkedések nem differenciált alkalmazhatóságának szabálya alóli ilyen kivételek.

Összeegyeztethetőség az adórendszerrel

Az esetjog és a Bizottság gyakorlata szerint egyes sajátos adóintézkedések elfogadhatók és mentesülhetnek a Római Szerződés 87. cikke (1) bekezdésének tilalma alól, ha az adórendszer általános felépítésével, természetével összhangban vannak. Egyrészt érthető és világos a gazdasági növekedést célzó belső törekvés, másrészt a Bíróság kiemelte, hogy a bevételek növelése nehezen egyeztethető össze az adócsökkentések engedélyezésével, és még ha elfogadható is, elérhető az általános megközelítés rendelkezéseivel is.

Konklúzió

A bíróság ítélete a Ramondín ügyben világos útmutatást adott az adóintézkedések megítélését tekintve. A szükséges szelektivitás szintje alacsony: minden lényeges korlátozás az engedélyezés területén *a priori* szelektív intézkedésnek fog minősülni, s a Bizottság alaposan vizsgálni fogja az adóintézkedéseket. Ami döntő, az a korlátozás jellege, valamint az, hogy maga az intézkedés milyen kapcsolatban van az adórendszer általános felépítésével. A bizonyítási kötelezettség azon hatóságokat terheli, akik a korlátozó intézkedéseket kívánják alkalmazni.

Három francia kutatás-fejlesztési állami támogatás

Fordította: dr. Staviczky Péter

2002. március 12-én a Bizottság három, Franciaország által benyújtott, mikroelektronikai kutatás-fejlesztésre vonatkozó egyéni támogatást hagyott jóvá.

A három elfogadott projekt a MEDEA+ program keretében valósul meg. A MEDEA+ egy igen széleskörű európai program, amelynek célja, hogy növelje az európai mikroelektronikai ipar, ezzel együtt az felhasználói ipar, különösen az elektronikus rendszerek technológiai fejlettségét, azáltal, hogy ösztönzi az iparág résztvevőinek állami vagy egyetemi laboratóriumokkal és a különböző tagállamok ipari kutatóközpontjaival való együttműködését a K+F tevékenységek terén.

A francia állam anyagi hozzájárulását a MEDEA+ programhoz, mint kutatás-fejlesztési támogatást a Bizottság 2001. április 11-én engedélyezte. Az engedély azonban nem tartalmazta az elismerhető költségek körét, és nem vonatkozott a különösen nagymértékű állami támogatásokra.

A 2002. március 12-én engedélyezett három nagymértékű támogatás a T/201, T/301 és T/304 számot kapta.

A T/201-es projekt az európai mikroelektronikai ipar versenyképességét erősítő, új generációs CMOS¹¹⁷ technológiákhoz kapcsolódó kutatás-fejlesztést öleli fel. A K+F tevékenység célja, annak meghatározása, hogy az áramkörök 130 nm alá csökkentéséhez szükséges-e szerkezeti váltás vagy új alapanyagok felhasználása.

A T/301-es projekt az ún. „fehér szobák” infrastruktúrájának alapanyagaihoz és felszereléséhez kapcsolódik. A fehér szobákban készülnek az új generációs, 300 nm-es szilíciumlapra nyomtatott áramkörök és a 100 nm nagyság alatti műveletek.

A T/304-es projekt egy európai fejlesztési forrás, amelynek célja mérőműszerek kifejlesztése, kielégítve a 100 nm-es CMOS félvezetők gyártóinak igényét.

Mindhárom projekt a mikroelektronikai iparág képviselői és a különböző tagállamok kutatóközpontjai közötti széles együttműködésen alapul. A projekteken 19 francia cég, valamint más tagállamok (Németország, Belgium, Olaszország, Hollandia és az Egyesült Királyság) 29 szervezete vesz részt.

Franciaországban a támogatás az elszámolható költségek 50%-ára terjed ki, maximális mértéke 76 millió euró.

A Bizottság a kutatás-fejlesztési állami támogatásokra vonatkozó közösségi keretszabály alapján megvizsgálta a támogatást. Megállapította, hogy mindhárom terület tisztán meghatározott, a támogatás a projekt végrehajtásához szükséges, a projekt mennyiségileg és minőségileg jelentős, és végrehajtásuk közösségi érdeknek minősül.

A Bizottság továbbá megállapította, hogy a támogatni kívánt tevékenységek pre-kompetitív tevékenységek fejlesztését szolgálják, és az elszámolható költségek arányában megállapított támogatási intenzitás összeegyeztethető a közösségi jogszabályban meghatározott mértékkel.

A fentiek alapján a Bizottság a támogatást kompatibilisnek minősítette a Római Szerződéssel, annak 87 (3) b) pontja alapján, amely az állami támogatások nyújtásának

¹¹⁷ CMOS (Complementary Metal Oxide Semiconductor): rendkívül kis teljesítményfelvételű, zajvédett logikai áramkörös család, komplementer MOS

általános tilalma alól kivételt biztosít, azon projektek támogatására, amelyek megvalósítása fontos közösségi érdeknek minősül. Bár korábban gyakran sor került erre, a Szerződés ezen cikkét már évek óta nem alkalmazták kutatás-fejlesztési programok támogatásának elbírálásakor.

A Bizottság engedélyezte két baszk energetikai program támogatását

Fordította: dr. Staviczky Péter

Az Európai Bizottság 2002. június 19-én pozitív döntéssel zárta le a Római Szerződés 88. cikk (2) bekezdése alapján 2001. június 6-án megkezdett formális vizsgálati eljárását, két – a baszk kormányzat által nyújtott és a spanyol hatóságok által 2001. januárjában bejelentett – támogatási tervet tekintetében. Az egyik beruházás célja egy kombinált erőmű (Bahia de Bizcaia Electricidad, BBE), a másiké egy folyékony gázt átalakító (Bahia de Bizcaia Gas, BBG) központ létrehozása Bilbao kikötőjének környékén. A 2002. és 2003. között nyújtandó támogatás mértéke 30 millió euró a BBE, és 23,2 millió euró a BBG beruházás megvalósításához, melyeknek nettó támogatástartalma 7,88 % a BBE, és 7,8 % a BBG projekt esetében. A támogatások kedvezményezettjei a BBE és BBG társaságok, amelyekben a BP-Amoco, Repsol, Iberdrola és EVE cégek egyaránt 25-25 %-os tulajdonnal rendelkeznek.

A Bizottság fenti egyedi támogatásokkal szemben fennálló kétségei, amelyek alapján a formális vizsgálati eljárást megindította, eloszlottak. E tekintetben megállapította, hogy a tervet nem illeszkedik egyetlen, a Bizottság által engedélyezett támogatási program keretébe sem, ezért egyedi támogatásról van szó. E feltételek mellett, a regionális támogatásokra vonatkozó iránymutatásnak megfelelően a Bizottságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a versenyben jelentkező torzulások, amelyeket egy ilyen támogatás jelent, kompenzálva vannak-e azokkal az előnyökkel, amelyekben az érintett régió a projekt során részesül. A tárgybeli esetben a Bizottság megállapította, hogy a projekt célja a terület energiatermelésének és ellátásának a javítása. Különösen az átalakító központ jelent döntő javulást a térség gázellátásában, mivel a baszk terület távol esik az Ibériai-félsziget egyes földgáz-csatlakozási pontjaitól. A Bizottság továbbá figyelembe vette a projektek nagyságát, vagyis azt, hogy a régió GDP-jéhez jelentős mértékben hozzájárulnak.

Másrészt a Bizottság a projekteket megvizsgálta a nagyberuházásokra vonatkozó, multiszektorális keretszabály alapján is. E szerint egy ilyen projekt esetében az engedélyezhető maximális támogatási intenzitást egy sor feltétel szabályozza, mint a gyártandó termék földrajzi piacának fejlettsége, a tőke és létrehozott munkahelyek aránya és a regionális hatás, vagyis a közvetlenül és a közvetetten létrehozott munkahelyek száma. A Bizottság vizsgálta a projekt elszámolható költségeit is.

A BBE projekt esetében, ami a termékpiac fejlettségét illeti a Bizottság megerősítette kétségeit, amelyeket a spanyolországi (földrajzi piac) elektromos áram piaccal (termékpiac) kapcsolatban hangoztatott, mert a fogyasztás fejlődéséről rendelkezésre álló tények azt mutatták, hogy a piacon a multiszektorális keretszabály 7.8 pontja szerinti relatív recesszió található. Ennek következtében a BBE projekt maximális támogatási intenzitására 0,75-ös szorzót kell alkalmazni a spanyol hatóságok által kért 1,00-es helyett. Ami a gázpiacot illeti (a BBG projekt), megállapítható, hogy nincs recesszió, ezért a 1,00-es szorzó alkalmazható.

A Bizottság a regionális hatás megállapítása érdekében megvizsgálta egyes, a spanyol hatóságok által bemutatott közvetett munkahelyek igazolhatóságát. A Bizottság szerint ezen munkahelyek egy része nem vehető figyelembe. Végül a Bizottság megállapította, hogy a spanyol hatóságok által bemutatott elszámolható költségek egy része sem fogadható el.

Ezen vizsgálat után a Bizottság az (azóta már hatályon kívül helyezett) multiszektorális keretszabály alapján megállapította, hogy a maximális támogatási intenzitás nettó 9,9 % a BBE és 13,2 % a BBG projekt esetében. Figyelembe véve, hogy a intenzitások (7,88 % a

BBE és 7,8 % a BBG projekt esetében) nem haladják meg a fent megállapított maximális támogatási intenzitásokat, a Bizottság úgy döntött, hogy a baszk kormány által tervezett támogatás összeegyeztethető a Római Szerződéssel.

Magdalena Brenning¹¹⁸: A *de minimis* szabály alkalmazásának tisztázása az állami támogatás terén – az Európai Bíróság megerősítette a Bizottság holland benzinkutakkal kapcsolatos döntését

fordította: dr. Ivanics Gábor

Bevezetés

2002. június 13-án¹¹⁹ az Európai Bíróság megerősítette a Bizottság részben negatív döntését a német határ közelében lévő holland benzinkutaknak nyújtott állami támogatás ügyében¹²⁰. E döntésével a Bíróság fontos értelmezését adta a csekély jelentőségű vagy ún. *de minimis* támogatások alkalmazásának.

Háttér

A bírósági határozat a Bizottság azon döntéséhez kapcsolódik, amelyben a német határ közelében lévő holland benzinkutak egy csoportjának nyújtott állami támogatást összeegyeztethetetlennek nyilvánított. A támogatás azt a célt szolgálta, hogy 633 – a német határ közelében működő – benzinkút, 1997. július 1-jén bevezetett olajtermékeket (light oil) érintő fogyasztási adóemelés miatt bekövetkező bevételkiesését kompenzálja.

A támogatás támogatástartalma a beszerzett olajtermék mennyisége alapján került meghatározásra. A támogatás arányosan csökken a benzinkút német határtól való távolságával azzal a távolsággal. A folyósítás akkor ér véget, ha a németországi fogyasztási adó mértékét megemelik. A *de minimis* szabályról szóló bizottsági közleményben¹²¹ foglalt szabályok betartása érdekében a támogatás maximális mértéke úgy lett meghatározva, hogy az három év alatt ne haladhassa meg a 100.000 eurót.

A *de minimis* támogatásról szóló bizottsági közlemény értelmében három év viszonylatában meghatározott 100.000 ECU¹²² (jelenleg 100.000 euró) alatti támogatás nincs érzékelhető hatással a tagállamok közti versenyre és kereskedelemre. A támogatás csak akkor tartozik a Római Szerződés 87. cikke (1) bekezdésének hatálya alá, ha érinti a tagállamok közti kereskedelmet¹²³. Mivel a *de minimis* támogatás esetében ez a feltétel nem teljesül, a támogatást nem kell előzetesen bejelenteni¹²⁴.

A támogatások részletes vizsgálata után a kizárólagos vásárlási szerződések alapján 633 kedvezményezettből 450 esetben merült fel – a támogatáshalmozódási szabályok következtében – a *de minimis* összeghatár átlépésének a veszélye. A kérdéses 450 benzinkutat három alcsoportra lehet osztani.

A kedvezményezettek első csoportja esetében a támogatás azért minősült a közös piaccal összeegyeztethetetlennek, mert a holland hatóságok nem, vagy nem megfelelően tettek eleget az adatszolgáltatási kötelezettségüknek. Az információk hiánya miatt a Bizottság nem tudta kideríteni, hogy ki a végső kedvezményezett, és ezáltal nem tudta kizárni a tiltott támogatáshalmozódás létét. A kedvezményezettek második csoportja esetében a Bizottság

¹¹⁸ A szerző a Verseny Főigazgatóság, D-1 osztályának munkatársa

¹¹⁹ A Bíróság 2002. június 13-i döntése, C-382/99 (Holland Királyság v. Bizottság).

¹²⁰ 1999/705/EK bizottsági döntés (HL L 280. szám, 1999.10.30.)

¹²¹ Bizottsági közlemény a *de minimis* támogatásról (HL C 68. szám, 1996.03.06.) A közleményt felváltotta a 69/2001/EK bizottsági rendelet, amely a *de minimis* támogatás csoportmentességi szabályait tartalmazza. A rendelet teljes mértékben átvette a közlemény szövegét.

¹²² A bizottsági közlemény második szakasza

¹²³ A bizottsági közlemény első szakasza

¹²⁴ A bizottsági közlemény második szakasza

véleménye szerint a *de minimis* összeghatár átlépésének veszélye fennáll, mivel a támogatást benzinkutanként és nem tulajdonosonként nyújtották, ezért elképzelhető, hogy egy társaság által üzemeltetett több benzinkút esetében az összeghatárt meghaladó támogatás nyújtására kerül sor.

A harmadik csoport esetében a probléma abban állt, hogy a benzinkutak közös árszabályozási rendszert iktattak be a szerződéseikbe. E rendszer alapján a szállító köteles a terjesztő által – a speciális piaci körülmények következtében – elszenvedett kár bizonyos részét viselni. A rendszert beiktató társaságok esetében úgy tűnhet, hogy a holland kormány indirekt módon kompenzálja a szállítóknál felmerülő károkat. Ez azt jelenti, hogy az érintett olajtársaságok esetében a támogatás szabályellenes halmozódása fenyeget.

A Bizottság döntése ellen 70 kedvezményezett fellebbezett az Elsőfokú Bíróságnál (CFI), a holland állam pedig az Európai Bírósághoz (ECJ) fordult. 2000 márciusában a CFI – az ECJ döntésének meghozataláig – felfüggesztette a saját eljárását. Philippe Léger főügyész 2002. március 14-én nyújtotta be az ügyvel kapcsolatos véleményét¹²⁵.

Az ítélet

A Bíróság mind anyagi, mind eljárásjogi szempontból fenntartotta a Bizottság megállapításait. A bírósági ítéletből és a főügyész véleményéből¹²⁶ a *de minimis* szabály alkalmazását illetően levonható néhány hasznos következtetés.

Először is, a Bíróság megerősítette, hogy a Bizottság hatásköre a tagállamok által nyújtott támogatások ellenőrzése terén kiterjed a *de minimis* támogatásra is. A *de minimis* közlemény szabályainak megfelelően¹²⁷ és a főügyész véleményével¹²⁸ egyező módon a Bíróság elfogadta, hogy a tagállamoknak a Bizottság ellenőrzési munkáját segíteniük kell¹²⁹. Mindazonáltal a Bíróság nem erősítette meg kifejezetten a fellebbezésre adott bizottsági védekezésben foglaltakat, miszerint a holland államnak kellett volna gondoskodnia egy olyan ellenőrzési rendszerről, ami lehetővé tette volna a Bizottság számára, hogy minden kétséget kizáró módon megbizonyosodjon arról, hogy a *de minimis* összeghatárt nem lépik túl¹³⁰. A Bíróság¹³¹ és a főügyész¹³² anélkül, hogy állást foglalt volna abban a kérdésben, hogy a kért információk elbírálása kizárólagosan a Bizottság hatáskörébe tartozik-e vagy nem, relevánsnak ítélte az információkérés¹³³.

Másodszor, a Bíróság hangsúlyozta a tagállamok és a Bizottság jó viszonyának fontosságát az állami támogatási eljárás és az esetleges visszatérítési kötelezettségből eredő nehézségek

¹²⁵ A főügyész véleménye a C-382/99 Holland Királyság vs. Bizottság esethez. (European Court reports 2002. I-05163. o.)

¹²⁶ A véleményében a főügyész (45. szakasz) felveti a *de minimis* szabály jogszerűségének kérdését, mivel a jelenlegi bírósági gyakorlat elvetni látszik a pusztán mennyiségi megközelítést. Tekintve azonban hogy a Bíróság hivatalból nem vizsgálhatja egy intézményi rendelkezés jogszerűségét, a kérdéssel nem foglalkozik. A *de minimis* szabály erősödését eredményezte a 994/98/EK tanácsi rendelet (HL L 142. szám, 1998.05.14.) és a *de minimis* csoportmentességi rendelet (HL L 10. szám, 2001.01.13., 30. o.) elfogadása.

¹²⁷ A bizottsági közlemény utolsó szakasza

¹²⁸ A főügyész véleményének 57. szakasza

¹²⁹ Az ítélet 26. szakasza

¹³⁰ A bizottsági közlemény 59. szakasza. A kérdést az új csoportmentességi rendelet megoldotta. A tagállamnak nyilván kell tartania minden ezen a jogcímen adott támogatást. A nyilvántartásnak az elbíráláshoz szükséges minden információt tartalmaznia kell

¹³¹ Az ítélet 79. szakasza

¹³² A főügyész véleményének 145. szakasza

¹³³ Az ítélet 75. szakasza

során¹³⁴. Ami az állami támogatási eljárást illeti, a Bíróság elvetette a holland kormány azon álláspontját, hogy *de minimis* támogatás esetén az adatszolgáltatási kötelezettséget kevésbé kell komolyan venni, mint a Római Szerződés 87. és 88. cikke szerinti esetekben¹³⁵.

A Bíróság a következőket mondja: „a tagállam számára a *de minimis* támogatás esetében is kötelező az adatszolgáltatási kötelezettségnek eleget tenni, amely alapján eldönthetővé válik a *de minimis* támogatás jogszerűsége.”¹³⁶ A Bíróság véleménye szerint az adatszolgáltatási kötelezettségnek azért is eleget kell tenni, mivel az a tagállam és a Bizottság közti együttműködés a Római Szerződés 5. cikke szerinti kötelezettségre is visszavezethető. A főügyész véleményében továbbmegy ennél: *de minimis* támogatás esetén fokozottan együtt kell működnie a tagállamnak a Bizottsággal, mivel a Bizottság a szükséges információk nélkül nem tudja ellátni ellenőrzési kötelezettségét.

A Bíróság utalt arra az általános kötelezettségre, hogy a visszafizetendő támogatás összegének meghatározása során (ahol az összeg meghatározása az át nem adott információkon alapul) a tagállami szervezetek együtt kell működniük a Bizottsággal, valamint arra is, hogy a visszafizetési határozat címzettjének a megállapításában segíteni kell a Bizottságot¹³⁷. Ami a határozat címzettjének a megállapítását illeti, a holland kormány a Bizottság elé terjesztheti a kérdés elbírálását.

Harmadszor, a főügyész egyetértett a Bizottsággal abban, hogy a *de minimis* szabály csak egy kivétel az általános szabályok alól, éppen ezért nagyon szigorúan kell értelmezni¹³⁸. A Bíróság is megerősítette mindezt, igaz csak indirekt módon, azáltal, hogy a Bizottság részéről kisebb bizonyító erejű bizonyítékokat is elfogad. A kisebb bizonyítóerő ebben az esetben azt jelenti, hogy elég csak a *de minimis* összeghatár átlépésének veszélyét bizonyítani¹³⁹. Hasonlóképpen a Bíróság elfogadta a Bizottság feltételezését, hogy a támogatási programon keresztül a benzinkutakat közös árszabályozási rendszerben üzemeltető olajtársaságok részesültek indirekt támogatásban, pusztán azért, mert a rendszer szerepel a szerződéseikben¹⁴⁰.

Végezetül a Bíróság megerősítette a Bizottság azon véleményét, hogy a támogatáshalmazódás elkerülése érdekében szükséges a végső kedvezményezett kilétét ismerni¹⁴¹. Ez a kérdés több esetben is felmerült az ítéletben:

Elsősorban is, a Bíróság elutasította a holland kormány álláspontját, miszerint a támogatások nem halmozódhatnak, mivel a kedvezményezett mindig egy benzinkút, és ezért nem kaphatja meg egynél többször a *de minimis* támogatást¹⁴². A Bíróság véleménye szerint, amelyet a főügyész¹⁴³ és a Bizottság¹⁴⁴ is támogatott, a benzinkutankénti támogatás azokban az esetekben, amelyekben egy cég több kutat is üzemeltet, annyi esetben részesíti

¹³⁴ A főügyész véleményének 160. szakasza szerint a visszafizetetés során felmerülő probléma nem kérdőjelezheti meg a döntés jogszerűségét.

¹³⁵ Az ítélet 45. és 48. szakasza

¹³⁶ Az ítélet 48. szakasza

¹³⁷ A főügyész véleményének 100-101. szakasza

¹³⁸ A főügyész véleményének 55. szakasza

¹³⁹ Az ítélet 23. szakasza

¹⁴⁰ Az ítélet 37-39. szakasza

¹⁴¹ Az ítélet 67. szakasza

¹⁴² Az ítélet 32. szakasza és a főügyész véleményének 119. szakasza

¹⁴³ Az ítélet 30. szakasza

¹⁴⁴ A főügyész véleményének 84-85. szakasza

támogatásban a vállalkozást, ahány kútja van¹⁴⁵, hiszen a támogatás végső kedvezményezettje a benzinkút tulajdonosa.

A Bíróság továbbá megállapította, hogy a végső kedvezményezettek az olajtársaságok, valamint, hogy a közös árszabályozási rendszer működtetése ugyanazzal a hatással jár, mint a *de minimis* támogatás¹⁴⁶. A főügyész ugyanerre a konklúzióra jutott a támogatás és az árszabályozási rendszer okozati összefüggéseinek vizsgálata során¹⁴⁷. Végezetül a Bíróság elismerte a Bizottság azon igényét, hogy továbbítsák neki a közös árszabályozási rendszerre vonatkozó egyedi szerződések, ugyanis azok szükségesek a végső kedvezményezett kilétének megállapításához¹⁴⁸.

Konklúzió

Ezzel az ítéletével a Bíróság leszögezte, hogy a *de minimis* szabályt nem alkalmazhatják a tagállamok úgy, hogy ezáltal megkerülik a Római Szerződés 87. és 88. cikkében foglaltakat. A *de minimis* szabály szigorú értelmezését rendelte tehát el, és a kumulációs szabály miatt kötelezővé tette a végső kedvezményezett kilétének megállapítását. A Bíróság azzal is elősegíti a *de minimis* szabály megfelelő alkalmazását, hogy megerősítette a *de minimis* támogatás esetére vonatkozó bizottsági kontroll kötelezettségét. Mindezek mellett hangsúlyozta a tagállam és a Bizottság együttműködésének a fontosságát az állami támogatási eljárás adminisztratív szakaszában és az esetleges visszafizetési eljárásban is.

¹⁴⁵ Az ítélet 32. szakasza

¹⁴⁶ Az ítélet 37. szakasza

¹⁴⁷ Az ítélet 62-68. szakasza

¹⁴⁸ A főügyész véleményének 120-130. szakasza

A Regional Selective Assistance támogatási program engedélyezése (N 731/2000. sz. eset)

Fordította: dr. Staviczky Péter

Eljárási alapok

A brit hatóságok 2000. november 7-i levelükben a Római Szerződés (a továbbiakban: Szerződés) 88. cikkének (3) bekezdése alapján bejelentették a Bizottságnak a „Regional Selective Assistance” (a továbbiakban: RSA) támogatási programot. A bejelentés célja annak bizonyítása, hogy a már 1984 óta létező, többször módosított támogatási program 2000. január 1-től hatályos változata összhangban áll a regionális támogatásról szóló iránymutatás¹⁴⁹ (a továbbiakban: iránymutatás) rendelkezéseivel.

A támogatási program leírása

A program fő célja, hogy a Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjai alapján meghatározott angol, skót és wales-i régiók versenyképességét új beruházások létrehozásával növelje. A program a mezőgazdasági termékek gyártásán, forgalmazásán és a széniparon kívül minden ágazatra kiterjed. A rendelkezés 2006. december 31-ig hatályos, éves költségvetése 240 millió font (mintegy 380 millió euró).

Az RSA-ból a következő beruházások támogathatók:

- új telephely létrehozása,
- már létező telephely kibővítése,
- a termékben alapvető változást létrehozó új tevékenység megkezdése, a termelés ésszerűsítése, diverzifikálása, módosítása, valamint
- bezárt, bezárásra váró telephely eladása.

A beruházásnak hosszú távú munkahelyteremtéssel, vagy munkahelyfenntartással kell járnia. Túltermelést okozó vagy munkahelyeknek csak Nagy-Britannián belüli áttelepítésével járó beruházások nem támogathatók.

A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás, kezességgel biztosított hitel és ezek kombinációja is lehet.

Az elszámolható költségek köre

- *Új beruházás támogatása esetén:* a föld, a tereprendezés, az épületek, a gépek (a beruházáshoz szükségesek járműveket is beleértve¹⁵⁰) és az immateriális javak (szabadalom, know-how) költségei. Immateriális javak közül csak azok támogathatóak, amelyeket a támogatással létrehozott telephelyen használnak, amortizálhatóak és harmadik féltől piaci áron vásárolták. Nagyvállalatok esetében az immateriális javakra fordított összeg nem haladhatja meg az egyéb eszközök költségének 25%-át. A fenti eszközöket legalább öt évig köteles a projektben fenntartani.

Az elszámolható költségek köre kiterjed az épületek bérleti költségeire, amennyiben a bérlet díját piaci áron fizetik meg és az épülettel kapcsolatban korábban semmilyen támogatást nem vettek igénybe. A bérletnek legalább nyolc évre kell szólnia. Az elszámolható költségek köre nem tartalmazza a működési költségeket, közmű

¹⁴⁹ HL C 74. szám, 1998.03.10., 9. o.

¹⁵⁰ Szállítási ágazatban működő vállalkozások esetén járművek vásárlásának támogatása nem engedélyezett.

díjakat, biztosítást és javításokat. A bérlet jelenértékének kiszámítása a minimum nyolc éves időszakra eső költségek diszkontálásával történik.

Az eszközök halasztott vétellel vagy pénzügyi lízingsel is megszerezhetők. Ezekben az esetekben a támogatás mértékét az eszközök bekerülési értéke határozza meg, amely nem haladhatja meg a készpénzzel történő adásvétel esetében fizetendő árat. Működési költségek (pl.: fenntartás) nem számolhatók el.

- *A beruházáshoz kapcsolódó munkahelyek támogatása esetén:* a beruházással létrehozott új munkahelyek két éves bruttó bérköltsége számolható el. A támogatás csak az új munkahelyekhez kapcsolódóan adható. A munkahelyek számának nettó növekedése a beruházást megelőző 12 hónap átlagos statisztikai létszámának és a beruházás utáni főállásban foglalkoztatottak számának összehasonlításával állapítható meg. Munkahely-teremtés esetén a támogatás nyújtásának feltétele, hogy a munkahely 5 évig fennmaradjon.

A maximális támogatástartalom és intenzitás számítása

A támogatásnak mindig – a megvalósítandó előnyök biztosításához szükséges – legkisebbnek kell lennie. A támogatás meghatározása nettó támogatási egyenértékkel történik (Net Grant Equivalent, NGE). Az NGE a nettó (adó nélküli, diszkontálás utáni) támogatás értékét mutatja meg.

Az RSA hatálya alá tartozó támogatás más támogatási programokkal együttesen is nyújtható. Az NGE kiszámítása során minden más regionális támogatást figyelembe kell venni, függetlenül attól, hogy helyi, regionális, nemzeti vagy közösségi forrásból származik. Továbbá a projekthez kapcsolódó, más célokra nyújtott támogatásokat is be kell számítani.

Az elszámolható költségek százalékában kifejezett NGE nem haladhatja meg a következő mértékeket:

- a 87. cikk (3) bekezdésének a) pontjában meghatározott régiók esetében nettó 35% (kis- és középvállalkozások (KKV) tekintetében + 15%),
- a 87. cikk (3) bekezdésének c) pontjában meghatározott régiók közül azokban, ahol teljesül az alacsony népsűrűség kritériuma, nettó 30%,
- a 87. cikk (3) bekezdésének c) pontjában meghatározott egyéb régiók esetében nettó 20, 15 vagy 10% az adott régiótól függően (+10% KKV-knak).

Ahol a regionális támogatás elszámolható költségei részben vagy egészben más támogatási célra is elszámolhatók, a nyújtható támogatásokat össze kell adni, és az adott program legkedvezőbb támogatási plafonját kell alkalmazni rájuk.

A támogatási igényt a projekt munkálatainak megkezdése előtt be kell jelenteni. A projekt finanszírozását a pályázónak kell saját vagy más magánforrásokból biztosítania, legalább 25%-ban.

Értékelés, elbírálás

A fenti támogatási program hatályba lépése előtti bejelentésével a brit hatóságok teljesítették a Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésében meghatározott követelményt.

A támogatási program keretében a Szerződés 87. cikkének (3) a) és c) pontjainak megfelelő régiókban a piaci feltételeknél kedvezőbb kamatozású visszatérítendő kölcsön vagy vissza nem térítendő támogatás formájában nyújtott állami támogatás alkalmas arra, hogy a kedvezményezettnek más tagállamokban tevékenykedő versenytársaival szemben előnyt

biztosítson, így lehetséges versenytorzító hatása miatt, mivel érinti a tagállamok közötti kereskedelmet, az intézkedés a Szerződés 87. cikkének (1) bekezdése szerint állami támogatásnak minősül.

A program alapján nyújtható támogatás a vállalkozás méretétől függetlenül a regionális támogatásra jogosult régiókban megvalósított új beruházásokhoz kapcsolódik. Ezért a Bizottság a 87. cikk (3) bekezdésének a) és c) pontjai, a regionális támogatásokról szóló iránymutatás, valamint a kis- és középvállalkozások támogatásáról szóló 70/2001. számú bizottsági rendelet¹⁵¹ (továbbiakban: KKV szabályozás) alapján vizsgálta meg a programot.

A program csak az Egyesült Királyság – Bizottság által elfogadott (N 265/00) – 2000-2006-os regionális térképének részét képező területeken alkalmazható. A Szerződés 1. számú mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékek gyártásához és forgalmazásához, halászathoz és szénbányászathoz nem nyújtható támogatás. Továbbá a brit hatóságok betartják az érzékeny ágazatokra (acélipar, hajóépítés, szintetikus szálipar, szállítás és gépjárműipar) vonatkozó speciális támogatási szabályokat.

Az RSA programból támogatható beruházások megfelelnek az iránymutatás 4.4 és 4.5 pontjaiban és a KKV szabályozás 2. cikkében meghatározott új beruházás definíciójának. Szintentartás támogatása kizárt.

A nyújtható támogatás a beruházás vagy a létrehozott munkahelyek nettó bérköltségének, illetve ezek kombinációjának értékével arányos. A Bizottság megfelelőnek találta, hogy a beruházás értéke az iránymutatás 4.5 és 4.6 pontjaival, továbbá a KKV szabályozás 2(c), 2(d) és 4(5) cikkeivel összhangban került meghatározásra (a beruházás materiális és immateriális elszámolható költségeinek köre). Beruházáshoz kapcsolódó munkahelyteremtés esetén a Bizottság megállapította, hogy a támogatás mértékének meghatározása az újonnan létrehozott munkahelyek két éves bérköltségének arányában történt. Ez összeegyeztethető a az iránymutatás 4.12 és 4.13 pontjaival és a KKV szabályozás 2(g), 4(4) és 4(6) cikkelyeiben foglaltakkal.

A brit hatóságok által alkalmazott, a támogatás értékének meghatározására szolgáló NGE fogalom összeegyeztethető az iránymutatással. A más forrásokból, programokból származó támogatások az iránymutatás 4.18 pontjának és a KKV szabályozás 8. cikkének megfelelően beszámításra kerülnek; a brit hatóságok a támogatáshalmazódást figyelni fogják. A támogatási program és az NGE alapján a 2000-2006-os regionális támogatási térképben meghatározott támogatási maximumok átlépésére nem kerül sor. Ha azonban a projekt más támogatásra is jogosult, a nyújtható támogatásokat össze kell adni, és az adott program legkedvezőbb támogatási plafonját kell alkalmazni rájuk. Ez megfelel az iránymutatás 4.20 pontjának. A brit hatóságok vállalták, hogy azokban az esetekben, amikor új beruházás és a beruházáshoz kapcsolódó munkahelyteremtés támogatása egyaránt megtörténik, a támogatás maximális mértéke nem haladja meg a beruházás vagy a bérek elszámolható költségei alapján adható (fent meghatározott) maximális mértéket.

A brit hatóságok vállalták, hogy a megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás¹⁵² szerinti nehéz pénzügyi helyzetbe került vállalkozás a támogatási program alapján nem támogatható.

A Bizottság megállapította, hogy a nagyberuházások regionális támogatásáról szóló multiszektorális keretszabály¹⁵³ feltételeit teljesítő nagyberuházások egyéni bejelentése biztosított, a Szerződés 88. cikkének (3) bekezdésével összhangban.

¹⁵¹ HL L 10. szám, 2001.01.13., 33. o.

¹⁵² HL C 288. szám, 1999.10.09., 2. o.

Döntés

A Bizottság a fenti tények alapján a „Regional Selective Assistance” támogatási programot a Római Szerződéssel összeegyeztethetőnek minősítette.

A brit hatóságok vállalták, hogy a program bármilyen módosítást vagy kiegészítést a – Szerződés 88. cikkének (3) bekezdése alapján – bejelentik a Bizottságnak, és a program végrehajtásáról éves jelentést készítenek.

¹⁵³ HL C 107. szám, 1998.04.07., 7. o.

Az Adria-Wien Pipeline eset¹⁵⁴

Fordította: dr. Staviczky Péter

Az Osztrák Alkotmánybíróság a Római Szerződés 234. Cikke alapján előzetes állásfoglalás érdekében fordult az Európai Bírósághoz (Bíróság), az előtte az Adria-Wien Pipeline GmbH, Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH és a Karintiai Adóhatóság között folyamatban lévő eljárás során, energiafelhasználáshoz kapcsolódó adókedvezmények kapcsán felmerült kérdések miatt.

A döntés jogi háttere:

Az Osztrák Köztársaság 1996-os adóreformjával egy időben három fontos törvényt léptetett életbe:

- az elektromos áram adóztatásáról (EAG)
- a földgáz adóztatásáról (EGAG), és
- az adókedvezményekről (EAVG) szóló törvényeket.

Az EAG minden felhasznált kilowattóra után 0.00726728 eurós adót állapít meg. A törvény alapján az adó tárgya az elektromos áram szolgáltatása (kivéve szolgáltató vállalatok), illetve elektromos áram felhasználása, akár a termelő által is, továbbá elektromos áram importálása. Az áramszolgáltató az adót át kell, hogy hárítsa a felhasználóra. Az EGAG hasonló szabályokat határoz meg a gáz szolgáltatására és felhasználására. Az EAVG a szolgáltatókra kirótt adókra kedvezményt biztosít, nevezetesen, a 0,35 %-ot meghaladó adó visszatérítését. Az adó visszatérítésére akkor van lehetőség, amennyiben az energia felhasználása meghaladja az éves nettó termelési érték 0,35 %-át. A kedvezmény kifizetésére az első 5000 ATS energiaadó befizetése után van lehetőség.

Az EAVG 2 (1) cikke alapján elsősorban a termékelőállítással foglalkozó vállalatok jogosultak erre a kedvezményre. Azoknál a vállalatoknál, amelyek nem feleltek meg ennek az utolsó feltételnek, a kedvezmény alkalmazását visszautasították. Ilyen volt az Adria-Wien Pipeline GmbH is, melynek fő tevékenysége olajvezetékek építése és működtetése.

Az Alkotmánybíróság áttekintette az eddigi adó-visszatérítésre vonatkozó, visszautasításokat tartalmazó eljárásokat, és meg akart bizonyosodni, hogy az EAVG rendelkezései állami támogatásnak minősülnek-e a Római szerződés 87. (régi számozás szerinti 92.) Cikke alapján. Az Alkotmánybíróságnak a rendelkezés megkülönböztető jellege miatt merült fel kételye. Álláspontja szerint a kérdés az, hogy a termékelőállítással foglalkozó és a szolgáltatást végző vállalatok közötti különböztetés elegendő-e ahhoz, hogy a rendelkezés megkülönböztető jellegűnek minősüljön, és az állami támogatásokra vonatkozó rendelkezések hatálya alá tartozzon.

Amennyiben a rendelkezés állami támogatásnak minősül, az Alkotmánybíróság arra keresi a választ, hogy állami támogatásnak minősül-e akkor is, ha minden vállalkozás megkaphatja az adókedvezményt.

¹⁵⁴ C-143/99. számú eset

Az Alkotmánybíróság a következő előzetes kérdésekkel fordult az Európai Bírósághoz:

- Azok a jogszabályi (törvényi) rendelkezések, amelyek csak azoknak a vállalkozásoknak nyújtanak adókedvezményt, amelyeknek tevékenysége elsősorban termék-előállítás területére esik, állami támogatásnak tekinthetők-e a Római Szerződés 87. Cikke alapján?
- Amennyiben az első kérdésre a válasz igen; állami támogatásnak minősül-e a 87. Cikk szerint az olyan törvényi rendelkezés, amelyik nem tesz különbséget az egyes vállalkozások között tevékenységük alapján?

Megítélhetőség, eljárási kérdések:

Az osztrák kormányzat a hatalmi ágak megosztásának elve alapján megkérdőjelezte a kérdés feltevésének érvényét. Az osztrák alkotmány a döntési jogkört megosztja a Közigazgatási és az Alkotmánybíróság között. Az Alkotmánybíróság csak a jogszabályok súlyos és nyilvánvaló megsértése esetén léphet fel, ezen eseteket kivéve a döntés a Közigazgatási Bíróság kezében van. A kormányzat szerint, amennyiben a rendelkezés a közösségi szabályok alapján állami támogatásnak minősülne, akkor sem történt komoly jogsértés, ezért az Alkotmánybíróságnak nincs joga a kérdéseket feltenni a Bíróságnak.

Az Alkotmánybíróság természetesen nem fogadta el ezt az érvelést. A joggyakorlat alapján a nemzeti bíróság az Európai Bírósághoz fordulhat, ha ennek szükségét látja. A Bíróság az előzetes eljárás során felvetett kérdés megválaszolását visszautasíthatja, amennyiben a közösségi jog alapján erre nincs szükség. A belső jog alapján felmerülő hatásköri kérdések eldöntése azonban nem a Bíróság feladata. Ezen tények alapján a kérdésfeltevés alkalmas arra, hogy meginduljon az előzetes vélemény meghozatalára irányuló eljárás.

Előzetes megállapítások:

Fontos szem előtt tartani a Római Szerződés által az állami támogatások területén létrehozott rendszert, melyet a Bizottság és a nemzeti bíróságok gyakorlata egészít ki. A Szerződés 3 (1) g Cikke alapján a közösség tevékenysége során biztosítani kell, hogy a belső piacon a verseny ne sérüljön. A 87. Cikkben (1) bekezdésében megfogalmazott tilalom¹⁵⁵ biztosítására a 88. Cikk a Bizottságot speciális jogkörrel ruházza fel az állami támogatások vizsgálata terén, valamint a tagállamokra bizonyos kötelezettséget ró a Bizottság feladatának megkönnyítése és a belső piac védelme érdekében. Ilyen kötelezettség a Bizottság irányába fennálló bejelentési kötelezettség illetve, az hogy a Bizottság döntéséig a tagállamok nem léptethetik életbe a vizsgált rendelkezéseket. A nemzeti bíróságok a közösségi jog közvetlen hatályának elve alapján kapcsolódnak az állami támogatások vizsgálatába.

A fenti elvek alapján az Alkotmánybíróság kérdéseket tett fel a Bíróságnak előzetes állásfoglalás céljából, mivel az Adria-Wien Pipeline GmbH, Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH és a Karintiai Adóhatóság között folyamatban lévő eljárás során a rendelkezés nem került a Bizottságnak bejelentésre. Míg annak megítélése, hogy egy nemzeti jogszabály a Római Szerződés alapján lehetséges, hogy állami támogatásnak minősül a nemzeti bíróságok hatásköre; a rendelkezés Szerződéssel és a belső piaccal

¹⁵⁵ Ha e szerződés másként nem rendelkezik, a közös piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja, vagy azzal fenyegeti a versenyt, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

történő összeegyeztethetőségének megállapítása kizárólag a Bizottság hatáskörébe tartozik, amely a Bíróság által felülvizsgálható.

A második kérdés:

A második kérdés felvetésével a nemzeti bíróság arra keres választ, hogy a Szerződés 87. cikke alapján állami támogatásnak minősül-e azon rendelkezés, amely a tagállam területén minden vállalkozásra vonatkozik, tevékenységi körüktől függetlenül.

Amint az a 87. cikk (1) bekezdéséből megállapítható, gazdasági kedvezmény csak akkor minősül állami támogatásnak, amennyiben megkülönböztet bizonyos vállalkozások, vagy bizonyos termékek előállítása között. Azok a rendelkezések, amelyek a tagállam területén belül, tevékenységre vagy egyéb tényezőre vonatkozó megkülönböztetés nélkül minden vállalatra vonatkoznak, nem minősülnek állami támogatásnak.

Az első kérdés:

Az első kérdés alapján a nemzeti bíróság azt szeretné megtudni, hogy egy olyan állami rendelkezés, amely csak azoknak a vállalatoknak biztosít a földgáz és elektromos áram adójára vonatkozó kedvezményt, amelyek tevékenysége elsődlegesen termékek előállítása, állami támogatásnak minősül-e a Szerződés 87. Cikke alapján.

Az állami támogatás fogalma sokkal szélesebb a mindennapi értelemben vett támogatás szónál. Nem csak pozitív juttatások tartoznak bele, hanem olyan rendelkezések is, amelyek bármilyen formában csökkentik egy vállalat költségvetés felé fennálló terheit.

Az előbbi megállapításokból következik, hogy a termékelőállítással foglalkozó cégeket előnyben részesítő szabályozás állami támogatásnak minősülhet.

A 87. Cikk alkalmazása szempontjából nincs jelentősége annak a ténynek, hogy a feltételezett kedvezményezett helyzete a rendelkezés hatására ténylegesen jobbá, rosszabbá vált vagy nem változott. Csak azt kell figyelembe venni, hogy a rendelkezés bizonyos vállalkozásokat, vagy termékek előállítását segíti. A Bíróság gyakorlata alapján nem mentesülnek az eljárás alól azok az általános rendelkezések sem, amelyek általános módon határozzák meg a kedvezményezettek körét, azonban közöttük mégis megvalósul bizonyos különbségtétel.

Érvelése során az osztrák kormányzat arra is rámutatott, hogy az energiahordozókra kivetett adók és kedvezmények nem elszigetelt szabályként kerültek bevezetésre, hanem egy átfogó költségvetési konszolidáció során. Ez a törvénycsomag általános, szociálisan kiegyensúlyozott, a jogalanyokat egységesen kezelő szabályokból áll. A termékelőállítással foglalkozó cégekre vonatkozó kedvezmény jogosságát az alapozza meg, hogy ezeket a vállalatokat az energiahordozók megadóztatása jobban érinti. Mivel a kedvezmény objektív kritériumokon alapul, vállalatok széles körét érinti, nem rendelkezik megkülönböztető jelleggel, az adórendszer integráns részét képezi, nem alkalmas arra, hogy a Szerződés 87. Cikkében megfogalmazott eljárást beindítsa. Ezt a tényt erősíti az is, hogy a törvényhozás közvetlenül határozta meg a kedvezményezettek körét és egyetlen hatóság sem alkalmazhat semmilyen, a kedvezményezetteket érintő megkülönböztető rendelkezést, illetve nem változtathatja meg a kedvezmény hatályát.

A Bíróság szerint azonban egyrészt figyelembe kell venni, hogy sem a kedvezményezettek széles köréből, sem a méretükben és tevékenységi körükben fennálló sokszínűségekből nem következik automatikusan, hogy a rendelkezés általános szabálynak minősül. Másrészt semmilyen jogalap nem található arra nézve, hogy az 1996-os adóreformok által bevezetett

új szabályok támogassák azokat a vállalatokat, amelyek elsősorban termékelőállítással foglalkoznak.

Továbbá, szolgáltatással foglalkozó vállalatok szintén lehetnek viszonylag nagy energiafogyasztók, aminek következtében az általuk fizetendő energiaadó meghaladja a nettó termelési érték 0,35 százalékát.

Az osztrák kormányzat érvelése ellenére nem található utalás arra sem, hogy a csak az elsődlegesen termékelőállítással foglalkozó vállalatokat előnyben részesítő szabály átmeneti rendelkezés lenne, amelynek célja, hogy ezeket a vállalatokat – amelyek érintettsége a többi vállalkozáshoz képest aránytalan – segítse az új adórendszerhez történő alkalmazkodás során.

A gazdasági körülmények sem alapozzák meg a fenti különbségtételt, mivel a kedvezményezett vállalkozások energiafelhasználása ugyanúgy károsítja a környezetet, mint azoké, akik nem jogosultak az adó-visszatérítésre.

A fentiekből következően megállapítható, hogy a kérdéses adókedvezmény, bár természetét tekintve objektív kritériumokon alapul, azonban nem teljesíti az általánosság követelményét, így semmi nem mentheti meg attól, hogy állami támogatásnak minősüljön.

Mindezek mellett a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a rendelkezés elsődleges célja, hogy a termékelőállítás terén működő vállalatok versenyképességét növelje, elsősorban a Közösségen belül.

Tehát az Alkotmánybíróság által feltett első kérdésre a válasz: azok a tagállami rendelkezések, amelyek a földgáz és az elektromos áram felhasználása alapján kivetett adó visszatérítését engedélyezik azoknak a vállalatoknak, amelyeknek termékelőállítás az elsődleges tevékenységi köre, a Római szerződés 87. Cikke alapján állami támogatásnak minősülnek.

Légi közlekedés: A TAP által tervezett kölcsönfelvételek nem minősülnek állami támogatásnak

Fordította: Tóth Annamária

A Bizottság 2002. április 9-én úgy határozott, hogy nem emel kifogást a TAP által fontolgatott kölcsön-intézkedésekkel kapcsolatban. A portugál vállalat terve, miszerint különböző biztosítékok feloldásával és az így felszabadult vagyontárgyakkal további pénzügyi beruházások biztosítását bonyolítaná le, nem minősül állami támogatásnak.

Hogy folytassa eddigi sikereit, a TAP azt fontolgatja, hogy négy A340-es gépéről feloldja a jelzalogot és/vagy a tiltó rendelkezéseket. Így a TAP újabb kölcsönök felvételekor ismét biztosítékként használhatná a repülőgépeket. Az intézkedés a TAP pénzügyi szükségleteinek fedezését célozza, melyek a SAIRGROUP és csoportvállalatai, a Swissair által tervezett beruházás visszavonásából és a 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadás káros következményeiből keletkeztek.

A Bizottság úgy döntött, hogy az előre látható intézkedések nem növelik az állami forrásokat és így az EU versenyszabályai¹⁵⁶ szerint nem minősülnek állami támogatásnak:

- a jelzalog és/vagy negatív kötelezettségek feloldása a négy gépen nem változtatja meg az eredeti hosszú távú kölcsönöket, amelyeket most és a jövőben is állami garancia biztosít. Semmilyen új állami forrás nem fog a TAP-hoz befolyjni. Az állami garanciák változatlanok maradnak, és továbbra is összhangban lesznek a Bizottság 1994-es TAP állami támogatási döntésébe¹⁵⁷ foglalt feltételeivel.
- az újabb kölcsönöket, melyekhez a repülőgépek újbóli megterhelésével jutnak, már nem biztosítja az eredeti állami garancia, de a TAP gépeken lévő új jelzalog igen. Eladás és visszlízing esetén a TAP egyszerűen megkapja és megtartja az eladási bevételeket, amelyet a megegyezés szerint nem használhat arra, hogy az eredeti kölcsön visszafizetésével megszerezze a gépeket. Az eredeti állami garancia nem használható új kölcsönök finanszírozására.

¹⁵⁶ Római Szerződés 87. cikk

¹⁵⁷ HL C 154. szám, 1995.06.21., 5. o.

Rövid összefoglalók

A Bizottság jóváhagyta a filmgyártás spanyol támogatási tervzetét

Fordította: Pál Petra

A Bizottság úgy döntött, hogy a Római Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének d) pontja alapján engedélyezi azt a spanyol kormány által előterjesztett támogatási tervzetet, amely a mozi- és filmvilággal kapcsolatos tevékenységeket támogatja. A támogatási tervzet adminisztrációjával megbízott szerv a Spanyol Film és Audiovizuális Művészet Intézete (ICAA). A támogatás a filmgyártás alapvető szakaszait – gyártás, terjesztés, vetítés – segíti, főként vissza nem térítendő támogatás formájában.

A tervzet alapján a filmgyártók közönség- és projekt-alapú támogatásra pályázhatnak. A közönség-alapú támogatást 12 hónapos időszakra, a spanyol mozikban való vetítések jegypénztári bevételének 15%-áig terjedő összegben kaphatják meg az erre érdemes filmek gyártói. Ez a támogatás nem haladhatja meg a film költségeinek 50%-át.

Ezen kívül az ICAA a filmek költségvetésének 60%-áig terjedő mértékben támogatást adhat független gyártóknak is (beleértve a kezdő rendezőket, művészeti és kulturális értékkel bíró kísérleti munkákat), amennyiben egy Szakértői Bizottság erre javaslatot tesz.

A támogatási tervzet évi költségvetését 41,4 millió euróra tervezik. Ebből évente hozzávetőlegesen 90 film kap közönség-alapú, 14 projekt-alapú támogatást, és körülbelül 14 független gyártó rövidfilmje részesül még támogatásban.

A Bizottság megerősítette, hogy a fenti támogatási tervzet nem tartalmaz nemzeti alapon diszkriminatív rendelkezéseket, illetve nincs összeütközésben a letelepedés szabadságának, áruk szabad áramlásának, szolgáltatások szabad nyújtásának elvével. A tervzet szerint nyújtott támogatás továbbá megfelel a Bizottság 2001. szeptember 26-i mozokra vonatkozó közleményében foglalt feltételeknek, mivel a Római Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének d) pontjában meghatározott kivétel szerinti kulturális célok előmozdítására adott támogatásnak minősül. Különösen, hogy a támogatás kedvezményezettje egy kulturális termék, és az intenzitása nem lépi túl a film költségvetésének 50%-át. Az is említésre méltó, hogy a ICAA tervzetei nem tartalmaznak olyan feltételt, amely arra kötelezné a gyártókat, hogy a film költségvetésének egy bizonyos részét Spanyolországban használják fel, mint ahogy különleges előnyöket sem nyújtanak a

Spanyolországban folytatott filmgyártó tevékenységeknek.

Brüsszel, 2002. április 9.

Adó-támogatás: A Bizottság vizsgálata az amerikai Külkereskedelmi Társaságokra (US Foreign Sales Corporations, FSC) vonatkozó belgiami adótervezet tekintetében

Fordította: Pál Petra

Az Európai Bizottság hivatalos vizsgálati eljárást kezdeményez a Belgiumban található amerikai Külkereskedelmi Társaságokra (FSC) vonatkozó adótervezetet illetően. A Bizottság ugyanis kételkedik abban, hogy a tervzet a Római Szerződéssel összeegyeztethető.

A belga tervzet azért jött létre, hogy elősegítse az amerikai hatóságok által FSC-nek elismert amerikai vállalatok belgiami letelepedését. A megegyezés alapján a Belgiumban letelepedett FSC kérheti a belga adóhatóságoktól, hogy a "cost plus" módszert használva, a kiadásai állandó százalékában határozzák meg az adóköteles jövedelmüket. Nem is önmagában az adóköteles nyereség meghatározására használt általános adókulcs módszerével, mint inkább a módszer alkalmazásával szemben vannak a Bizottságnak kifogásai. A belga tervzet ugyanis – úgy tűnik – előnyben részesíti a FSC-eket azáltal, hogy csökkenti azok általános adóterheit. Az előny egyrészt abból származik, hogy az adóköteles jövedelmük számításakor használt alapba nem tartoznak bele olyan nagy kiadási tételek, mint amilyen a reklám, eladásösztönzés, szállítás stb., másrészt, hogy az általános adóalap számításakor indokolatlanul alacsony határrátákat használnak. Így aztán az FSC-k által fizetendő adó mértéke sokkal alacsonyabb, mint amekkora az általános adózással lenne.

A Bizottság úgy látja, hogy ezen adózási előnyök megerősíthetik a FSC-k versenypozícióját, hatással lehetnek a kereskedelemre. Végül pedig a Bizottság a tervzetnek a közösségi állami támogatási szabályokkal való összeegyeztethetőségét is kétli, tekintve, hogy az FSC-nek nyújtandó támogatások nem kötődnének beruházáshoz, hanem működési támogatások formáját öltenék.

A Bizottság megindította a vizsgálati eljárást, megadva a lehetőséget bármely érintett tagállam vagy harmadik személy részére, hogy észrevételeit közölje.

Brüsszel, 2002. április 9.